

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

DOWÓDZTWO WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ

ZAKRES

**WIEDZY TEORETYCZNEJ OBOWIĄZUJĄCEJ KANDYDATA
DO TERYTORIALNEJ SŁUŻBY WOJSKOWEJ
(tymczasowy)**

WARSZAWA

2017

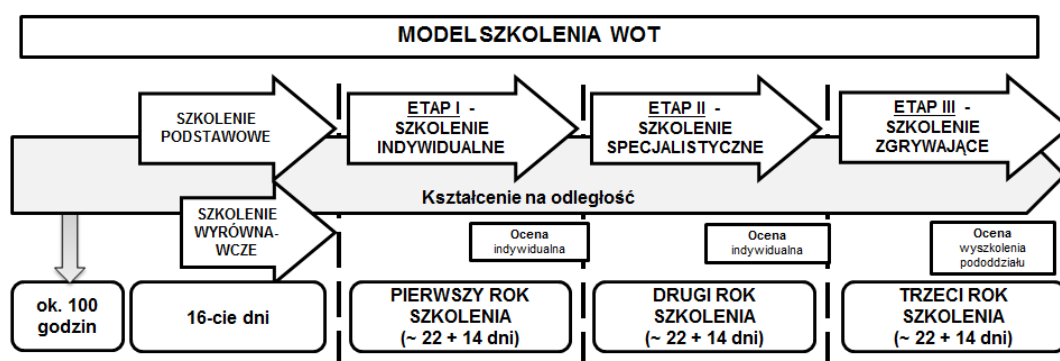
ZAŁOŻENIA OGÓLNE

1. Niniejszy materiał przeznaczony jest do realizacji szkolenia podstawowego żołnierzy terytorialnej służby wojskowej (TSW) w Wojskach Obrony Terytorialnej (WOT). Stanowi obowiązującą wykładnię przedmiotową, metodyczną i organizacyjną procesu szkolenia podstawowego.
2. Struktura szkolenia WOT została opracowana zgodnie z „Koncepcją szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej”.
3. Główne zadania szkolenia podstawowego żołnierzy powołanych do pełnienia terytorialnej służby wojskowej są następujące:
  - a) zapoznanie z podstawowymi uwarunkowaniami służby żołnierza w SZ RP,
  - b) wdrożenie do służby w SZ RP z uwzględnieniem warunków w jednostce wojskowej,
  - c) opanowanie teorii i podstawowych umiejętności praktycznych potrzebnych do działań taktycznych,
  - d) rozwijanie sprawności fizycznej w zakresie umożliwiającym prawidłowe wykonywanie zadań związanych ze specyfiką służby wojskowej,
  - e) zweryfikowanie zdolności psychofizycznych w celu określenia predyspozycji szkolonych do dalszej służby, w tym predyspozycji do dalszego szkolenia indywidualnego i specjalistycznego.
4. Szkolenie podstawowe żołnierzy TSW jest ukierunkowane na ich przygotowanie do osiągnięcia następujących standardów:
  - a) opanowanie podstawowych zasad bojowego zachowania się, indywidualnego działania podczas wybranych działań taktycznych,
  - b) przygotowanie do bezpiecznej realizacji zadań ogniowych z wykorzystaniem etatowej broni strzeleckiej,
  - c) opanowanie podstawowych umiejętności i przyswojenie wiedzy z zakresu zabezpieczenia bojowego, logistycznego i medycznego,
  - d) przygotowanie do samodzielnego rozwijania sprawności fizycznej,
  - e) przyswojenie zasad żołnierskiego zachowania się.

5. Szkolenie podstawowe WOT, realizowane jest w Jednostkach Wojskowych, centrach i ośrodkach szkolenia WOT. Jest ono organizowane w czasie określonym porządkiem dnia, zatwierdzonym przez dowódców (komendantów) tych jednostek.

STRUKTURA SZKOLENIA PODSTAWOWEGO ROZLICZENIE CZASU SZKOLENIA

1. Szkolenie podstawowe jest zintegrowanym elementem modelu szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej.

Rys. 1 - Model szkolenia WOT.

2. Na realizację programu szkolenia podstawowego jest przeznaczonych **szesnaście dni** praktycznego szkolenia realizowanych w jednym z dwóch wariantów:
  - stacjonarnym (16 dni szkoleniowych realizowanych w jednym bloku),
  - weekendowym (16 dni szkoleniowych realizowanych w przeciągu 8 weekendów).
3. W każdym z powyższych wariantów szkolenie poprzedzone jest samodzielnym przygotowaniem się kandydatów do służby na podstawie materiału dostarczonego w ramach kształcenia na odległość (e-learning, materiały na nośniku elektronicznym, podręcznika/informatora). Materiały powinny być udostępnione przed rozpoczęciem szkolenia praktycznego.

4. Przed rozpoczęciem szkolenia następuje weryfikacja wiedzy dostarczonej do samodzielnego opanowania oraz sprawności fizycznej. Zakończenie szkolenia to weryfikacja umiejętności praktycznych.
5. W ostatni dzień szkolenia praktycznego przeprowadza się przysięgę wojskową.

PRZEDMIOTOWA TEMATYKA DO SAMODZIELNEJ NAUKI KANDYDATÓW DO TSW

PODSTAWY WYCHOWANIA OBYWATELSKIEGO I WOJSKOWEGO

REGULAMINY

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA:

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- podstawowe uwarunkowania służby wojskowej, organizację życia żołnierskiego w jednostce wojskowej, porządek dnia.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 4 godziny):

- a) przełożony i podwładny, starszy i młodszy,
- b) wydawanie i wykonywanie rozkazów,
- c) stopnie wojskowe,
- d) zasady ustalania toku służby i życia w jednostce wojskowej,
- e) organizacja życia wojskowego na podstawie porządku dnia jednostki wojskowej,
- f) zadania i zasady organizacji służby wewnętrznej,
- g) pełnienie służby wewnętrznej,
- h) służba podoficera i dyżurnego kompanii (batalionu),
- i) droga służbowa,
- j) raport służbowy,
- k) terminy postępowania służbowego.

KSZTAŁCENIE OBYWATELSKIE

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- symbole narodowe, wojskowe i sygnały wojskowe oraz szacunek do nich podczas działalności służbowej, uroczystości i w życiu codziennym.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 8 godzin):

- a) godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej Polskiej,
- b) sztandar jednostki wojskowej SZ RP,
- c) pieśń reprezentacyjna Wojska Polskiego,
- d) podstawowe sygnały WP – „Hasło WP”, „Śpij kolego”, „Cisza” - zasady zachowania podczas oficjalnego ich odtwarzania,
- e) przysięga wojskowa jako szczególne zobowiązanie żołnierza – obywatela,
- f) zasady żołnierskiego zachowania się podczas uroczystości państwowych i wojskowych,
- g) tradycje rodzaju sił zbrojnych,
- h) prawne podstawy odbywania służby wojskowej,
- i) obowiązki i prawa żołnierza,
- j) zasady i możliwości doskonalenia zawodowego i rozwoju żołnierza podczas służby wojskowej.

PROFILAKTYKA I DYSCYPLINA WOJSKOWA

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- prawa i obowiązki umożliwiające prawidłowe wykonywanie zadań związanych ze służbą wojskową przy zachowaniu wysokiego morale, postawy etycznej, karności i dyscypliny.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 7 godzin):

- a) prawa i obowiązki żołnierza,
- b) ograniczenia swobód obywatelskich wynikające z uwarunkowań służby wojskowej,
- c) istota dyscypliny wojskowej,
- d) zasady odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej żołnierzy,
- e) odpowiedzialność za szkody powstałe w powierzonym mieniu,
- f) wojskowe organy porządkowe i ich uprawnienia,
- g) wyróżnianie i tytuły honorowe,
- h) zasady ponoszenia odpowiedzialności dyscyplinarnej,
- i) pododdział jako grupa społeczna,

- j) relacje interpersonalne w grupie,
- k) konflikt interpersonalny,
- l) metody rozwiązywania i kierowania konfliktami (negocjacje, mediacje, konfrontacja, arbitraż i rozstrzyganie),
- m) konsekwencje konfliktów interpersonalnych,
- n) działania sprzyjające dobrej adaptacji,
- o) sposoby przewyższania problemów adaptacyjnych.

SZKOLENIE BOJOWE

SZKOLENIE STRZELECKIE

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- przeznaczenie, charakterystykę, ogólną budowę i zasady strzelania z etatowej broni strzeleckiej oraz jej możliwości ogniowe.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 5 godzin):

- a) zasady bezpieczeństwa obowiązujące na strzelnicach, placach ćwiczeń irzutniach granatów,
- b) zasady bezpieczeństwa podczas obchodzenia się z bronią,
- c) zasady bezpieczeństwa podczas obchodzenia się z amunicją i granatami ręcznymi,
- d) przeznaczenie i podstawowe dane taktyczno-techniczne karabinka,
- e) przeznaczenie, budowa części i mechanizmów karabinka,
- f) zasada działania karabinka,
- g) klasyfikacja i charakterystyka amunicji,
- h) budowa naboju,
- i) budowa granatów ręcznych i zapalników,
- j) znakowanie amunicji i granatów ręcznych,
- k) zjawisko strzału,
- l) prędkość początkowa pocisku,

- m) pole zakryte, pole rażenia, pole martwe,
- n) rozrzut pocisków,
- o) strzał bezwzględny,
- p) tysięczna jako miara kątów,
- q) wzór tysięcznej i jego zastosowanie.

ROZPOZNANIE I ARMIE INNYCH PAŃSTW

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- strukturę organizacyjną i podstawowe uzbrojenie wybranych armii innych państw (do szczebla plutonu),
- zasady prowadzenia działań rozpoznawczych,
- sylwetki sprzętu i znaki rozpoznawcze wybranych armii innych państw.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 3 godziny):

- a) rodzaje rozpoznania,
- b) sposoby prowadzenia rozpoznania,
- c) struktury i uzbrojenie armii wybranych państw sąsiednich,
- d) znaki rozpoznawcze wybranych państw sąsiednich.

SZKOLENIE INŻYNIERYJNO-SAPERSKIE

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- zasady budowy stanowisk ogniowych,
- rodzaje i ogólną budowę min wojsk własnych oraz min innych państw,
- zasady postępowania z materiałami wybuchowymi oraz przepisy bezpieczeństwa,
- etatowe i podręczne środki maskowania,
- zasady i sposoby maskowania etatowymi i podręcznymi środkami maskowania.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 3 godziny):

- a) stanowiska ogniowe,
- b) miny wojsk własnych,

- c) podstawowe miny innych państw,
- d) standardowe materiały i ładunki wybuchowe oraz środki zapalające,
- e) przepisy bezpieczeństwa,
- f) zasady maskowania.

OBRONA PRZED BRONIĄ MASOWEGO RAŻENIA

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- podział i charakterystykę broni masowego rażenia, toksycznych środków przemysłowych (TŚP) oraz ich wpływu na działanie wojsk,
- zakres i sposób realizacji przedsięwzięć Obrony Przed Bronią Masowego Rażenia (OPBMR) realizowanych przez żołnierza, przed, w toku i po zakończeniu działań bojowych,
- zasady działania w warunkach zagrożenia skażeniami i skażeń BMR.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 4 godziny):

- a) ogólna charakterystyka i podział podstawowych bojowych środków trujących (BŚT),
- b) oznaki zewnętrzne użycia BŚT,
- c) zasady postępowania żołnierzy w przypadku użycia przez przeciwnika BŚT,
- d) rodzaje toksycznych środków przemysłowych (TŚP),
- e) charakterystyka i właściwości toksyczne podstawowych toksycznych środków przemysłowych,
- f) oznaki uwolnienia podstawowych TŚP,
- g) zasady zachowania się żołnierzy w środowisku skażeń od TŚP oraz udzielania pierwszej pomocy porażonym TŚP,
- h) przedsięwzięcia Obrony Przed Bronią Masowego Rażenia – podstawowe definicje.

POWSZECHNA OBRONA PRZECIWLOTNICZA

3) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- przedsięwzięcia prowadzone w ramach aktywnej (rozpoznanie optyczno-wzrokowe, ostrzeżenie i alarmowanie oraz prowadzenie zorganizowanego ognia do ŚNP niespecjalistycznymi środkami rażenia) oraz pasywnej (maskowanie, rozśrodkowanie sił i środków, przygotowanie schronów i ukryć oraz likwidacja skutków uderzeń) powszechnej obrony przeciwlotniczej.

1) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 1 godzina):

- a) istota oraz cel realizacji powszechnej obrony przeciwlotniczej (POPL),
- b) ogólne zasady POPL, przedsięwzięcia wchodzące w skład aktywnej i pasywnej POPL,
- c) przygotowanie stanów osobowych i rejonów zakwaterowania (rozmieszczenia) do wymogów powszechnej obrony przeciwlotniczej (skład i wyposażenie PO, stanowiska ogniowe i szczeliny przeciwlotnicze, schrony/ukrycia OPL),
- d) sygnały alarmowania (ostrzeżenia) o zagrożeniu uderzeniami z powietrza i sposoby ich przekazywania (odwoływania),
- e) czynności żołnierza po ogłoszeniu alarmu powietrznego w MSD, MCzP oraz w działaniach bojowych.

ŁĄCZNOŚĆ

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- ogólną charakterystykę oraz ogólną budowę środków łączności,
- podstawowe przepisy prowadzenia korespondencji radiowej,
- podstawowe sposoby zapewniania bezpieczeństwa łączności podczas pracy z wykorzystaniem środków radiowych.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 6 godzin):

- a) system łączności oraz środki łączności stosowane w wojsku,
- b) sposoby organizacji łączności w pododdziale,
- c) bezpieczeństwo łączności oraz sposoby i metody jego osiągnięcia,
- d) tabela danych radiowych,
- e) podstawowe przepisy korespondencji radiowej.

TERENOZNAWSTWO

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- istotę orientowania się w terenie bez mapy,
- zasady wykonywania marszu według azymutów,
- zasady określania swojego położenia w terenie.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 3 godziny):

- a) ocena i pomiar odległości do celów (przedmiotów terenowych),
- b) pomiar szerokości przeszkody wodnej,
- a) istota orientowania się w terenie bez mapy,
- b) określanie kierunków stron świata różnymi sposobami,
- c) pomiar azymutu na wskazany przedmiot terenowy,
- d) określenie kierunku według azymutu,
- a) zasady wykonywania marszu wg azymutu.

OCHRONA I OBRONA OBIEKTÓW

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- ogólne zasady ochrony i obrony obiektów,
- sposoby ochrony obiektów,
- główne zagrożenia dla osób i mienia wojskowego,
- zasady użycia broni palnej,
- zasady postępowania z osobami zatrzymanymi.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 4 godziny):

- a) pojęcie ochrony i obrony obiektów,

- b) zasady postępowania z osobami zatrzymanymi,
- c) przepisy regulujące użycie broni palnej,
- d) zagrożenia mogące wystąpić podczas ochrony i obrony obiektów,
- e) pojęcie terroryzmu,
- f) zasady działania punktu kontrolno – ochronnego.

WYCHOWANIE FIZYCZNE

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- podstawowe wiadomości pozwalające na bezpieczne wykonanie ćwiczeń wymaganych testami dla żołnierzy,
- podstawowe działy wychowania fizycznego w wojsku,
- nazwy podstawowych postaw i ćwiczeń,
- normy sprawności fizycznej przewidzianej katalogiem testów dla żołnierzy TSW,
- zasady bezpiecznego wykonywania ćwiczeń fizycznych.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 2 godziny):

- a) nazwy postaw i ćwiczeń,
- b) główne tematy zajęć z wychowania fizycznego w wojsku,
- c) zasady przeprowadzania testu sprawności fizycznej podczas szkolenia podstawowego żołnierzy TSW,
- d) zasady bezpieczeństwa podczas zajęć z wychowania fizycznego,
- e) zasady przestrzegania higieny osobistej.

SZKOLENIE MEDYCZNE

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- formy działalności profilaktycznej,
- zasady taktyczne i medyczne TCCC (Tactical Combat Casualty Care),
- zasady bezpiecznego udzielania pierwszej pomocy rannym i poszkodowanym na polu walki,

- zasady organizacji pomocy medycznej na polu walki i ewakuacji rannych i chorych,
- zasady wynoszenia rannych z pola walki za pomocą noszy i sposobów improwizowanych,
- zasady ewakuacji medycznej z pojazdów wojskowych oraz miejsca zdarzenia,
- zasady wzywania pomocy do miejsca zdarzenia (MEDEVAC, CASEVAC).

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 6 godzin):

- a) indywidualne wyposażenie medyczne,
- b) budowa i zasady użycia indywidualnego pakietu do likwidacji skażeń oraz IZAS,
- c) posługiwanie się opatrunkiem osobistym i opaską uciskową,
- d) posługiwanie się tabletkami do odkażania wody,
- e) posługiwanie się zawartością apteczek,
- f) bezpieczeństwo własne i rannego,
- g) zasady wzywania pomocy medycznej na polu walki - praktyczne przygotowanie
i przekazanie meldunku 9 – linijkowy MEDEVAC (MEDEVAC, CASEVAC),
- h) objawy wystąpienia stresu pola walki, postępowanie zapobiegawcze,
- i) ocena parametrów życiowych poszkodowanego,
- j) zasady resuscytacji krążeniowo – oddechowej,
- k) zasady przenoszenia poszkodowanego na deskę ortopedyczną,
- l) zasady ewakuacji poszkodowanego z pojazdu,
- m) rodzaje złamań, ich objawy oraz udzielanie pierwszej pomocy,
- n) objawy skręceń i zwichnięć oraz pierwsza pomoc przy ich wystąpieniu,
- o) klasyfikacja krwotoków i zranień oraz sposoby ich zaopatrywania,
- p) zasady prowadzenia desmurgii – bandażowania poszczególnych części ciała,
- q) udzielanie pierwszej pomocy porażonym prądem, piorunem, tonącym, poparzonym,
- r) postępowanie w przypadku hipotermii i ostrego zatrucia,
- s) pozycja boczna ustalona,

- t) postępowanie przeciwwstrząsowe.

SZKOLENIE LOGISTYCZNE

ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- podstawowe pojęcia zabezpieczenia logistycznego,
- podstawowe zadania logistyki w pododdziale,
- należności mundurowe i żywnościowe dla żołnierzy.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 2 godziny):

- a) ogólne pojęcia zabezpieczenia logistycznego,
- b) cel i zadania logistyki w pododdziale,
- c) należności mundurowe i żywnościowe żołnierza.

OCHRONA ŚRODOWISKA

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- zasady ochrony środowiska podczas szkolenia.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 2 godziny):

- a) podstawy ochrony środowiska naturalnego,
- b) przyczyny i skutki degradacji środowiska naturalnego,
- c) czyszczenie i konserwacja sprzętu i techniki wojskowej,
- d) zasady ochrony środowiska naturalnego podczas pobytu na poligonie i placach ćwiczeń.

PROFILAKTYKA POŻAROWA

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- zagrożenia pożarowe wynikające z charakteru jednostki wojskowej,
- zasady postępowania w celu zapobiegania pożarom,
- zasady postępowania podczas pożaru.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 3 godziny):

- a) przyczyny powstawania i rozprzestrzeniania się pożarów,
- b) zagrożenia pożarowe wynikające z eksploatacji instalacji i urządzeń elektrycznych, gazowych, grzewczych, technologicznych,
- c) zadania i obowiązki żołnierzy przy zapobieganiu pożarom,
- d) zasady postępowania w przypadku powstania pożaru,
- e) właściwości gaśnicze środków stosowanych w gaśnicach,
- f) przeznaczenie, zastosowanie gaśnic płynowych (pianowych), śniegowych
i proszkowych oraz agregatów gaśniczych,
- g) inny sprzęt gaśniczy: hydronetki, koce gaśnicze, sprzęt burzący.

SZKOLENIE OGÓLNE

SZKOLENIE PRAWNE

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- najważniejsze uregulowania prawne przebiegu TSW,
- podstawowe przepisy określające uprawnienia i obowiązki żołnierzy TSW,
- zasady naliczania uposażenia zasadniczego oraz dodatków do uposażeń żołnierzy TSW,
- zasady odpowiedzialności materialnej i finansowej żołnierzy TSW,
- podstawowe definicje z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych,
- zasady zachowania się w czasie działań taktycznych,

- zagadnienia odpowiedzialności za przestępstwa w trakcie konfliktu zbrojnego.
- uwarunkowania historyczne prawa konfliktów zbrojnych,
- problematyką neutralności,
- zagadnienia prawa wojennego jako kodeksu działania i zachowania się sił zbrojnych.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 3 + 9 godzin):

- a) powoływanie do terytorialnej służby wojskowej,
- b) przebieg służby wojskowej - wyznaczanie na stanowisko, opiniowanie służbowe i mianowanie,
- c) udzielanie urlopów,
- d) zasady zwalniania ze służby wojskowej,
- e) należności pieniężne wypłacane żołnierzom,
- f) odpowiedzialność majątkowa,
- g) powoływanie do służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny,
- h) pojęcie wojny, pokoju, bezpieczeństwa i prawa wojennego (konfliktów zbrojnych),
- i) podstawowe kategorie osób i obiektów,
- j) status kombatanta i jeńca wojennego,
- k) ochrona ludności cywilnej w konfliktach zbrojnych,
- l) znaki ochronne,
- m) zasady, środki i metody walki,
- n) odpowiedzialność żołnierzy za wykroczenia i przestępstwa wojenne w świetle kodeksu karnego,
- o) odpowiedzialność żołnierzy za naruszenie prawa międzynarodowego (Konwencje Genewskie i Haskie, konwencje dotyczące ochrony praw człowieka, dziecka, obywatelskich, politycznych itd.).

SZKOLENIE BHP

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- podstawowe przepisy i zasady z zakresu bezpieczeństwa i higieny służby wynikające z Kodeksu pracy oraz przepisów wykonawczych dotyczących żołnierzy,
- zasady udzielania pierwszej pomocy medycznej.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 2 godziny):

- a) istota bezpieczeństwa i higieny pracy,
- b) podstawy prawne przepisów bezpieczeństwa i higieny służby oraz podstawowe przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy,
- c) obowiązki i uprawnienia osób funkcyjnych i żołnierzy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- d) odpowiedzialność za naruszenie przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy,
- e) zagrożenia wypadkowe i zagrożenia dla zdrowia występujące w jednostce wojskowej,
- f) zasady ręcznego przenoszenia ciężarów,
- g) podstawowe środki przeciwdziałające wypadkom i chorobom,
- h) profilaktyczna opieka lekarska – zasady jej sprawowania w odniesieniu do żołnierza.

OCHRONA INFORMACJI NIEJAWNYCH

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- zasady ochrony informacji i zakres odpowiedzialności.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 1 godzina):

- a) ogólne założenia „Ustawy o ochronie informacji niejawnych”,
- b) odpowiedzialność karna i dyscyplinarna za przestępstwa związane z informacjami niejawnymi.

SERE

1) PRZEDMIOTOWE CELE SZKOLENIA

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu żołnierz powinien znać:

- podstawowe zasady, metody i formy ochrony własnej, przy wykorzystaniu technik maskowania i kamuflażu,
- podstawowe wyposażenie personelu narażonego na izolację,
- metody zwiększania szans na przeżycie w warunkach środowiska naturalnego,
- sposoby wykonywania prostych narzędzi i broni oraz rozpalanie i wykorzystanie ognisk survivalowych.

2) MATERIAŁ NAUCZANIA - ZAGADNIENIA (przewidywany czas 9 godzin):

- a) medycyna przetrwania,
- b) pozyskanie wody,
- c) wykorzystanie flory i fauny w survivalu,
- d) wykorzystanie wyposażenia osobistego w survivalu,
- e) wykonywanie prostej broni i narzędzi,
- f) pułapki na zwierzynę,
- g) ogniska survivalowe,
- h) budowa schronień w różnych warunkach pogodowych i klimatycznych (doraźne legowiska i planowe schronienia naziemne, nadziemne i podziemne),
- i) metody utrzymania właściwej kondycji psychofizycznej człowieka w niekorzystnych warunkach środowiska,
- j) czynniki stresogenne, techniki radzenia sobie ze stresem w warunkach izolacji,
- k) psychologiczne mechanizmy oddziaływania przeciwnika w trakcie uwięzienia,
- l) strategia radzenia sobie w sytuacji oddziaływania psychologicznego przeciwnika w trakcie uwięzienia,
- m) podstawowe sposoby maskowania i kamuflażu,
- n) skryte poruszanie się w terenie w obliczu sił tropiących,
- o) kontakty z ludnością miejscową,
- p) sytuacja zakładnicza, jej etapy i psychologiczne aspekty,

- q) zachowanie się i przeciwdziałanie wykorzystaniu w sytuacji zakładniczej i jeńca wojennego,
- r) ucieczka i jej uwarunkowania,
- s) podstawowe sposoby określania swojego położenia i nawigacji w terenie,
- t) sposoby sygnalizacji swojego położenia z wykorzystaniem podręcznych środków,
- u) współdziałanie izolowanego personelu z elementami systemu odzyskiwania personelu,
- v) zachowanie się izolowanego personelu w trakcie jego uwalniania,
- w) sposoby identyfikacji izolowanego personelu.

MATERIAŁY DO SAMOKSZTAŁCENIA

REGULAMINY

1. Kto to jest przełożony?

Przełożonym jest żołnierz lub osoba nie będąca żołnierzem, któremu na mocy przepisów prawa, rozkazu, polecenia lub decyzji podporządkowano żołnierza (**podwładnego**), uprawniona do wydawania rozkazów, poleceń służbowych podwładnym żołnierzom lub osobom nie będącym żołnierzami i kierowania ich czynnościami służbowymi.

2. Kto to jest starszy, a kto młodszy?

Starszym jest żołnierz, który ma wyższy, a **młodszym** – niższy stopień wojskowy.

3. Co to jest rozkaz?

Rozkaz jest poleceniem podjęcia określonego działania lub jego zaniechania wydanym służbowo żołnierzowi przez przełożonego (uprawnionego starszego).

4. Kiedy podwładny może wystąpić o wydanie rozkazu na piśmie?

W szczególnie uzasadnionych wypadkach, podwładny może wystąpić o wydanie rozkazu na piśmie, zwłaszcza gdy dotyczy on zadania do wykonania w specyficznych warunkach lub w sposób odmienny od ogólnie przyjętych zasad. Rozkazodawca ma obowiązek sporządzić rozkaz na piśmie, a podwładny rozkaz wykonać.

5. Kiedy podwładny ma prawo odmówić wykonania rozkazu?

W sytuacji, gdy skutkiem rozkazu będzie naruszenie prawa, podwładny ma prawo odmówić wykonania rozkazu.

6. Narysuj stopień wojskowy (podać nazwę np. podporucznik)

7. Wymień stopnie wojskowe Wojsk Lądowych w korpusie szeregowych, podoficerów młodszych, podoficerów, podoficerów starszych, oficerów młodszych, oficerów starszych, generałów (można podać jeden korpus).

- Korpus szeregowych: szeregowy, starszy szeregowy;
- Korpus podoficerów młodszych: kapral, starszy kapral, plutonowy;
- Korpus podoficerów: sierżant, starszy sierżant, młodszy chorąży;
- Korpus podoficerów starszych: chorąży, starszy chorąży, starszy chorąży sztabowy;
- Korpus oficerów młodszych: podporucznik, porucznik, kapitan;
- Korpus oficerów starszych: major, podpułkownik, pułkownik;
- Korpus generałów: generał brygady, generał dywizji, generał broni, generał.

STOPNIE WOJSKA POLSKIEGO

 <p>szeregowy starszy szeregowy</p> <p>KORPUS SZEREGOWYCH</p>	 <p>kapral starszy kapral plutonowy</p> <p>KORPUS PODOFICERÓW MŁODSZYCH</p>	 <p>sierżant starszy sierżant młodszy chorąży</p> <p>KORPUS PODOFICERÓW</p>	 <p>chorąży starszy chorąży starszy chorąży sztabowy</p> <p>KORPUS PODOFICERÓW STARSZYCH</p>
 <p>podporucznik porucznik kapitan</p> <p>KORPUS OFICERÓW MŁODSZYCH</p>	 <p>major podpułkownik pułkownik</p> <p>KORPUS OFICERÓW STARSZYCH</p>	 <p>generał brygady generał dywizji generał broni generał</p> <p>KORPUS GENERALÓW</p>	 <p>Marszałek Polski</p> <p>MARSZAŁEK POLSKI</p>

8. Wymień stopnie wojskowe Marynarki Wojennej w korpusie szeregowych, podoficerów młodszych, podoficerów, podoficerów starszych, oficerów młodszych, oficerów starszych, generałów (można podać jeden korpus).

- Korpus szeregowych: marynarz, starszy marynarz;
- Korpus podoficerów młodszych: mat, starszy mat, bosmanmat;
- Korpus podoficerów: bosman, starszy bosman, młodszy chorąży marynarki;
- Korpus podoficerów starszych: chorąży marynarki, starszy chorąży marynarki, starszy chorąży sztabowy marynarki;
- Korpus oficerów młodszych: podporucznik marynarki, porucznik marynarki, kapitan marynarki;
- Korpus oficerów starszych: komandor podporucznik, komandor porucznik, komandor;
- Korpus admirałów: kontradmirał, wiceadmirał, admirał floty, admirał.

STOPNIE WOJSKA POLSKIEGO - MARYNARKA WOJENNA

 <p>marynarz starszy marynarz</p> <p>KORPUS SZEREGOWYCH</p>	 <p>mat starszy mat bosmanmat</p> <p>KORPUS PODOFICERÓW MŁODSZYCH</p>	 <p>bosman starszy bosman młodszy chorąży marynarki</p> <p>KORPUS PODOFICERÓW</p>	 <p>chorąży marynarki starszy chorąży marynarki starszy chorąży sztabowy marynarki</p> <p>KORPUS PODOFICERÓW STARSZYCH</p>
 <p>podporucznik marynarki porucznik marynarki kapitan marynarki</p> <p>KORPUS OFICERÓW MŁODSZYCH</p>	 <p>komandor podporucznik komandor porucznik komandor</p> <p>KORPUS OFICERÓW STARSZYCH</p>	 <p>kontradmirał wiceadmirał admirał floty admirał</p> <p>KORPUS GENERALÓW</p>	<p>MARSZAŁEK POLSKI</p>

9. Kto ustala tok służby i życia w jednostce wojskowej.

Tok służby i życia w jednostce wojskowej ustala jej dowódca i ujmuje w porządku dnia.

10. Kiedy może nastąpić ograniczenie czasu wolnego żołnierza?

Ograniczenie czasu wolnego żołnierza może nastąpić tylko w wyjątkowych sytuacjach i z ważnych przyczyn służbowych wynikających z obowiązujących przepisów prawa. Prawo do ograniczenia czasu wolnego przysługuje dowódcy (szefowi, komendantowi) jednostki wojskowej.

11. Kto sprawuje nadzór nad przestrzeganiem porządku dnia?

Nadzór nad przestrzeganiem porządku dnia sprawują dowódcy pododdziałów (lub upoważnione osoby), a w czasie wolnym – służby dyżurne.

12. Co jest podstawą pełnienia służby wewnętrznej?

Podstawą pełnienia służby wewnętrznej jest rozkaz dzienny dowódcy jednostki (instytucji) wojskowej (pododdziału) lub komórki wewnętrznej stacjonującej samodzielnie poza macierzystą jednostką wojskową. Czas rozpoczęcia, trwania (nie musi być całodobowa) i zakończenia danej służby określa dowódca (komendant) jednostki lub pododdziału, komórki wewnętrznej stacjonującej samodzielnie poza macierzystą jednostką wojskową.

13. Kto odpowiada za przygotowanie i terminowe stawienie się żołnierzy do pełnienia służby?

Za przygotowanie i terminowe stawienie się żołnierzy do pełnienia służby, odpowiadają ich bezpośredni przełożeni.

14. Kto ma prawo wydawać rozkazy i stawiać zadania żołnierzom pełniącym służbę?

Żołnierzom pełniącym służbę mają prawo wydawać rozkazy i stawiać zadania wyłącznie przełożeni, którym te służby podlegają.

15. Co to jest droga służbowa?

Droga służbowa polega na ustnym lub pisemnym przekazywaniu rozkazów, decyzji, zarządzeń i wytycznych od wyższego przełożonego poprzez kolejnych przełożonych, do wykonawcy oraz przyjmowaniu meldunków (raportów, indywidualnych wniosków), od podwładnych (zainteresowanych) – poprzez wszystkich kolejnych przełożonych aż do tego, który sprawę rozstrzyga.

16. W jakich sprawach można pominąć drogę służbową?

- a) nie cierpiących zwłoki, o czym należy zameldować (powiadomić) pominiętemu bezpośredniemu przełożonemu;
- b) naruszenia zasad poszanowania godności osobistej, nietykalności cielesnej oraz zaistnienia mobbingu lub molestowania seksualnego;

- c) dotyczących pozbawienia lub ograniczenia należnych uprawnień lub nadużycia przez przełożonego uprawnień służbowych;
- d) określonych w wojskowych przepisach dyscyplinarnych;
- e) skarg i wniosków, o których mowa w dziale VIII Kodeksu postępowania administracyjnego;
- f) innych, określonych w odrębnych przepisach.

17. Co to jest raport służbowy?

W celu rozpatrzenia spraw służbowych lub osobistych, w tym także skarg, wniosków i zażaleń żołnierzy, przełożeni przyjmują podwładnych do **raportu służbowego** indywidualnie, w wyznaczonym czasie, tak aby w sprawach pilnych żołnierz mógł być przedstawiony do raportu do dowódcy jednostki w ciągu jednego dnia.

18. Jakie są terminy postępowania służbowego?

1. Wszystkie sprawy powinny być załatwiane niezwłocznie lecz nie później niż w terminach określonych w odrębnych przepisach.
2. Jeżeli sprawa wymaga postępowania wyjaśniającego i ma szczególny wpływ na przebieg służby żołnierza, jej załatwienie powinno nastąpić w terminie do czternastu dni, a w szczególnie uzasadnionym wypadku może być przedłużone na czas oznaczony, nie dłuższy niż dwa miesiące. W takim przypadku należy powiadomić pisemnie zainteresowanego, podając przyczyny zwłoki i nowy termin załatwienia sprawy.
3. Każdy żołnierz ma prawo wnieść odwołanie do przełożonego wyższego szczebla w terminie czternastu dni, od dnia otrzymania decyzji lub jej ogłoszenia. Odwołanie należy rozpatrzyć w ciągu miesiąca od dnia jego otrzymania.

KSZTAŁCENIE OBYWATELSKIE

1. Co jest godłem Rzeczypospolitej Polskiej ?

Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego ze złotą koroną

na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dwiema srebrnymi gwiazdami umieszczonymi na skrzydłach, z dziobem i szponami złotymi, umieszczony w czerwonym polu tarczy.

2. Jakie są barwy Rzeczypospolitej Polskiej ?

Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony, ułożone w dwóch poziomych, równoległych pasach o tej samej szerokości, z których górny jest koloru białego, a dolny koloru czerwonego.

3. Jaka pieśń jest hymnem Rzeczypospolitej Polskiej? Podaj krótką historię jej powstania.

Hymn państwowy jest pieśnią patriotyczną o zasięgu ogólnokrajowym, stanowiąca odbicie i uzewnętrznienie poczucia wspólnoty i odrębności narodowej, wyrażająca uczucia zbiorowe wobec symboli, tradycji i instytucji danego narodu. Oficjalnie hymn państwowy wykonuje się lub odtwarza w czasie uroczystości oraz świąt i rocznic państwowych, wojskowych, samorządowych, szkolnych, sportowych i innych pod warunkiem zapewnienia mu należytej czci i szacunku.

Polski Hymn Narodowy jest to "Pieśń legionów polskich we Włoszech", zwany z czasem "Mazurkiem Dąbrowskiego", która została napisana przez Józefa Wybickiego w Reggio (Włochy) między 16 a 19 lipca 1797r. dla uświetnienia uroczystości pożegnania odchodzących z miasta legionistów. Swoją karierę od okolicznościowej piosenki żołnierskiej do hymnu narodowego zawdzięcza "Mazurek Dąbrowskiego" przede wszystkim zawartej w celnej formule wstępnego dwuwiersza myśli o trwaniu narodu mimo utraty bytu państwowego. Myśl ta stała się fundamentem świadomości narodowej czasu niewoli. Pieśń Legionów szybko przeniknęła do kraju. Jej popularność wzrosła po wkroczeniu armii napoleońskiej, a w 1806r. ukazał się w Warszawie jej pierwodruk. W pierwszych latach po odzyskaniu przez Polskę niepodległości żadna z pieśni patriotycznych nie została oficjalnie uznana za hymn państwowy. Po dojściu do władzy eks legionistów, uważających się za spadkobierców idei i czynów żołnierzy gen. Jana Henryka Dąbrowskiego, "Mazurek Dąbrowskiego" został zatwierdzony, jako hymn państwowy w 1927 roku. Po II Wojnie Światowej w 1948 r. "Mazurek Dąbrowskiego" uznano

ponownie, ale już urzędowo jako hymn państwowy. W 1978 r. otwarto w Bedominie pod Kościerzyną, w miejscu gdzie urodził się Józef Wybicki – Muzeum Hymnu Narodowego.

4. Napisz aktualnie obowiązujący tekst hymnu Rzeczypospolitej Polskiej.

**Obowiązujący tekst hymnu i jego zapis nutowy zawiera Ustawa
Sejmowa
z 31 stycznia 1980 r.**

*Jeszcze Polska nie zginęła.
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła.
Szablą odbierzemy.*

*Marsz marsz Dąbrowski.
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem.
Złączym się z narodem*

*Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę.
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte
Jak zwyciężać mamy.*

Marsz, marsz...

*Jak Czarniecki do Poznania.
Po szwedzkim zaborze.
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.*

Marsz, marsz ...

*Już tam ojciec do swej Basi
Mówił zapłakany ...
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany*

Marsz, marsz ...

5. Czym jest sztandar jednostki wojskowej SZ RP?

Sztandar jest znakiem jednostki wojskowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Jest on symbolem sławy wojennej i tradycji oraz wierności, honoru i męstwa, których Ojczyzna wymaga od swych żołnierzy. Obowiązkiem żołnierza jest bronić i strzec sztandaru jednostki wojskowej. W razie utraty sztandaru wskutek słabości ducha bojowego, jednostka wojskowa ulega rozformowaniu. Sztandar nadaje jednostce wojskowej Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Ministra Obrony Narodowej. Sztandar znajduje się stale w jednostce wojskowej, a w czasie walki – w rejonie działań bojowych jednostki. Sztandar składa się z płata, głowicy, drzewca i szarfy. Na sztandarach jednostek wojskowych odznaczonych orderami wojennymi umieszcza się pod szarfą o barwach Rzeczypospolitej Polskiej – szarfy ze wstęg tych orderów. Płatem sztandaru jest tkanina biała w kształcie kwadratu, po której obu stronach znajduje się krzyż kawalerski wykonany z tkaniny czerwonej. Barwy sztandaru są białe i czerwone, ustalone dla barw Rzeczypospolitej Polskiej. Jeden bok sztandaru wszyty jest w białą skórę przymocowaną do drzewca siedmioma gwoździami z białego metalu po każdej stronie płata (drzewca). Boki sztandaru, z wyjątkiem boku przytwierdzonego do drzewca, są obszyte frędzlą złotą.

6. Napisz słowa pieśni reprezentacyjnej Wojska Polskiego.

Minister Obrony Narodowej, decyzją nr 374/MON z dnia 15 sierpnia 2007 roku wprowadził w Siłach Zbrojnych RP Pieśń Reprezentacyjną Wojska Polskiego. Pieśń Reprezentacyjną Wojska Polskiego stanowią wybrane fragmenty marsza Pierwszej Brygady, według tekstu oraz zapisu nutowego, stanowiącego załącznik do decyzji.

Legiony to żołnierska nuta.

Legiony to ofiarny stos.

Legiony to żołnierska buta.

Legiony to straceńców los.

My, Pierwsza Brygada.

Strzelecka gromada.

Na stos – rzuciliśmy swój życia los,

Na stos, na stos.

Mówili, żeśmy stumanieni,

Nie wierząc nam, że chcieć to móc!

Laliśmy krew osamotnieni.

A z nami był nasz drogi Wódz!

My, Pierwsza Brygada...

*Nie chcemy dziś od was uznania,
Ni waszych mów, ni waszych łez.
Skończyły się dni kołatania
Do waszych dusz, do waszych serc!*

My, Pierwsza Brygada...

Pieśń Reprezentacyjną Wojska Polskiego wykonywana jest w podczas obchodów Święta Wojska Polskiego i innych świąt wojskowych oraz w czasie uroczystości wojskowych organizowanych w jednostkach Sił Zbrojnych RP. Podczas wykonywania Pieśni Reprezentacyjnej Wojska Polskiego obowiązuje zachowanie powagi i spokoju. Pododdziały zwarte i umundurowani żołnierze zachowują się zgodnie z ceremoniałem wojskowym.

7. Wymień podstawowe sygnały WP.

- „Hasło WP”,
- „Śpij kolego”,
- „Cisza”.

8. Jak powinien zachować się żołnierz podczas odtwarzania hymnu oraz sygnałów WP.

W czasie oficjalnego grania (odtworzenia) hymnu państwowego Rzeczypospolitej Polskiej i hymnów innych państw, „Hasła Wojska Polskiego”, sygnałów: „Służba Wartownicza”, „Śpij Kolego” lub „Cisza” - żołnierze występujący indywidualnie w umundurowaniu przyjmują postawę zasadniczą, a jeśli są w nakryciu głowy – salutują. W czasie oficjalnego grania Pieśni Reprezentacyjnej Wojska Polskiego, żołnierze występujący indywidualnie przyjmują postawę zasadniczą.

9. Czym jest „Przysięga Wojskowa”?

Przysięga wojskowa jest aktem ślubowania wyrażającym cele i zadania postawione żołnierzowi przez naród. Jest zobowiązaniem żołnierza wobec państwa i narodów, stanowi źródło ich siły moralnej. Zgodnie z postanowieniem ustawy z dnia 3 października 1992 roku, o przysiędze wojskowej (Dz.U. nr 77, poz. 386), każdy żołnierz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej składa przysięgę wojskową.

10. Napisz słowa Roty Przysięgi Wojskowej.

ROTA PRZYSIĘGI WOJSKOWEJ

*"Ja, żołnierz Wojska Polskiego,
przysięgam służyć wiernie
Rzeczypospolitej Polskiej,
bronić jej niepodległości i granic.
Stać na straży Konstytucji,
strzec honoru żołnierza polskiego,
sztandaru wojskowego bronić.
Za sprawę mojej Ojczyzny
w potrzebie, krwi własnej ani życia nie
szczędzić.
Tak mi dopomóż Bóg."*

11. W jakich sytuacjach żołnierz zobowiązany jest oddawać honory?

Oddawanie honorów jest oznaką żołnierskiego szacunku dla tradycji, symboli (barw i znaków) narodowych i wojskowych oraz przełożonych i starszych, a także przejawem koleżeństwa, dobrego wychowania, dyscypliny i spójności wojska.

Żołnierze są obowiązani oddawać honory:

- Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- Marszałkom Sejmu i Senatu;
- Prezesowi Rady Ministrów;
- Ministrowi Obrony Narodowej;
- przełożonym, starszym i równym stopniem;
- kombatantom występującym z widocznym oznaczeniem stopnia wojskowego;
- fladze państwowej, proporcowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, fladze Ministra Obrony Narodowej, Marszałka Polski, Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, flagom rodzajów sił zbrojnych i banderze wojennej - w czasie ich oficjalnego podnoszenia i opuszczania (eksponowania), sztandarom wojskowym oraz banderze wojennej podczas wchodzenia na okręt i schodzenia z okrętu;
- przed Grobem Nieznanego Żołnierza;
- symbolom i miejscom upamiętniającym bohaterską walkę i męczeństwo Narodu Polskiego i innych narodów, jeśli są tam wystawione posterunki honorowe;
- pogrzebom z wojskową asystą honorową.

12. Jakie są prawne podstawy odbywania terytorialnej służby wojskowej?

Zagadnienia związane z odbywaniem terytorialnej służby wojskowej reguluje znowelizowana ustawa z dnia 16 listopada 2016r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw.

PROFILAKTYKA I DYSCYPLINA WOJSKOWA

1. Czym jest dyscyplina wojskowa w myśl ustawy z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. Nr 190, poz. 1474)

„**Dyscyplina** to przestrzeganie przez żołnierza przepisów prawa dotyczących służby wojskowej i innych przepisów prawa przewidujących odpowiedzialność dyscyplinarną na zasadach i w trybie określonych w ustawie oraz wykonywanie rozkazów i decyzji wydanych w sprawach służbowych”

2. Czym jest przestępstwo?

Przestępstwem jest czyn człowieka zabroniony przez obowiązującą ustawę, pod groźbą kary, bezprawny, zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu większym niż znikomy, zagrożony:

- grzywną powyżej 30 stawek dziennych;
- karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc, do dożywocia włącznie;
- aresztem wojskowym (w stosunku do żołnierzy).

3. Czym jest wykroczenie?

Wykroczeniem jest czyn człowieka, zawiniony, społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę pod groźbą:

- kary aresztu /do 1 m-ca/;
- ograniczenia wolności /do 1 m-ca /;
- grzywny do 5000 zł'
- nagany.

4. Czym jest przewinienie dyscyplinarne?

Przewinieniem dyscyplinarnym jest naruszenie dyscypliny wojskowej, w wyniku działania lub zaniechania działania, które nie jest przestępstwem lub wykroczeniem albo przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym.

5. Przedstaw zasady odpowiedzialności majątkowej żołnierzy:

Żołnierz, który wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania ciążących na nim obowiązków służbowych ze swojej winy wyrządził szkodę w mieniu ponosi z tego tytułu odpowiedzialność majątkową;

Obowiązek ten jest ograniczony do rzeczywistej straty w mieniu, która powstała na skutek normalnych następstw działania lub zaniechania,

z którego wynikła szkoda. Obowiązek udowodnienia winy sprawcy spoczywa na Jednostce Wojskowej prowadzącej postępowanie wyjaśniające.

6. W wyniku wystąpienia jakich przesłanek mamy do czynienia z odpowiedzialnością majątkową żołnierza.

- a) niewykonania lub nienależytego wykonania przez żołnierza obowiązków służbowych,
- b) winy umyślnej lub nieumyślnej żołnierza,
- c) wyrządzenia rzeczywistej szkody,
- d) istnienia związku przyczynowego pomiędzy zawinionym działaniem lub zaniechaniem żołnierza a powstałą szkodą.

7. Żołnierz nie ponosi odpowiedzialności majątkowej za szkodę:

- a) w takim zakresie, w jakim do jej powstania lub zwiększenia przyczyniła się jednostka organizacyjna lub inna osoba.
- b) wynikłą w związku z działaniem w granicach dopuszczalnego ryzyka.

Jeżeli szkoda została wyrządzona z winy nieumyślnej, sprawca jest zobowiązany do zapłaty odszkodowania w granicach rzeczywistej straty – jednak tylko wtedy, gdy jej rozmiar jest niższy lub równy trzykrotności uposażenia żołnierza na zajmowanym stanowisku służbowym w dniu jej wyrządzenia.

Zasadą ustawową jest odpowiedzialność sprawcy za wyrządzoną szkodę do wysokości rzeczywistej straty.

8. Jakie mienie wojskowe podlega szczególnej ochronie?

Szczególnej ochronie podlega mienie wojskowe w postaci:

- broni, amunicji lub innych środków walki,
- wojskowych statków powietrznych lub wodnych,
- wojskowych pojazdów mechanicznych,
- przedmiotów wyposażenia żołnierskiego.

9. Wymień rodzaje wyróżnień.

- 1) zatarcie ukarania przed upływem terminu określonego w ustawie;
- 2) pochwała;
- 3) list gratulacyjny;
- 4) pismo pochwalne ze zdjęciem wyróżnionego żołnierza na tle:
  - a) flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej lub wojskowej,
  - b) sztandaru jednostki wojskowej lub bandery wojennej;
- 5) urlop nagrodowy;
- 6) nagroda rzeczowa;

- 7) nagroda pieniężna;
- 8) wpisanie zasług żołnierza do kroniki jednostki wojskowej;
- 9) odznaka honorowa;
- 10) tytuł honorowy;
- 11) honorowa broń biała;
- 12) wpisanie zasług żołnierza do Księgi Honorowej Wojska Polskiego.

10. Jaki jest warunek udzielenia wyróżnienia żołnierzowi?

Żołnierzowi może być udzielone wyróżnienie za czyny świadczące o ofiarności i odwadze lub za szczególne osiągnięcia w wykonywaniu zadań służbowych.

11. Jakie tytuły honorowe mogą być udzielone żołnierzowi za szczególne osiągnięcia w służbie wojskowej?

„Zasłużony Żołnierz Rzeczypospolitej Polskiej”, „Zasłużony Pilot Wojskowy” oraz przyznane odznaki tytułu honorowego:

- „Odznaka Honorowa Wojsk Lądowych”
- „Odznaka Honorowa Sił Powietrznych”
- „Odznaka Honorowa Marynarki Wojennej”
- „Odznaka Honorowa Wojsk Specjalnych”
- „Odznaka Honorowa Żandarmerii Wojskowej”

SZKOLENIE STRZELECKIE

1. Podaj zasady bezpieczeństwa obowiązujące podczas strzelania.

Zabrania się strzelać:

- z broni technicznie niesprawnej;
- amunicją niesprawną, której użycie jest zabronione, niezgodną z typem użytej broni;
- poza wyznaczone pasy ognia (strzelnicy, pasa ćwiczeń taktycznych);
- do schronów (niezależnie od tego, czy przebywają w nich ludzie), a także do innych urządzeń poligonowych – strzelnicy – (wieże, dozory, itp.);
- jeżeli jest podniesiona biała chorągiew lub zapalone białe światło na stanowisku dowodzenia kierownika strzelania oraz na schronach, w których przebywają ludzie;
- w przypadku braku łączności między kierownikiem strzelania a schronami.

Strzelanie przerywa się na komendę (sygnał) kierownika strzelania lub samodzielnie, w razie:

- pojawienia się przed strzelającymi ludzi, sprzętu i zwierząt;

- padania pocisków poza wyznaczone pasy ognia (strzelnicy, pasa ćwiczeń taktycznych);
- utraty łączności z kierownikiem strzelania;
- utraty orientacji w terenie przez strzelającego;
- powstania pożaru;
- podniesienia białej chorągwi lub zapalenia białego światła na stanowisku dowodzenia kierownika strzelania lub na schronie;
- utraty łączności ze schronami, w których znajdują się ludzie;
- otrzymania meldunku lub sygnału o naruszeniu bezpieczeństwa.

2. Podaj zasady bezpieczeństwa podczas rzucania ręcznymi granatami bojowymi.

Podczas ćwiczeń w rzucaniu ręcznymi granatami bojowymi należy przestrzegać następujących zasad bezpieczeństwa:

- bezwzględnego obowiązku dokładnego przejrzania granatów i zapalników bojowych przez kierownika punktu wydawania granatów i kierownika punktu wydawania zapalników przed wydaniem ich żołnierzom. Podczas przeglądu należy zwrócić uwagę, czy: skorupa granatu nie ma pęknięć lub rdzy, kadłub zapalnika nie jest zanieczyszczony i nie ma wgłębień, zapalnik jest czysty, nie zardzewiał lub pęknięty, końce zawlecзки są zgięte i nie mają pęknięć na zgięciach.
- zdanie uszkodzonych granatów i zapalników służbie uzbrojenia w celu ich zniszczenia w razie stwierdzenia powyżej wymienionych uszkodzeń;
- wydawanie szkolonym granatów i zapalników bezpośrednio przed wykonaniem rzutu;
- przenoszenia wyłącznie nieuzbrojonych granatów (oddzielnie zapalnik – oddzielnie granat);

Zabrania się:

- wydawania granatów bojowych żołnierzom nie przeszkolonym w rzucie granatem;
- używania niesprawnych granatów i zapalników;
- transportowania granatów bojowych i zapalników bez skrzyń, usuwania niesprawności, podwieszania za kółko zawlecзки lub wkładania dźwigni spustowej za pas;
- rzucania granatami bojowymi przez dwóch lub większą liczbę żołnierzy jednocześnie;
- rozbijania granatów bojowych, jeżeli nie zostały one rzucone – rozbijania dokonuje się jedynie w tym przypadku, jeżeli nie wyciągnięto z zapalnika zawlecзки, na wyraźny rozkaz pod ścisłym nadzorem kierownika ćwiczenia lub specjalisty służby uzbrojenia.

3. Podaj dane taktyczno-techniczne karabinka kbkAKMS, BERYL.

Dane taktyczno-techniczne	7,62 mm kbk AKMS	5,56 mm kbs wz 96 BERYL
Kaliber	7,62 mm	5,56 mm
Stosowana amunicja	7,62 x 39 mm wz.1943	5,56 x 45mm SS109 i M193
Masa broni	3420g - 4850g	3350g - 3904g
Szybkostrzelność: - teoretyczna - praktyczna: - ogniem pojedynczym - ogniem ciągłym - ogniem seryjnym	600 strz./min do 40 strz./min do 100 strz./min	700 strz./min do 40 strz./min do 100 strz./min do 60 strz./min
Prędkość początkowa pocisku	715 m/s	SS109 – V0 920 m/s M193 - V0 940 m/s
Odległość strzału bezwzględnego	350 m do piersia (50 x 50 cm)	
Ogień celowany	do 1000 m	
Najlepsze rezultaty ognia	do 400 m	
Pojemność magazynka	30 szt.	

4. Wymień części składowe karabinka kbkAKMS.

Ogólna budowa 7,62 mm kbk AKMS:

- lufa,
- komora zamkowa z przełącznikiem rodzaju ognia i pokrywą,
- suwadło z tłokiem,
- zamek,
- mechanizm spustowy,
- urządzenie powrotne,
- komora gazowa,
- rura gazowa z nakładką,
- przyrządy celownicze: celownik i muszka,
- kolba,
- rękojeść,
- łożo,
- magazynek.

Ponadto w skład kompletu karabinka wchodzi:

- magazynek długi - 4 szt.,
- torba na magazynki - 1 szt.,
- pas nośny - 1 szt.,
- bagnet z pochwą - 1 szt.,
- nakrętka do strzelania amunicją ślepą - 1 szt.,
- przybory do czyszczenia i konserwacji - 1 kpl.

5. Wymień części składowe karabinka BERYL.

Ogólna budowa 5,56 mm kks wz 96 BERYL:

- lufa,
- komora zamkowa z pokrywą,
- suwadło z tłokiem,
- zamek,
- mechanizm spustowy,
- mechanizm przerywania serii,
- mechanizm zabezpieczający,
- urządzenia powrotnego z zatraskiem pokrywy komory zamkowej,
- komora gazowa,
- rura gazowa z nakładką,
- przyrządy celownicze (celownik i muszka),
- łożo,
- kolba,
- rękojeść,

Ponadto w skład kompletu karabinka wchodzi:

- magazynek - 4 szt.,
- torba na magazynki - 1 szt.,
- pas nośny - 1 szt.,
- bagnet z pochwą - 1 szt.,
- nakrętka do strzelania amunicją ślepą - 1 szt.,
- przybory do czyszczenia i konserwacji - 1 kpl.,
- łożki do ładowania magazynka - 1 kpl.,
- dwójnóg - 1 szt.
- chwyt przedni - 1 szt.

6. Omów zasadę działania karabinka kbkAKMS, BERYL.

Karabinek kbkAKMS, BERYL jest bronią automatyczną, samoczynną i samopowtarzalną. Działa na zasadzie wykorzystania energii części gazów prochowych odprowadzonych przez boczny otwór w lufie z długim ruchem tłoka gazowego.

7. Z czego składa się nabój.

- pocisk,
- łuska,
- ładunek miotający (prochowy),
- spłonka.

8. Podaj dane taktyczno-techniczne granatów ręcznych.

Parametry taktyczno – techniczne granatów ręcznych

Lp.	Parametry	RG-42	F-1	CRG
1	Rodzaj granatu	zaczepny	obronny	ćwiczebny
2	Działanie bojowe	odłamkowe		Wizualno-akustyczny
3	Sposób działania urządzenia granatu	czasowe ze zwłoką		
4	Czas paleni się urządzenia zapalającego zapalniku [s]	3,2 – 4		
5	Promień rozrzutu i rażenia odłamków [m]	15 - 20	200	brak

9. Omów (opisz) zjawisko strzału.

Strzał jest to wyrzucenie pocisku z przewodu lufy, spowodowane ciśnieniem gazów powstających podczas spalania się ładunku prochowego.

Po wzroście ciśnienia do odpowiedniej wielkości pociskowi zostaje nadany ruch, którego prędkość ciągle wzrasta. Po wylocie z lufy pocisk porusza się pod wpływem siły bezwładności (inercji).

Zjawisko strzału charakteryzuje się:

- bardzo dużym ciśnieniem gazów prochowych (2-3 tysiące atmosfer i więcej);
- wysoką temperaturą gazów prochowych (2500-3500 stopni Celsjusza);
- krótkim czasem trwania (0,001-0,06 sekundy);
- szybko zmieniającą się objętością palącego się ładunku prochowego.

W celu dania (spowodowania) strzału należy wprowadzić nabój do komory naboowej, zaryglować przewód lufy zamkiem i nacisnąć na język spustowy. Naciśnięcie na język spustowy uruchamia mechanizm spustowy, wskutek czego iglica grotem iglicznym zbija spłonkę naboju. Pod wpływem tego uderzenia w spłonce zapala się materiał pobudzający, a jego płomień przez otwory zapłonowe przenika do łuski, zapalając ziarna prochu; ładunek prochowy zapala się wydzielając dużą ilość sprężonych silnie nagranych gazów prochowych. Gazy prochowe rozprzestrzeniając się natrafiają na miejsce stawiające najmniejszy opór-pocisk. Pocisk wskutek silnego ciśnienia rozpoczyna ruch do przodu i wrzynając się w gwinty lufy zostaje wprawiony w

ruch wirowy oraz wyrzucony z jej przewodu w kierunku przedłużenia osi przewodu lufy.

10. Co to jest pole zakryte, pole rażenia, pole martwe.

Przestrzeń za ukryciem, (które pocisk nie może przebić) od wierzchołka do punktu uderzenia, nazywa się **połem zakrytym**. Część pola zakrytego, na którym cel nie może być rażony przy danej krzywiznie toru lotu pocisku, nazywa się **połem martwym**. Drugą część pola zakrytego, stanowi **pole rażenia***.

11. Co to jest strzał bezwzględny.

Strzał, w którym wierzchołek toru lotu pocisku nie przewyższa wysokości celu na całej odległości celowania, nazywa się **strzałem bezwzględnym**.

12. Co to jest tysięczna?

Tysięczna: "Jest odcinek 1 metra na obwodzie koła (w odniesieniu do obserwatora znajdującego się w jego środku), jaki można zobaczyć z odległości 1000 metrów. Czyli jest to 1/6000 (w przybliżeniu) obwodu koła lub w pojęciu linowym 1 tysięczna jest to kąt, pod którym widzimy odcinek długości 1m z odległości 1000m.

System tysięcznych przyjęty w przyrządach oparty jest na podziale kąta pełnego na 6000 tysięcznych.

ROZPOZNANIE

1. Podaj definicję rozpoznania.

W czasie prowadzenia walki starcie z przeciwnikiem może nastąpić w najmniej oczekiwanym momencie i sytuacji. Aby uniknąć takich wypadków i aby móc skutecznie przeciwdziałać wszelkim poczynaniom przeciwnika, stale prowadzi się **rozpoznanie**. Głównym celem rozpoznania jest zdobycie w odpowiednim czasie określonych wiadomości o przeciwniku. Wiadomości te uzyskuje się różnymi sposobami. Rozpoznanie prowadzą elementy etatowe i nieetatowe.

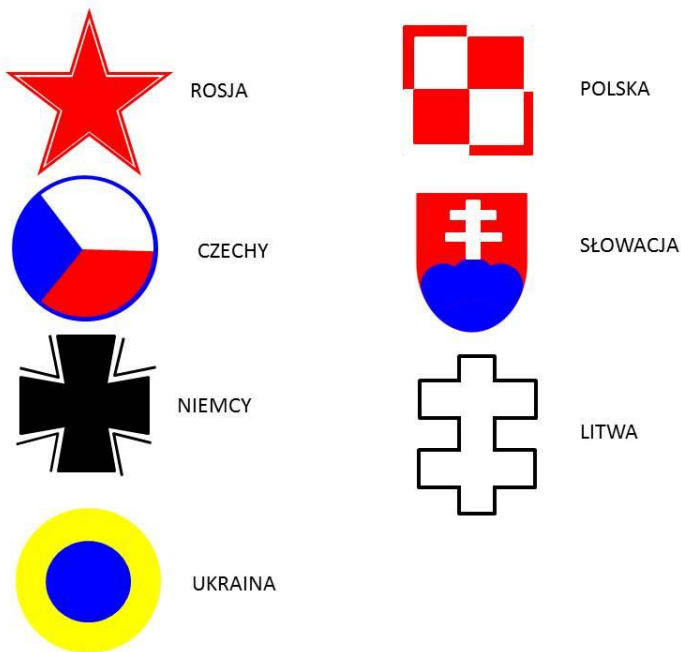
2. Podaj sposoby prowadzenia rozpoznania.

Sposoby (techniki) prowadzenia działań rozpoznawczych to określone przedsięwzięcia organizacyjno-wykonawcze realizowane przez elementy rozpoznawcze w celu zdobycia danych (informacji). Podstawowymi sposobami (technikami) rozpoznania bezpośredniego są min.:

- obserwacja – prowadzona w celu wykrycia, identyfikacji, lokalizacji i śledzenia obiektów celów przeciwnika;

- podstęp – polega na skrytym podsłuchiwaniu rozmów prowadzonych przez żołnierzy przeciwnika oraz nasłuchiwanie efektów akustycznych towarzyszących działalności wojsk przeciwnika na polu walki;
- patrolowanie – polega na prowadzeniu obserwacji w ruchu (krótkich przystanków) po wyznaczonej trasie i we wskazanym czasie.

3. Narysuj znaki rozpoznawcze wybranych państw sąsiednich.

SZKOLENIE INŻYNIERYJNO-SAPERSKIE

1. Wymień typy min przeciwpancernych używanych w Wojsku Polskim.

- TM-62M
- MKU
- MPP-B
- MPB

2. Omów budowę i działanie miny TM-62M.

TM-62M jest miną o działaniu naciskowym przeznaczoną do niszczenia układów jezdnych czołgów. Za względu na konstrukcję zapalnika MWCz-62, minę można stosować do mechanicznego ustawiania. Mina TM-62 M składa się z kadłuba wykonanego z cienkiej blachy stalowej. W kadłubie jest tuleja z gwintem górnym do wkręcenia zapalnika i dolnym do wkręcenia nakrętki umocowującej detonator

pośredni. Kadłub miny wypełniony jest mieszanką MS (7,5 kg) i detonatorem pośrednim. Nacisk potrzebny do zadziałania miny wynosi 200-500 kg. Minę można uzbroić zapalnikiem naciskowego działania MWCz-62. Mina TM-62 M działa po najechaniu gąsienicy lub koła pojazdu na nie mniej niż połowę tarczy naciskowej zapalnika.

3. Wymień typy min przeciwpiechotnych używanych w Wojsku Polskim.

- PMD-6M
- POMZ-2M
- PSM-1
- MON-100

4. Wymień najpowszechniej używane w Wojsku Polskim materiały wybuchowe.

- trotyl
- plastyczny materiał wybuchowy

5. Wymień sposoby detonowania materiałów wybuchowych.

W celu spowodowania wybuchu przedstawionych ładunków MW potrzebne są: lont prochowy, lont detonujący i zapalnik lontowy (zapłonnik tarczy) wówczas mamy do czynienia z tzw. **wybuchowym sposobem detonowania MW**. Kolejnym sposobem detonowania MW w celu wykonywania niszczeń jest, tzw. **elektryczny sposób detonacji MW**. Jest on jednak w zasadzie stosowany przez wojska inżynieryjne, gdyż wymaga gruntowniejszego przygotowania specjalistycznego. Zarówno podczas wybuchowego, jak i elektrycznego sposobu detonacji ładunków MW buduje się tzw. sieci detonujące, które umożliwiają (ułatwiają) wysadzanie odpowiednio dużej ilości elementów jednocześnie lub jednego o dużych gabarytach (rozmiarach).

6. Omów przepisy bezpieczeństwa podczas wykonywania niszczeń (prac minerskich)

Podczas wykonywania prac minerskich należy ściśle przestrzegać następujących ogólnych środków ostrożności:

- wszyscy żołnierze wyznaczeni do wykonywania prac minerskich muszą przejść uprzednio odpowiednie przeszkolenie, w którego wyniku powinni poznać materiały wybuchowe i środki powodowania wybuchu, ich właściwości, zasady obchodzenia się z nimi, zasady i sposoby wykonywania oczekujących ich zadań minerskich i przepisy bezpieczeństwa pracy;
- pracami minerskimi kieruje odpowiedni dowódca, który jest odpowiedzialny za prawidłową organizację pracy i bezpieczeństwo podczas wykonywania zadania;

- wykonujący zadanie muszą dokładnie je znać, sposób i kolejność wykonywania poszczególnych czynności (zgodnie z instrukcją: "Prace minerskie i niszczenia" Inż. 572/94, Warszawa, 1995 r.);
- wszystkie czynności związane z wykonywaniem danego zadania żołnierze wykonują jedynie na ustalony wcześniej sygnał lub komendę wydaną przez dowódcę (kierownika pracy);
- miejsce wykonywania prac minerskich powinno być chronione przez posterunki ochronne, które należy wystawiać na bezpiecznych odległościach od miejsc wybuchów ładunków;
- dla ludzi (pozostałych żołnierzy nie biorących udziału w pracach) znajdujących się na otwartym terenie przyjmuje się następujące bezpieczne odległości:
  - wybuch ładunków o masie do 10 kg:

* w powietrzu	50 m,
* na gruncie	100 m,
  - kruszenie lodu:

* ładunkiem pojedynczym	100 m,
* grupą ładunków	200 m,
* likwidacja zatorów	300 m,
  - wysadzanie drewna 150 m,
  - niszczenie konstrukcji murowych z cegły,
  - kamienia, betonu i żelbetu 350 m,
  - niszczenie konstrukcji metalowych 500 m,
  - wysadzanie gruntu (na wyrzucenie) min. 350 m,

(oraz patrz instr. ww. : pkt. 157)
- niszczenie amunicji artyleryjskiej od 500m do 2000m;
- miejsca i odległości, na które należy odprowadzić żołnierzy i wystawić posterunki ochronne, dowódca (kierownik) wskazuje bezpośrednio w terenie;
- początek i zakończenie prac minerskich określa dowódca (kierownik) za pomocą komend lub ustalonych sygnałów (za pomocą syreny lub pistoletu sygnałowego);
- do rejonu wykonywania prac minerskich mają prawo wstępu tylko osoby bezpośrednio związane z tymi pracami;
- w rejonie wykonywania prac minerskich wyznaczone są miejsca na polowy skład MW i środków zapalających (a w nich wartowników);
- kategorycznie zabrania się palenia tytoniu oraz rozpalania ognisk bliżej niż 100m od miejsca (rejonu) wykonywania prac minerskich;
- ładunki zewnętrzne uzbraja się (łączy z zapalnikiem) dopiero po umocowaniu ich do niszczonego przedmiotu i tylko bezpośrednio przed dokonaniem wybuchu;

- po zakończeniu prac minerskich rejon tych prac musi być dokładnie sprawdzony, a ewentualne niewybuchy niszczy się przez wysadzeniem ich dodatkowymi zapalnikami.

OPBMR

1. Rozwiń skrót OPBMR.

Obrona Przed Bronią Masowego Rażenia.

2. Podaj definicję OPBMR.

OPBMR to zespół przedsięwzięć wykonywanych w celu odstraszenia przeciwnika od użycia BMR poprzez zapewnienie wojskom bezpieczeństwa podczas działań w warunkach skażeń powstałych na skutek użycia broni jądrowej, biologicznej, chemicznej i radiologicznej jak również w wyniku uwolnienia substancji niebezpiecznych w sytuacjach innych niż uderzenie BMR (ROTA - Releases Other Than Attack)

3. Co to są bojowe środki trujące (BST).

Bojowe środki trujące to toksyczne substancje chemiczne, które mogą oddziaływać

na systemy fizjologiczne organizmu przedostając się do jego wnętrza poprzez drogi oddechowe, pokarmowe, błony śluzowe, oczy i skórę. Mogą być stosowane na polu walki w postaci gazu, par oraz aerozoli, substancji stałych i ciekłych. **BST** mogą być użyte w celu spowodowania wysokich strat w ludziach oraz do długotrwałego skażenia terenu, obiektów i sprzętu bojowego. Należy mieć na uwadze, że zarówno środki nietrwałe, jak i trwałe będą miały podobny wpływ na stany osobowe.

4. Dokonaj klasyfikacji bojowych środków trujących ze względu na sposób oddziaływania na organizm ludzki:

- 1) **uśmiercające środki trujące** - bojowe środki trujące o działaniu paralityczno – drgawkowym, ogólnotrującym i duszącym oraz parzącym.
- 2) **obezwładniające środki trujące** powodują tymczasowe zaburzenie funkcjonowania organizmu człowieka i nie są uważane za śmiertelne. Użyte w dużych stężeniach lub gdy stan osobowy nie jest chroniony lub narażony na długotrwałe skażenie, mogą powodować śmierć. Jednak nie jest to ich podstawowy cel działania. Środki obezwładniające, zgodnie z prawem nie są uważane za bojowe środki trujące. Mogą być stosowane w celach policyjnych np. do wyegzekwowania prawa, w przypadku tłumienia zamieszek.

5. Jak dzielimy bojowe środki trujące ze względu na ich trwałość.

- 1) **nietrwałe środki trujące** - charakteryzują się krótkim czasem rażącego działania do kilkudziesięciu minut. Zagrożenie skażeniem parami środka trującego występuje głównie po stronie zawietrznej od miejsca uwolnienia. Mogą powodować śladowe skażenie na powierzchni terenu;
- 2) **trwałe środki trujące** - charakteryzują się długim czasem rażącego działania. Środki te skażając powierzchnię stwarzają zagrożenie poprzez kontakt i przenikanie przez odzież, a następnie skórę. Po odparowaniu pozostaje zagrożenie trującymi parami, które istnieje tak długo dopóki środek trujący lub skażony materiał będzie odparowywał. Trwać to może od kilku do kilkunastu dni lub tygodni, w zależności od rodzaju użytego środka trującego i warunków atmosferycznych. Z tych dwóch kategorii, większe zagrożenie dla wojsk stanowią trwałe środki trujące co wynika z ich toksycznego oraz długotrwałego oddziaływania, a także konieczności prowadzenia likwidacji skażeń.

6. Co to są toksyczne środki przemysłowe?

Toksyczne Środki Przemysłowe (TŚP) z ang. Toxic Industrial Materials (TIM), to toksyczne lub radioaktywne substancje będące w postaci stałej, ciekłej lub gazowej. Substancje te mogą być używane lub gromadzone w zakładach przemysłowych, środkach transportowych, medycynie, wojsku oraz innych obiektach gospodarki narodowej. Toksyczne Środki Przemysłowe mogą występować jako związki chemiczne, substancje biologiczne lub radioaktywne i mogą być opisywane jako Toksyczne Środki Chemiczne (TŚC), Toksyczne Środki Biologiczne (TSB), Promieniotwórcze Substancje Przemysłowe (PSP).

7. Podaj definicję Broni Masowego Rażenia (BMR).

Bronń masowego rażenia (BMR) to rodzaj broni przeznaczony do masowego rażenia ludzi, sprzętu bojowego i obiektów rozmieszczonych na dużych obszarach. Do **broni tej zalicza się:** broń jądrową (BJądr), chemiczną (BChem), biologiczną (BBiol) oraz radiologiczną (BRad). Jako broń masowego rażenia mogą być stosowane również niektóre środki wykorzystywane w przemyśle i zaliczane do grupy toksycznych środków przemysłowych (TŚP).

8. Co to jest broń jądrowa?

Bronń jądrowa to kompletny zestaw (np. typu implozyjnego, artyleryjskiego lub termojądrowego), który w swej ostatecznej konfiguracji, po zakończeniu procedury uzbrajania i odpalania jest zdolny do zainicjowania reakcji jądrowej z uwolnieniem energii.

Rażące działanie broni jądrowej oparte jest na wykorzystaniu energii wydzielającej się w czasie reakcji rozszczepienia jąder uranu i plutonu (ładunki jądrowe) lub reakcji syntezy mieszaniny izotopów wodoru - deuteru i trytu (ładunki termojądrowe i neutronowe).

9. Co to jest broń chemiczna?

Broń chemiczna to środki walki, których rażące działanie polega na wykorzystaniu toksycznych właściwości bojowych środków trujących (BŚT). Użycie broni chemicznej prowadzi do częściowej lub całkowitej utraty zdolności bojowej stanu osobowego.

Bojowe środki trujące to toksyczne związki chemiczne, które mogą oddziaływać na systemy fizjologiczne organizmu, przedostając się do jego wnętrza poprzez drogi oddechowe, pokarmowe, błony śluzowe, oczy i skórę.

10. Co to jest broń biologiczna?

Broń biologiczna to bojowe środki biologiczne oraz środki przenoszenia, za pomocą których są one stosowane. Środki biologiczne (ŚBiol) obejmują różnorodne mikroorganizmy, a także toksyczne substancje (TOX) pochodzące od mikroorganizmów oraz organizmów wyższych, które wywołują choroby ludzi i zwierząt.

11. Co to jest broń radiologiczna?

Broń radiologiczna to środek walki, w którym czynnikiem rażącym jest rozproszony materiał promieniotwórczy. W broni radiologicznej mogą być wykorzystane materiały promieniotwórcze uzyskane z ośrodków realizujących cywilne i wojskowe programy jądrowe, jak również odpady promieniotwórcze z reaktorów badawczych czy środki promieniotwórcze stosowane w przemyśle lub medycynie.

Użycie broni radiologicznej polega na rozproszeniu materiałów promieniotwórczych metodą wybuchową lub przez rozpylenie. Środki promieniotwórcze mogą być również rozprzestrzeniane z dymem powstałym w wyniku ich spalania.

POWSZECHNA OBRONA PRZECIWLOTNICZA

1. Podaj definicję powszechnej obrony przeciwlotniczej (POPL).

Powszechna obrona przeciwlotnicza (POPL) to zespół **aktywnych i pasywnych** przedsięwzięć mających na celu samoobronę (samoosłonę) własnych sił (obiektów) przed rozpoznaniem i uderzeniami środków napadu

powietrznego (ŚNP) przeciwnika oraz minimalizujących skutki potencjalnych uderzeń.

2. Co obejmuje aktywna powszechna obrona przeciwlotnicza?

W ramach aktywnej powszechnej obrony przeciwlotniczej prowadzi się optyczno-wzrokowe rozpoznanie przestrzeni powietrznej, ostrzeganie i alarmowanie o zagrożeniu uderzeniami z powietrza oraz zorganizowaną walkę ze środkami napadu powietrznego przy użyciu niespecjalistycznych środków rażenia.

3. Co obejmuje pasywna powszechna obrona przeciwlotnicza?

Pasywna powszechna obrona przeciwlotnicza obejmuje czynności minimalizujące skutki powstałe w wyniku potencjalnych uderzeń przeciwnika powietrznego. Obejmuje: maskowanie, rozśrodkowanie sił i środków, przygotowanie schronów i ukryć (szczelin) przeciwlotniczych oraz likwidację skutków uderzeń lotniczych.

4. Jaki cel ma ostrzeganie wojsk o zagrożeniu atakiem z powietrza?

Ostrzeganie wojsk to działanie mające na celu przyjęcie oraz terminowe przekazanie do podległych wojsk (sił) komunikatów (sygnałów) uprzedzających o prawdopodobnym wystąpieniu zagrożenia uderzeniami środków napadu powietrznego, a także wskazanie zalecanych działań zabezpieczających i ochronnych. Realizowane jest od poziomu związku taktycznego (ZT) wzwyż na podstawie informacji uzyskanych z ośrodków rozpoznania radiolokacyjnego i radioelektronicznego w ramach narodowego i sojuszniczego systemu rozpoznania lub na podstawie informacji otrzymanych z jednostek podległych, współdziałających i nadrzędnych.

5. Jaki cel ma alarmowanie wojsk o zagrożeniu atakiem z powietrza?

Alarmowanie wojsk to działanie realizowane w przypadku wystąpienia realnego uderzenia przeciwnika powietrznego, mające na celu natychmiastowe przekazanie sygnału „*Alarm powietrzny*” do określonych osób, pododdziałów (oddziałów), a także podjęcie wcześniej zaplanowanych czynności na sygnał, w tym wprowadzenie stanu gotowości dla pododdziałów dyżurnych oraz ukrycie w schronach pozostałego stanu osobowego jednostki. Alarmowanie organizuje się i prowadzi na podstawie rozpoznania własnego lub komunikatów (sygnałów) ostrzegawczych z dostępnych źródeł rozpoznania technicznego i wzrokowego. Sygnały o zagrożeniu z powietrza podaje się dostępnymi sposobami (głosem, syreną, gongiem, racą świetlną oraz przez techniczne środki łączności).

6. Co w ramach POPL ma na celu maskowanie.

Maskowanie to zespół czynności mających na celu ukrycie sił i środków przed rozpoznaniem powietrznym przeciwnika, wprowadzenie w błąd co do położenia oddziałów, pododdziałów (sił) własnych oraz prowadzonych przez nie działań, a także utrudnienie przeciwnikowi skutecznego rażenia ogniowego.

Maskowanie realizuje się własnymi siłami i środkami w sposób ciągły, stosując głównie etatowe i podręczne środki maskujące, malowanie maskujące, maskowanie światła i elementów odbaskowych oraz wykorzystując maskujące właściwości i ukształtowanie terenu, pory doby i warunków atmosferycznych, a także ograniczając czas pracy urządzeń elektronicznych.

7. Co w ramach POPL ma na celu rozśrodkowanie.

Rozśrodkowanie to rozmieszczenie wojsk (sił i środków) minimalizujące efektywność użycia uzbrojenia przez przeciwnika, zmniejszające własne straty oraz stwarzające dogodne warunki do prowadzenia walki. Oddziały, pododdziały (siły) rozśrodkowuje się z uwzględnieniem otrzymanych przez nie zadań, posiadanego czasu, właściwości ochronnych sprzętu bojowego (obiektów) oraz charakteru terenu. Rozśrodkowanie nie powinno utrudniać dowodzenia, współdziałania, tworzenia ugrupowania bojowego (marszowego) i prowadzenia działań bojowych. Rozśrodkowanie sił i środków powinno umożliwiać prowadzenia ognia do celów powietrznych.

8. Co obejmuje likwidacja skutków uderzeń przeciwnika powietrznego.

Likwidacja skutków uderzeń przeciwnika powietrznego obejmuje działania mające na celu odtworzenie gotowości bojowej pododdziałów oraz przywrócenie korzystnych warunków do prowadzenia dalszych działań po uderzeniu z powietrza.

ŁĄCZNOŚĆ

1. Co to jest system łączności?

- **System łączności** to organizacyjno-techniczny zespół sił i środków łączności i informatyki, rozwiniętych w sposób odpowiadający organizacji dowodzenia, charakterowi prowadzonych działań oraz wykonywanym zadaniom.
- System łączności powinien zapewnić organom dowodzenia ciągłą, skrytą, terminową i niezawodną wymianę informacji za pomocą transmisji mowy, transmisji danych (pliki tekstowe, dokumenty graficzne, obrazy wideo) oraz

wykorzystania Wojskowej Poczty Polowej (WPP). Ponadto umożliwia sprawne dowodzenie wojskami i kierowanie środkami walki na obszarze kraju i poza jego granicami w układzie narodowym oraz współdziałanie jednostek Wojsk Lądowych z jednostkami sił koalicyjnych, a także kierowanie środkami walki.

- Na szczeblu taktycznym system łączności rozwija się głównie mobilnymi (polowymi) środkami łączności i informatyki, który może wykorzystać także dostępną na danym obszarze prowadzenia działań stacjonarną infrastrukturę telekomunikacyjną.
- Jeżeli zapewnienie właściwego poziomu łączności za pomocą środków technicznych jest niemożliwe to należy organizować łączność za pomocą grup łącznikowych (łączników).

2. Elementy systemu łączności.

1) Podsystem przekazywania informacji (sieć łączności):

a) Sieć telekomunikacyjna: budowana jest, jako zbiór mobilnych i mobilno stacjonarnych węzłów łączności o różnych funkcjach i przeznaczeniu oraz połączeń międzywęzłowych tworzonych przy wykorzystaniu różnych rodzajów linii teletransmisyjnych: przewodowych (w tym światłowodowych), radiowych i radioliniowych. Elementy te są zgrupowane w:

1. sieci stacjonarne: obejmujące między garnizonowy i wewnątrz garnizonowy system łączności MON, wzmocniony dzierżawionymi łączami operatorów publicznych. Głównymi elementami tej sieci są Regiony Wsparcia Teleinformatycznego (RWT), podległe im Węzły Łączności (WŁ) oraz łączące je trakty i linie teletransmisyjne.
2. sieci polowe: budowane w rejonie działania wojsk przy wykorzystaniu sił i środków łączności wchodzących w skład etatowego wyposażenia pododdziałów dowodzenia i łączności. Głównymi elementami sieci polowej są Bazowe Węzły Łączności (BWŁ) i międzywęzłowe linie teletransmisyjne, które tworzą bazową sieć łączności polowej i pokrywają cały obszar działania wojsk. Węzły Łączności Stanowisk Dowodzenia (WŁ SD) poprzez teletransmisyjne linie dowiązują się do BWŁ, tworząc sieć polową. BWŁ tworzą mobilny i mobilno-stacjonarny zbiór węzłów łączności stanowiący punkty dostępowe (dowiązania) wszystkich elementów ugrupowania bojowego

b) Sieć pocztowa: tworzy ją wojskowa poczta polowa, a jej elementami są:

1. Wojskowe Stacje Pocztove (WSP) organizuje się przy stanowiskach dowodzenia oraz w garnizonach wojskowych. Wchodzą one w skład Węzłów Łączności i należą do ich podstawowych elementów;
2. Punkty Wymiany Poczty Polowej (PWPP) organizuje się w celu pośredniczenia w wymianie poczty wojskowej między węzłem pocztowym, a zarejestrowanymi w nim stacjami pocztowymi.

3. Linie pocztowe (LP) to zespolenie sił i środków transportowych poczty polowej, zorganizowanych w linie pocztowe (kierunki, drogi okrężne lub osie) i zapewniających dostarczanie przesyłek pocztowych od stacji pocztowej nadającej (początkowej) do stacji (lub kilku stacji) przeznaczenia, rozmieszczonych po drodze przemieszczania się środków transportu poczty polowej.
- c) Sieć sygnalizacyjna: służy do przekazywania umownych znaków i sygnałów przy pomocy środków wizualnych i dźwiękowych.
- 2) **Podsystem zarządzania (kierowania)** systemem łączności, tworzą organy kierowania łącznością rozmieszczone w punktach kierowania na stanowiskach dowodzenia, posiadające łączność ze wszystkimi elementami w ramach systemu łączności.
- 3) **Podsystem zasilania** obejmuje zabezpieczenie bojowe, zabezpieczenie (wsparcie) logistyczne oraz odwód sił i środków łączności.

3. Zadania stawiane systemowi łączności.

Zadaniem systemu łączności jest zapewnienie terminowej, wiernej i skrytej łączności na potrzeby:

- 1) **Dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki:**
  - a) Dowódcy i sztabowi: terminowego przekazywania rozkazów, zarządzeń, komend i sygnałów podległym dowódcom i sztabom;
  - b) Otrzymania od podwładnych meldunków o przebiegu realizacji postawionych zadań i osiągniętych w walce rezultatach.
- 2) **Współdziałania:** zapewnienie wymiany informacji pomiędzy własnymi jednostkami oraz z sąsiadami i elementami działającymi w ugrupowaniu przeciwnika w celu wykonania wspólnego zadania.
- 3) **Ostrzegania i alarmowania:** podstawowym zadaniem jest zapewnienie otrzymywania i przekazywania sygnałów ostrzegania i alarmowania o sytuacji powietrznej, bezpośrednim zagrożeniu i użyciu przez przeciwnika broni masowego rażenia, środków zapalających, zdarzeń typu ROTA, skażeń promieniotwórczych, chemicznych oraz zakażeń biologicznych.

4. Wymagania stawiane systemowi łączności.

- 1) **Terminowość łączności** – zdolność do zapewnienia transmisji (dostarczenia, przekazywania) informacji lub prowadzenia rozmów w wyznaczonym czasie. Używa się także określenia terminowość organizacji łączności rozumianą, jako zdolność systemu łączności do zapewnienia dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki w ustalonych terminach. Polega na rozwinięciu systemu łączności i uruchomieniu go przed terminem rozpoczęcia działań bojowych i jego reorganizacji odpowiednio do sytuacji zaistniałej w toku walki. Innym aspektem terminowości łączności jest przekazywanie informacji

o różnych kategoriach pilności przed upływem dopuszczalnego czasu dla danej kategorii.

- 2) **Wierność łączności** – zdolność do odtwarzania przekazywanych wiadomości w punktach odbioru z zadaną (wymaganą) dokładnością. Będzie ona zachowana tylko wówczas, jeżeli treść informacji, która została dostarczona do odbiorcy jest identyczna z treścią informacji przekazanej przez nadawcę do nadawczego urządzenia łączności.
- 3) **Skrytość łączności** – zdolność do uniemożliwienia lub maksymalnego utrudnienia przeciwnikowi przechwycenie informacji przekazywanych przez techniczne środki łączności oraz wykrycia rejonów rozmieszczenia stanowisk dowodzenia i węzłów łączności. Skrytość łączności jest ważnym elementem bezpieczeństwa systemu łączności.

5. Zasady organizacji łączności.

1. Przełożony jest odpowiedzialny za zorganizowanie i utrzymanie łączności z jednostką bezpośrednio podległą.
2. Jednostka wspierająca zapewnia łączność z jednostką wspieraną, (jeżeli przełożony nie określił inaczej).
3. Łączność współdziałania między sąsiednimi jednostkami organizuje się od jednostki znajdującej się z lewej strony do jednostki z prawej strony ugrupowania („z lewa na prawo”).
4. Łączność współdziałania do jednostki będącej z przodu organizuje jednostka znajdująca się w głębi ugrupowania („z tyłu do przodu”).
5. Łączność współdziałania z desantem powietrznym organizuje dowódca ogólnowojskowy.
6. Łączność współdziałania z desantem morskim organizuje dowódca Desantowej Grupy Zadaniowej.
7. Łączność współdziałania z elementami układu pozamilitarnego realizują przedstawiciele struktur pozamilitarnych, którzy przebywają na stanowiskach dowodzenia i wykorzystują własne środki łączności.
8. Łączność w czasie działań na rzecz wsparcia pokoju organizowana jest każdorazowo według oddzielnych procedur opracowanych dla danej operacji.
9. W razie utraty łączności wszystkie zaangażowane strony są odpowiedzialne za jej odtworzenie, jednak zasadnicza odpowiedzialność spoczywa na dowództwie pierwotnie ją organizującym.

6. Zasady wykorzystania środków łączności w działaniach bojowych.

1) W obronie wykorzystuje się:

- a) Środki przewodowe do organizacji łączności wewnętrznej na węzłach łączności i stanowiskach dowodzenia oraz do organizacji łączności między stanowiskami dowodzenia lub do wskazanych punktów dostępowych (BWŁ

RWŁ GWŁ), jeżeli warunki na to pozwalają i jest wystarczająca ilość sił i środków.

- b) Środki radioliniowe do budowy linii międzywęzłowych (między stanowiskami dowodzenia).
- c) Środki satelitarne stanowiące medium transmisyjne dla podsystemów wspomagających proces dowodzenia i kierowania wojskami.
- d) Środki radiowe wykorzystuje się zależnie od sposobu przejścia wojsk do obrony i stopnia rozbudowy oraz aktualnego stanu łączności radioliniowo-przewodowej. Podczas prowadzenia obrony środki radiowe powinny być maksymalnie ograniczone pod względem promieniowania elektromagnetycznego.
- e) Środki Wojskowej Poczty Polowej.

2) W natarciu wykorzystuje się:

- a) Środki radiowe - bez ograniczeń. W czasie prowadzenia działań wysoce manewrowych stanowią niekiedy jedyne środki zapewniające szybką wymianę informacji.
- b) Środki satelitarne – telefony satelitarne.
- c) Środki przewodowe tylko do organizacji łączności wewnętrznej na węzłach łączności i stanowiskach dowodzenia.
- d) Środki Wojskowej Poczty Polowej.

3) W rejonach wyjściowych, alarmowych i ześrodkowania wykorzystuje się:

- a) Środki przewodowe do organizacji łączności wewnętrznej na węzłach łączności i stanowiskach dowodzenia oraz do organizacji łączności między stanowiskami dowodzenia, jeżeli warunki na to pozwalają i jest wystarczająca ilość sił i środków.
- b) Środki radioliniowe do budowy linii międzywęzłowych (między stanowiskami dowodzenia).
- c) Środki satelitarne.
- d) Środki radiowe - obowiązuje zakaz wykorzystywania środków radiowych na nadawanie. Dopuszcza się możliwość przejścia na nadawanie w wyjątkowych przypadkach do przekazywania sygnałów alarmowych, gdy przeciwnik użył broni masowego rażenia lub zmasowanych uderzeń lotnictwa.
- e) Środki Wojskowej Poczty Polowej.

4) **W czasie marszu wykorzystuje się:**

- a) Środki radiowe - obowiązuje zakaz pracy na nadawanie. Dopuszcza się jedynie przekazywanie sygnałów dowodzenia w wydzielonych sieciach radiowych UKF, w szczególnych sytuacjach w sieciach radiowych KF.
- b) Środki satelitarne.
- c) Środki Wojskowej Poczty Polowej.

7. **Organizacja łączności środkami radiowymi.**

1) **W kierunkach radiowych:** jest to sposób organizacji łączności między dwoma korespondentami (węzłami łączności, stanowiskami dowodzenia, organami dowodzenia), w którym każdy korespondent wydziela radiostację pracującą na tych samych danych radiowych ustalonych dla danego kierunku. W zależności od przeznaczenia kierunki radiowe mogą być:

- a) Stałe: radiostacje obu korespondentów pracują nieprzerwanie na odbiór i posiadają możliwość wywołania się w dowolnym momencie czasu oraz prowadzenia wymiany w miarę potrzeb.
- b) Dyżurne: radiostacja jednego korespondenta pracuje nieprzerwanie na odbiór, a drugiego włącza się na odbiór i nadawanie tylko dla przeprowadzenia wymiany.
- c) Rezerwowe: organizuje się w celu zapewnienia kierowniczemu organowi łączności możliwości manewru relacjami łączności w walce, kiedy w konkretnych warunkach zaistnieje potrzeba uruchomienia nowych lub wzmocnienia istniejących relacji łączności. Pracę w tych kierunkach rozpoczyna się przez nadanie odpowiedniego sygnału w innych relacjach.
- d) Skryte: organizuje się w celu zabezpieczenia systemu łączności w okresie celowych zakłóceń przeciwnika. Po pojawieniu się tych zakłóceń obie radiostacje powinny pracować na odbiór. Pracę na nadawanie (wymianę) można rozpocząć tylko w wypadku, kiedy zostały zakłócone wszystkie relacje z danym korespondentem, a zachodzi potrzeba przekazania mu ważnej i pilnej wiadomości.

- 2) **W sieciach radiowych:** jest to sposób organizacji łączności pomiędzy trzema i więcej korespondentami (węzłami łączności, stanowiskami dowodzenia, organami dowodzenia), z których każdy wydziela radiostację pracującą na wspólnych dla tej sieci danych radiowych.
- a) Podobnie jak kierunki, sieci radiowe mogą być stałe, dyżurne, rezerwowe i skryte, a ich przeznaczenie jest takie same.
  - b) W zależności od funkcji, jaką pełnią w systemie łączności na szczeblu taktycznym możemy wyróżnić:
    - 1. sieci radiowe dowodzenia,
    - 2. sieci radiowe współdziałania,
    - 3. sieci radiowe ostrzegania i alarmowania.
  - c) Przy wymianie dwustronnej w jednej funkcjonalnej sieci radiowej nie powinno pracować więcej niż dziesięciu korespondentów.
- 3) **W każdej sieci (i kierunku)** wyznacza się radiostację główną, której wszystkie dyspozycje muszą być natychmiast wykonywane przez pozostałe radiostacje danej sieci.

8. Organizacja łączności środkami radioliniowo-przewodowymi.

- 1) Łączność radioliniowa jest łącznością międzywęzłową, a nie bezpośrednio między osobami funkcyjnymi. Radiolinie wykorzystywane są na szczeblu taktycznym do budowy traktów BWŁ i traktów dowiązania węzłów łączności stanowisk dowodzenia do BWŁ.
- 2) W zależności od sytuacji oraz posiadanych sił i środków, łączność środkami radioliniowymi organizuje się w:
- a) **Kierunkach radioliniowych.** Jest to sposób organizacji łączności między dwoma węzłami łączności, w którym na każdym węźle pracuje stacja radioliniowa na wspólnych ustalonych dla tego kierunku danych radioliniowych. Kierunek może być zorganizowany bezpośrednio przy pomocy stacji radioliniowych końcowych lub może być zorganizowany (wydłużenie zasięgu) przy zastosowaniu stacji retransmisyjnych.
  - b) **Osiach radioliniowych.** Jest to sposób organizacji łączności między kilkoma (od trzech wzwyż) węzłami łączności rozmieszczonymi na kierunku

(osi) ruchu
i rozwinięcia operacyjnego wojsk. Oś radioliniowa organizuje się na kierunkach planowanego przemieszczania stanowisk dowodzenia danego Związku Taktycznego. Istota tego sposobu polega na tym, że łączy on ze sobą wszystkie stanowiska dowodzenia danego Związku Taktycznego za pomocą stacji radioliniowych.

3) Środki przewodowe.

- a) Na szczeblu taktycznym środki przewodowe wykorzystywane są w mniejszym stopniu niż środki bezprzewodowe. W praktyce zakres ich wykorzystywania będzie zależał od kalkulacji czasowych – czasu potrzebnego na rozwinięcie i zwinięcie linii przewodowych oraz czasu ich efektywnego wykorzystania.
- b) Łączność środkami przewodowymi zależnie od sytuacji, szczebla dowodzenia oraz posiadanych sił i środków łączności organizuje się w kierunkach przewodowych. Kierunek przewodowy jest to sposób organizacji łączności między dwoma abonentami (dowódcami, sztabami) lub węzłami łączności za pomocą linii przewodowej wybudowanej bezpośrednio między nimi.

9. Bezpieczeństwo łączności oraz sposoby i metody jego osiągnięcia.

Bezpieczeństwo systemów łączności i informatyki jest to zdolność systemu do ochrony przed ujawnieniem, modyfikacją a także do realizacji procesu potwierdzenia autentyczności przesyłanej informacji niejawnej z wykorzystaniem certyfikowanych urządzeń i narzędzi kryptograficznych.

Bezpieczeństwo to osiąga się przez:

- 1) Spełnianie wymagań technicznych na projektowanie, rozmieszczanie i montaż urządzeń kryptograficznych, pomocniczych urządzeń kryptograficznych oraz instalacji telekomunikacyjnej;
- 2) Ścisłe przestrzeganie przepisów techniczno – eksploatacyjnych, zasad obsługi i wykorzystywania urządzeń kryptograficznych;
- 3) Właściwe, zgodne z obowiązującymi przepisami postępowanie z dokumentami kryptograficznymi;
- 4) Zapewnienie wymaganej obsady etatowej w organach bezpieczeństwa systemów łączności i informatyki;

- 5) Zapewnienie możliwości realizacji specjalistycznych szkoleń dla organów bezpieczeństwa systemów łączności i informatyki;
- 6) Ograniczenie do niezbędnego minimum osób zapoznawanych z zagadnieniami ochrony systemów łączności chronionych kryptograficznie;
- 7) Prowadzenie systematycznych kontroli stanu ochrony materiałów kryptograficznych oraz funkcjonowania kancelarii (stacji) kryptograficznych;
- 8) Wprowadzenie innych organizacyjnych i technicznych rozwiązań wynikających z obowiązujących dokumentów normatywnych regulujących problematykę ochrony systemów łączności chronionych kryptograficznie.

TERENOZNAWSTWO

1. Wymień metody oceny i pomiaru odległości do przedmiotów terenowych.

Wyróżniamy następujące metody oceny i pomiaru odległości do przedmiotów terenowych:

- a) według widoczności przedmiotów,
- b) szacunkowej oceny odległości,
- c) pomiaru odległości krokami,
- d) według różnicy szybkości światła i dźwięku,
- e) według wielkości kątowych i rozmiarów przedmiotów.

2. Na czym polega metoda oceny i pomiaru odległości według widoczności przedmiotów

Metoda według widoczności przedmiotów opiera się na widoczności elementów składowych obiektu i możliwości ich obserwacji z określonej odległości:

- a) części twarzy i broni 100 m,
- b) dachówki na dachach, liście na drzewach 200 m,
- c) broń, kolor i części odzieży, twarze 250 – 300 m,
- d) ramy okienne 500 m,
- e) ruch rąk i nóg 700 m,
- f) pojazdy 1000 m.

3. Na czym polega metoda oceny i pomiaru odległości według szacunkowej oceny odległości.

Metoda szacunkowej oceny odległości opiera się na opanowaniu zdolności oceny odcinka o określonej długości w terenie np. 100 m a następnie odłożeniu jego wielokrotności po prostej do wyznaczonego przedmiotu terenowego.

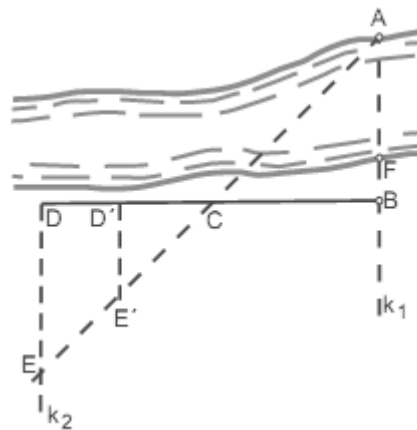
4. Na czym polega metoda oceny i pomiaru odległości według pomiaru odległości krokami.

Metoda pomiaru odległości krokami opiera się na fizycznym zmierzeniu odległości do punktu przy pomocy tzw. parokroku (kroku podwójnego). Średnia długość podwójnego kroku wynosi w przybliżeniu 1,5 m, w zależności od terenu i wzrostu (wydłużenie lub skrócenie kroku) odcinek 100 m to średnio 75 – 80 pk.

5. Jakie czynności należy wykonać pomiarze szerokości przeszkody wodnej.

Pomiar opiera się na wykorzystaniu zasady podobieństwa trójkątów i obejmuje w modelu podstawowym wykonanie następujących czynności:

- a) na prostej wychodzącej z niedostępnego punktu A wyznaczamy punkt B, z którego wytycza się prostopadłą,
- b) na niej wyznacza się (w równych odległościach) punkty C i D,
- c) z punktu D wytycza się prostopadłą w kierunku k_2 ,
- d) maszerujemy po prostej k_2 tak długo, aż punkty A i C pokryją się,
- e) w miejscu tym wyznaczamy punkt E,
- f) ponieważ trójkąty ABC i CDE są przystające (identyczne), to odcinek AB jest równy odcinkowi DE.

6. Na czym polega istota orientowania się w terenie bez mapy?

Orientowanie się w terenie bez mapy opiera się na ustaleniu dowolnym sposobem głównych kierunków geograficznych (tzw. stron świata), według których wykonujemy wyboru lub korekty kierunku marszu lub określamy kierunki na przedmioty terenowe, główne formy terenu, położenie przeciwnika itp.

7. Określanie kierunków stron świata różnymi sposobami.

Określenie kierunków głównych opiera się na ustaleniu kierunku północnego (Północy geograficznej), a następnie wyznaczeniu pozostałych kierunków geograficznych.

Kierunek północy można określić w terenie jednym z następujących sposobów:

- a) według busoli,
- b) według położenia Słońca,
- c) według Słońca i zegarka,
- d) według położenia Gwiazdy Polarnej,
- e) według cech niektórych przedmiotów terenowych.

8. Na czym polega metoda określenia kierunków stron świata według busoli?

Metoda według busoli polega na odpowiednim ustawieniu busoli, tak aby igła magnetyczna wskazywała kierunek północny oznaczony literą N na limbusie (podziałce busoli). Przed użyciem limbus busoli należy ustawić w położeniu neutralnym.

9. Na czym polega metoda określenia kierunków stron świata według położenia Słońca?

Metoda według położenia Słońca opiera się na widomym ruchu tego ciała po sferze niebieskiej w określonych porach dnia, należy zapamiętać podstawowe zasady:

- a) 21 marca i 23 września w momencie wschodu wyznacza kierunek wschodni,
- b) 21 marca i 23 września w momencie zachodu wyznacza kierunek zachodni,
- c) w dowolnym dniu roku o godzinie 12.00 wyznacza kierunek południowy.

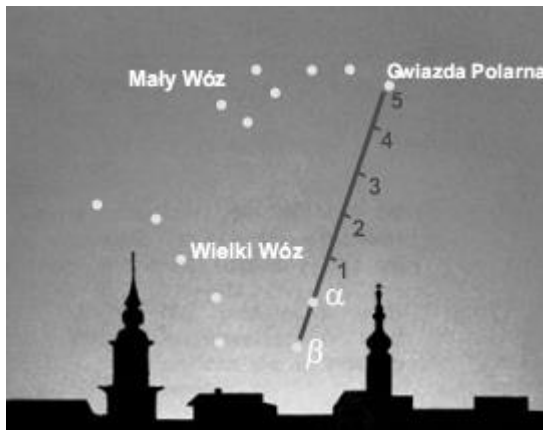
10. Na czym polega metoda określenia kierunków stron świata według Słońca i zegarka?

Metoda według Słońca i zegarka polega na wykonaniu następujących czynności:

- a) małą wskazówkę skierujemy ku Słońcu,
- b) dwusieczna kąta zawartego pomiędzy małą wskazówką i kierunkiem na godzinę 12 tarczy zegarowej wskazuje w przybliżeniu kierunek południa,
- c) przedłużenie tej linii w przeciwną stronę, przez środek tarczy wskaże kierunek północy.

11. Na czym polega metoda określenia kierunków stron świata według położenia Gwiazdy Polarnej?

Metoda według położenia Gwiazdy Polarnej opiera się na fakcie, że gwiazda ta jest tzw. gwiazdą okołobiegunową położoną w pobliżu północnego bieguna niebieskiego, co pozwala wyznaczyć przybliżony kierunek Północy geograficznej.

12. Na czym polega metoda określenia kierunków stron świata według cech niektórych przedmiotów terenowych?

Metoda według cech niektórych przedmiotów terenowych opiera się na obserwacji poniższych cech przedmiotów terenowych (niestety jest często zawodna):

- a) duże kamienie i skały przeważnie od strony północnej pokryte są mchem,
- b) mrowiska niemal zawsze znajdują się z południowej strony drzewa, pni, dużych kamieni,
- c) korony oddzielnie rosnących drzew są więcej rozwinięte od południowej strony,
- d) śnieg szybciej topnieje i znika na zboczach południowych.

13. Co to jest azymut?

Azymut jest to kierunek zawarty między kierunkiem północy, a kierunkiem marszu.

OCHRONA I OBRONA OBIEKTÓW

1. Na czym polega ochrona i obrona obiektów?

Ochrona i obrona obiektów - zespół przedsięwzięć uniemożliwiających nielegalne przedostanie się osób, pojazdów, statków pływających lub powietrznych,

a także wniesienie bez pozwolenia sprzętu lub materiałów niebezpiecznych na teren chronionych obiektów wojskowych, a także i zabezpieczających znajdujące się tam mienie przed jego bezprawnym wyniesieniem, kradzieżą, zniszczeniem lub uszkodzeniem.

2. Jakie przepisy gwarantują ochronę osobom zatrzymanym.

Wszyscy zatrzymani (ang. captured person - CPERS) przebywający pod nadzorem władzy zatrzymującej podlegają ochronie zgodnie z postanowieniami Konwencji Genewskich, a w szczególności Artykułem 4. IV Konwencji Genewskiej oraz postanowieniami prawa międzynarodowego.

Źródło: Postępowanie z zatrzymanymi, zdobytym wyposażeniem i dokumentami DD/2.5 (A), Szt. Gen. 1626/2010.

3. Jakie przepisy regulują zasady użycia broni palnej?

Zasady użycia i wykorzystania broni (ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych – Dz. U. Nr 123, poz. 1353 z późn. zm.), które obowiązują od dnia 5 czerwca 2013 r. na mocy art. 68 i art. 85 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 628).

4. Jakie zagrożenia mogą wystąpić podczas ochrony i obrony obiektów?

- 1) Zagrożenia zewnętrzne takie jak: wywiadowcze, terrorystyczne, dywersyjne i sabotażowe oraz kryminalne.
- 2) Zagrożenia wewnętrzne związane z zabezpieczeniem broni, amunicji, materiałów wybuchowych, sprzętu specjalnego, a także ujawnionymi negatywnymi zjawiskami związanymi z tą problematyką

Źródło: Instrukcja o ochronie obiektów wojskowych, OIN 5/2011.

5. Co to jest terroryzm?

Terroryzm - użycie siły lub przemocy fizycznej przeciwko osobom lub własności z pogwałceniem prawa, mające na celu zastraszenie i wymuszenie na danej grupie ludności lub państwie ustępstw w drodze do realizacji określonych celów. Działania terrorystyczne mogą dotyczyć całej populacji, jednak najczęściej są one uderzeniem w jej niewielką część, aby pozostałych obywateli zmusić do odpowiednich zachowań. Terroryzm jest też używany do zwiększania podziałów i rozniecania konfliktu między grupami, co prowadzi do sytuacji, w której przywódcy głoszący wrogość między grupami wydają się najbardziej sensownymi i powoduje wzrost ich poparcia

Źródło: Bartosz Bolechów, Terroryzm w świecie podwubiegunowym, Toruń 2003.

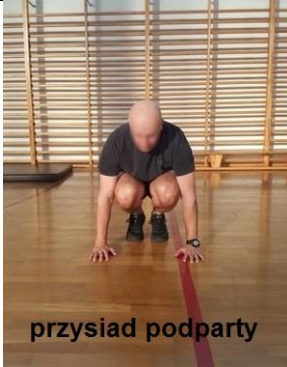

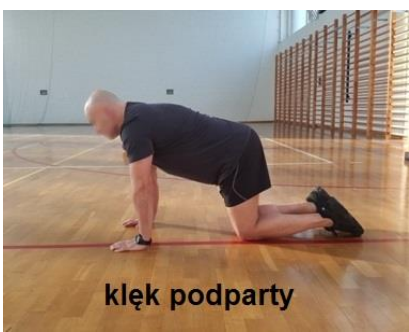

WYCHOWANIE FIZYCZNE

1. Nazwy postaw.

<p>postawa stojąc</p>	 <p>postawa stojąc</p>	 <p>postawa stojąc</p>
<p>wykrok</p>	 <p>wykrok</p>	 <p>wykrok</p>
<p>rozkrok</p>	 <p>rozkrok</p>	 <p>rozkrok</p>
<p>wypad w przód</p>	 <p>wypad w przód</p>	 <p>wypad w przód</p>

<p>wypad w bok</p>	 <p>wypad w bok</p>	 <p>wypad w bok</p>
<p>opad tułowia w przód</p>	 <p>opad tułowia w przód</p>	 <p>opad tułowia w przód</p>
<p>półprzysiad</p>	 <p>półprzysiad</p>	 <p>półprzysiad</p>
<p>przysiad</p>	 <p>przysiad</p>	 <p>przysiad</p>

<p>przysiad podparty</p>	 <p>przysiad podparty</p>	 <p>przysiad podparty</p>
<p>klęk prosty</p>	 <p>klęk prosty</p>	 <p>klęk prosty</p>
<p>klęk jednonóż</p>	 <p>klęk jednonóż</p>	 <p>klęk jednonóż</p>
<p>klęk podparty</p>	 <p>klęk podparty</p>	 <p>klęk podparty</p>

**klęk podparty
jednonóż**

**klęk podparty
jednonóż**

klęk podparty jednonóż

siad prosty

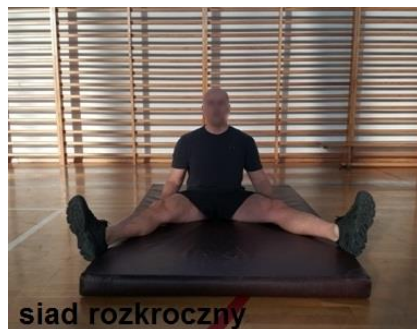

siad prosty

siad prosty

**siad
rozkroczny**

siad rozkroczny

siad rozkroczny

siad płotkarski

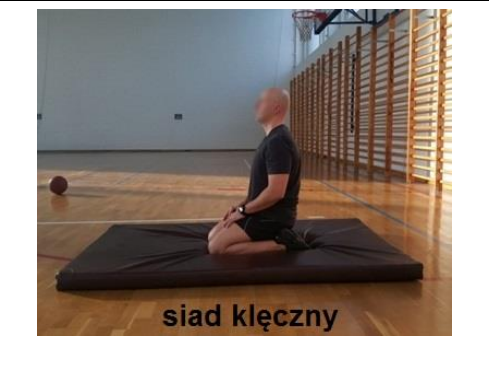

siad płotkarski

siad płotkarski

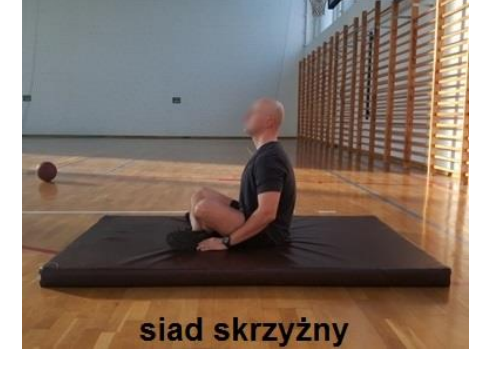
siad klęczny

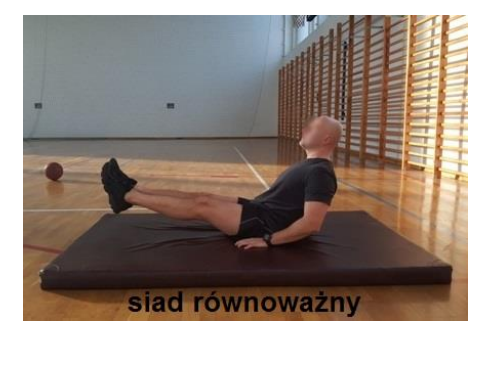
siad skulony

siad skrzyżny

siad równoważny

<p>leżenie przodem</p>	 <p>leżenie przodem</p>	 <p>leżenie przodem</p>
<p>leżenie tyłem</p>	 <p>leżenie tyłem</p>	 <p>leżenie tyłem</p>
<p>leżenie bokiem</p>	 <p>leżenie bokiem</p>	
<p>leżenie tyłem na przedramionach</p>	 <p>leżenie tyłem na przedramionach</p>	 <p>leżenie tyłem na przedramionach</p>

<p>podpór przodem</p>	 <p>podpór przodem</p>	 <p>podpór przodem</p>
<p>unik podparty przodem</p>	 <p>unik podparty przodem</p>	 <p>unik podparty przodem</p>
<p>podpór tyłem</p>	 <p>podpór tyłem</p>	 <p>podpór tyłem</p>
<p>na czworakach</p>	 <p>na czworakach</p>	 <p>na czworakach</p>

2. Prawidłowe nazewnictwo ćwiczeń fizycznych.

- w postawie - naprzemianstronne krążenia ramion w przód i w tył;
- w postawie - dłonie splecione na karku, skłony tułowia w przód;
- podskoki obunóż w miejscu, co trzeci podskok wysoko w górę;
- marsz w miejscu;
- podskoki obunóż w miejscu;
- marsz z uderzaniem piętami o pośladki;
- skip „A” – intensywny bieg z wysoko unoszonymi kolanami (nogi zgięte w stawach kolanowych);
- skip „B” – intensywny bieg i z uderzaniem piętami o pośladki;
- skip „C” – intensywny bieg z wysoko unoszonymi kolanami i prostowaniem nóg w górnym położeniu kolana;
- w postawie - splatamy dłonie za plecami, raz z jednej, raz z drugiej strony;
- w dwójkach naprzeciwko siebie, ramiona na barkach współwiczającego - skłony tułowia w przód z pogłębieniem;
- w dwójkach tyłem do siebie, chwyt pod łokcie, przysiady;
- postawa rozkroczna, skłony głowy w prawo i w lewo z dotykiem barku uchem;
- postawa rozkroczna, skrętoskłony z dotknięciem ręki do przeciwnej nogi i na odwrót;
- postawa wykroczna - podskoki ze zmianą nóg;
- podskoki obunóż w miejscu z półobrotom wokół własnej osi;
- w lekkim rozkroku - obszerne krążenie lewym, a następnie prawym ramieniem w tył z równoczesnym skłonem tułowia jak najniżej;
- w rozkroku - skłony tułowia w bok;
- marsz w miejscu z wysokim unoszeniem nóg;
- głębokie oddechy z unoszeniem ramion, unoszenie- wdech, opuszczenie - wydech
- unoszenie ramion w górę ze wspięciem na palce;
- przysiady;
- brzuszki – unoszenie tułowia w leżeniu tyłem;
- wahadłowe ruchy ramion w przód i w tył;
- niskie i wysokie podskoki (na przemian) w miejscu obunóż na palcach;
- pompki – uginanie i prostowanie ramion w podporze przodem;
- podciąganie na drążku – uginanie i prostowanie ramion w zwisie na drążku;
- na przemian - wykroki raz prawą, raz lewą nogą w przód;
- wkładanie i wyciąganie nogi przez splecione przed sobą ręce;
- wymachy ramion w bok za siebie, śledzenie wzrokiem ruchu ramion;
- ramiona wysunięte w przód, wymachy raz lewą, raz prawą nogą;
- szybkie prostowanie ramion w przód, w bok, w górę;
- przysiady na całych stopach;
- postawa w lekkim rozkroku, ręce na biodrach, krążenie bioder w prawo i w lewo;
- w postawie, ramiona w górze - skłony tułowia w przód z dotknięciem palcami do podłogi;
- ramiona w bok, krążenia w nadgarstkach;
- podskoki w miejscu na jednej nodze, raz prawej, raz lewej;

3. Główne tematy zajęć z wychowania fizycznego w wojsku.

- 1) Atletyka terenowa i tory przeszkód;
- 2) Gimnastyka i ćwiczenia siłowe;
- 3) Walka w bliskim kontakcie;
- 4) Marsze kondycyjne;
- 5) Marszobiegi z bronią;
- 6) Pływanie w umundurowaniu;
- 7) Sprawdziany.

4. Zasady przeprowadzania testu sprawności fizycznej podczas szkolenia podstawowego żołnierzy TSW.

Test sprawności wykonywany jest na początku szkolenia podstawowego lub szkolenia wyrównawczego;.

Cele:

- określenie początkowego poziomu najważniejszych cech motorycznych żołnierza TSW;
- określenie stopnia przygotowania żołnierza TSW do trudów szkolenia podstawowego lub szkolenia wyrównawczego;
- przygotowanie informacji zwrotnej dla żołnierzy o ich poziomie sprawności fizycznej w porównaniu z innymi ćwiczącymi oraz względem wymagań stawianych żołnierzom Obrony Terytorialnej i co za tym idzie dalszych kierunków działania w celu osiągnięcia odpowiedniego poziomu sprawności fizycznej w przyszłości;

Zakres testu:

- marszobieg 3000m;
- ugięcia ramion w podporze przodem;
- skłony tułowia w leżeniu tyłem;

MĘZCZYŹNI

Motoryka	Nazwa ćwiczenia	Jednostka miary	Grupa wiekowa do 25 lat			Grupa wiekowa 26 – 30 lat			Grupa wiekowa 30 – 35 lat			Grupa wiekowa powyżej 35 lat		
			5	4	3	5	4	3	5	4	3	5	4	3
Wytrzymałość	Marszbieg na 3000 m	min./sek.	14,00	15,00	16,00	14,15	15,15	16,15	14,30	15,30	16,30	14,50	15,50	17,00
Siła	Uginanie ramion w podporze przodem	ilość	45	40	35	41	36	31	37	32	27	33	28	23
	Skłony tułowia w przód w czasie 2 min.		50	45	40	45	40	35	40	35	30	35	30	25

KOBIECY

Motoryka	Nazwa ćwiczenia	Jednostka miary	Grupa wiekowa do 25 lat			Grupa wiekowa 26 – 30 lat			Grupa wiekowa 31 – 35 lat			Grupa wiekowa powyżej 35 lat		
			5	4	3	5	4	3	5	4	3	5	4	3

Wytrzymałość	Marszbieg na 3000 m	min./sek.	15,50	17,00	18,30	16,10	17,20	18,50	16,20	17,30	19,00	17,20	18,20	19,45
Siła	Uginanie ramion w podporze przodem	ilość	24	19	14	21	16	11	18	13	8	15	10	5
	Skłony tułowia w przód w czasie 2 min.		38	31	24	34	27	20	32	25	18	31	24	17

Opis ćwiczeń:

- **Marszbieg na 3000 m** – odbywa się w stroju sportowym na bieżni lekkoatletycznej, drodze lub terenie o równej i twardej nawierzchni (o równej sumie spadków i wzniesień terenowych). Sposób prowadzenia: seriami (grupami) na czas, grupa powinna liczyć do 30 żołnierzy. Na komendę „*Start*” lub sygnał grupa żołnierzy rozpoczyna próbę. Czas mierzy się z dokładnością do 1 sekundy od sygnału startu do momentu przekroczenia linii mety.
- **Skłony tułowia w przód w czasie 2 min.** – odbywa się w stroju sportowym.

Na komendę „*Gotów*” kontrolowany przyjmuje pozycję: leżąc tyłem z palcami rąk splecionymi i ułożonymi z tyłu na głowie, ramiona dotykają materaca, nogi ugięte w stawach kolanowych (maksymalnie do kąta prostego), stopy rozstawione na szerokość bioder, które mogą być przytrzymywane przez współćwiczącego lub zaczepione o dolny szczebel drabinki. Na komendę „*Ćwicz!*” wykonuje skłon wprzód z jednoczesnym dotknięciem łokciami kolan i natychmiast powraca do leżenia, tak aby umożliwić splecionym palcom na głowie kontakt z podłożem (pierwsze powtórzenie). Podczas wykonywania ćwiczenia nie odrywa się bioder od podłoża. Oceniający (kontrolujący) głośno wymienia kolejno ilość prawidłowo wykonanych powtórzeń. Jeżeli kontrolowany nie wykona ćwiczenia zgodnie z opisem, np.: „nie dotknie łokciami kolan lub w pozycji wyjściowej do ponowienia ćwiczenia nie dotknie obiema łopatkami i splecionymi palcami rąk powierzchni materaca”, oceniający (kontrolujący) powtarza ostatnią liczbę zaliczonych skłonów.
- **Uginanie i prostowanie ramion w podporze przodem** - prowadzi się w stroju sportowym. Na komendę „*Gotów*” kontrolowany wykonuje podpór przodem, nogi złączone lub w lekkim rozkroku – maksymalny rozstaw stóp opartych o podłoże na szerokość bioder. Na komendę „*Ćwicz!*” ugina ramiona tak, aby stawy barkowe znalazły się poniżej stawów łokciowych (sylwetka wyprostowana – tzn. barki, biodra i kostki stóp stanowią linię prostą), następnie wraca do podporu i ponawia ćwiczenia. Ćwiczenie

wykonuje się w jednym ciągu (bez przerw między kolejnymi powtórzeniami). Oceniający (kontrolujący) głośno odlicza ilość zaliczonych powtórzeń. Jeżeli kontrolowany wykona ćwiczenie niezgodnie z opisem np.: nie ugnie ramion lub ich całkowicie nie wyprostuje, zatrzyma się, nie utrzyma całego ciała w linii prostej oceniający (kontrolujący) podaje ostatnią liczbę powtórzeń.

5. Zasady bezpieczeństwa podczas zajęć z wychowania fizycznego.

Zasady zapobiegania urazom i wypadkom ze względu na **sposób przeprowadzenia zajęć:**

- właściwy dobór treści nauczania do możliwości psycho-fizycznych ćwiczących;
- każdorazowe poprzedzenie części głównej zajęć rozgrzewką;
- rozgrzewka powinna zawierać treści związane z główną częścią zajęć i jedynie w ostatnim etapie może zawierać ćwiczenia rozciągające;
- prawidłowy dobór intensywności zajęć do wieku i poziomu wytrenowania ćwiczących;
- odpowiedni dobór obciążenia podczas zajęć siłowych;
- kończenie zajęć elementami rozciągającymi i relaksacyjnymi (szczególnie zajęć siłowych i wytrzymałościowych);

Zasady zapobiegania urazom i wypadkom ze względu na **odpowiednią organizację zajęć:**

- właściwy podział ćwiczących na zespoły i grupy ćwiczebne;
- na początku i na końcu zajęć sprawdzenie stanu zdrowia ćwiczących;
- rozmieszczenie ćwiczących w, odpowiedniej do rodzaju zajęć, odległości od ścian, drzwi i innych stałych elementów wyposażenia sal gimnastycznych, kaloryferów lub innych przeszkód na sali lub boisku;
- przemyślany sposób przenoszenia przyborów i przyrządów;
- prawidłowa ochrona przy ćwiczeniach trudnych i niebezpiecznych;
- odpowiednie przygotowanie do zajęć sprzętu, przyrządów i obiektów;
- prawidłowe korzystanie ze sprzętu i wyposażenia;
- dyscyplina podczas zajęć;

Zasady zapobiegania urazom i wypadkom ze względu na **właściwe przygotowanie obiektów sportowych:**

- sucha i równa powierzchnia;
- odpowiednie wyposażenie w sprzęt i ubiór ćwiczącego;
- każdy sprzęt sportowy powinien posiadać aktualny atest;
- prawidłowe natężenie oświetlenia;
- właściwa wentylacja sali gimnastycznej;
- utrzymanie obiektów sportowych w czystości;

6. Zasady przestrzegania higieny osobistej.

Higiena osobista jest dziedziną, której zadaniem jest utrzymanie i wzmocnienie zdrowia człowieka. Utrzymanie odpowiedniej higieny osobistej decyduje o zdrowiu fizycznym i dobrym samopoczuciu psychicznym, a także o akceptacji w środowisku społecznym.

Do czynności z zakresu higieny należą:

- codzienne mycie całego ciała;
- mycie zębów po każdym posiłku, szczególnie po spożyciu cukrów;
- regularne dbanie o paznokcie;
- mycie całego ciała po intensywnym wysiłku fizycznym;
- hartowanie organizmu;
- prawidłowe odżywianie;

SZKOLENIE MEDYCZNE

1. Do czego służy i co zawiera Indywidualny Pakiet Medyczny IPMed.

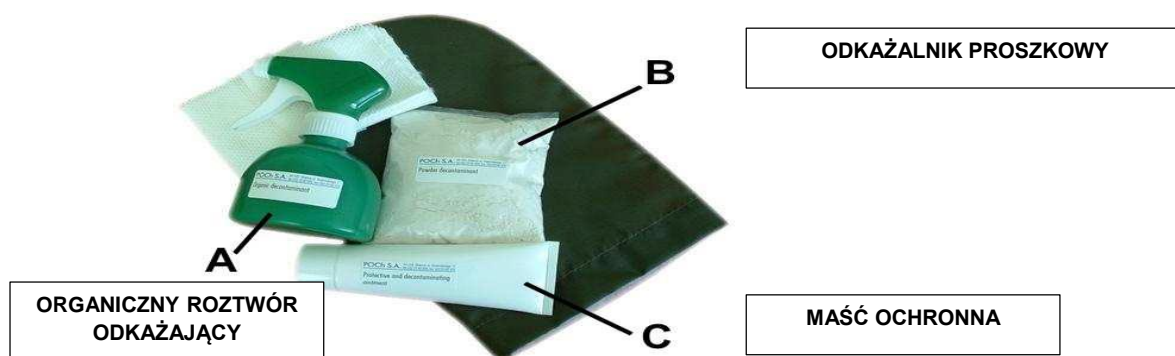
Służy do zabezpieczenia urazów powstałych w trakcie prowadzenia działań taktycznych.

IPMed wyposażony jest w :

- opatrunek hemostatyczny(Quik Clot Combat Gauze)
- opatrunek okluzyjny (Bolin Chest Seal)
- nożyczki
- rurka nosowo – gardłowa
- staza taktyczna typu CAT
- gaza rolowana Z-Pak Dressing
- opatrunek typu Olaes
- rękawiczki

2. Do czego służy i co zawiera Indywidualny Pakiet Likwidacji Skażeń (IPLS-1)

Indywidualny Pakiet Likwidacji Skażeń (IPLS-1) przeznaczony jest do :

- profilaktycznego zabezpieczenia oraz prowadzenia natychmiastowej likwidacji skażeń odkrytych powierzchni skóry (twarzy, dłonie, szyja) przed oddziaływaniem bojowych środków trujących;
- prowadzenia natychmiastowej likwidacji skażeń broni osobistej i wyposażenia.

W jego skład wchodzi:

- 200cm³ organicznego roztworu odkażającego
- 90g odkażalnika proszkowego (sorbentu)
- 75g maści ochronnej

3. Co oznacza skrót TACEVAC?

Ewakuacja taktyczna (TACEVAC) - wszelkie działania związane z transportem poszkodowanego z pola walki do miejsca gdzie zostanie poddany dalszej opiece medycznej.

Ewakuacja taktyczna obejmuje 2 obszary działań:

- ewakuacja poszkodowanego (CASEVAC) - etap ewakuacji w której uczestniczy personel pozamedyczny;
- ewakuacja medyczna (MEDEVAC) - etap ewakuacji w której uczestniczy personel medyczny często działający w zespołach bojowych ewakuacji medycznej;

W przypadku CASEVAC środkami transportu rannych mogą być pojazdy przeznaczone do ewakuacji poszkodowanych np. WEM na KTO ROSOMAK lub pojazdy wojskowe HMMWV. Wykorzystywane są również improwizowane środki transportu np. samochody osobowe, ciężarówki a nawet zwierzęta.

Ewakuacja medyczna może być realizowana w warunkach bojowych zarówno drogą powietrzną, jak i naziemnymi środkami transportu.

4. Omów 9-liniowy meldunek wezwania ewakuacji medycznej MEDEVAC.

W celu szybkiego i precyzyjnego wezwania ewakuacji medycznej opracowano dziewięcioletniowy komunikat. Każda z linii NINE LINE MEDAVAC REQUEST odpowiada zakodowanej informacji.

Linia 1 - zawiera współrzędne punktu podjęcia poszkodowanych;

Linia 2 - odnosi się do standardowych znaczeń, kryptonimów oraz częstotliwości radiowych na których działa jednostka naziemna realizująca działanie;

Linia 3 - informuje o ilości poszkodowanych i ich stanie zdrowia. W linii tej rozróżniamy osoby, które potrzebują pomocy w różnym stopniu i czasie. Segregację przeprowadzamy według zasad:

- PILNY (A) - poszkodowany, który powinien być ewakuowany do 2 godzin od zdarzenia;

- PILNY CHIRURGICZNY (B) - poszkodowany, który powinien być ewakuowany do najbliższej placówki chirurgicznej w czasie do 2 godzin od zdarzenia;

- PRIORYTETOWY (C) - poszkodowany, który powinien być ewakuowany nie później niż w czasie do 4 godzin od zdarzenia;

- RUTYNOWY (STABILNY) (D) - poszkodowany, który powinien być ewakuowany do 24 godzin od zdarzenia;

- ZE WZGLĘDÓW TAKTYCZNYCH (E) - poszkodowany, który powinien być ewakuowany z powodów wynikających z prowadzonych działań taktycznych.

Linia 4 - odnosi się do sprzętu, który niezbędny jest do ewakuacji poszkodowanego z miejsca zdarzenia. w tej linii sygnalizujemy konieczność użycia określonego sprzętu przez zespół medyczny np.: wyciągarki, sprzętu z zakresu ratownictwa taktycznego, środków ODO.

Linia 5 - dotyczy mobilności lub jego braku u poszkodowanych. Wiąże się to z transportem do śmigłowca, konfiguracją sprzętu oraz ilością miejsc dostępnych dla poszkodowanych (ilość miejsc leżących i siedzących).

Linia 6 - zawarte w niej informacje są zmienne i zależą od wariantów środowiska taktycznego w jakim działamy i charakterystyki ewentualnych zagrożeń:

- działanie w czasie pokoju (brak obecności przeciwnika i działań bojowych w rejonie ewakuacji, podajemy informacje otwartym tekstem);
- działanie w czasie konfliktu zbrojnego (podajemy informację o potencjalnym przeciwniku lub jego braku w rejonie operacji).

Linia 7 - odnosi się do sposobu oznaczenia lądowiska

- panel sygnalizacyjny
- kolorowy dym
- inny sygnał określony dopiero przy lądowaniu np. odpowiednio duży napis lub znak widoczny dla śmigłowca).

Linia 8 - określa narodowość poszkodowanego.

Linia 9 - zawiera treści zależne od istniejących warunków. treścią podstawowa jest występowanie zagrożeń BMR: nuklearnych, biologicznych i chemicznych.

5. Omów procedurę oceny parametrów życiowych poszkodowanego.

Prawidłowa ocena stanu poszkodowanego stanowi podstawę wdrożenia właściwego postępowania. Najistotniejszym celem tej oceny jest szybkie i skuteczne wykrycie potencjalnych zagrożeń, takich jak:

- wstrząs,
- zatrzymanie krążenia,
- zagrażające życiu obrażenia ciała (odma, krwotok).

Badanie poszkodowanego powinno być systematyczne i odbywać się wg określonego schematu. Celem takiego działania jest zmniejszenie ryzyka pominięcia istotnego objawu.

Ocena stanu poszkodowanego opiera się na schemacie ABCDE, nazwanym tak od pierwszych liter angielskich słów:

- A (Airway) – drożność dróg oddechowych;
- B (breathing) – ocena oddechu (przez 10sek)
- C(circulation) –ocena krążenia (widoczne krwawienia, sinica, blade lub marmurkowane dłonie i palce)
- D (disability) – ocena neurologiczna
- E (exposure,examination) – ocena obrażeń, oglądanie całego ciała.

Ocena przytomności w/g skali AVPU

- A- (alert) - przytomny w pełnym kontakcie;
- V- (voice)- reagujący na głos;
- P- (pain)- reagujący na ból;
- U- (unresponsive)- niereagujący.

6. Co to jest resuscytacja krążeniowo-oddechowa?

Resuscytacja krążeniowo – oddechowa to grupa czynności podjęta przez świadków zdarzenia lub służby ratunkowe, których celem jest przywrócenie podstawowych czynności życiowych, co najmniej przywrócenie spontanicznego krążenia bądź krążenia krwi i oddychania.

7. Co to jest reanimacja?

Reanimacja – sekwencja czynności, których skutkiem , oprócz przywrócenia spontanicznego oddychania i krążenia, jest powrót świadomości.

8. Co to jest złamanie?

Złamania definiuje się jako przerwanie ciągłości kości po zadziałaniu urazu przekraczającego granice elastyczności tkanki kostnej.

9. Co to jest skręcenie?

Skręcenie stawu – uszkodzenie tkanek otaczających staw, w szczególności torby stawowej, bez zmiany wzajemnego fizjologicznego ułożenia kości tworzących powierzchnie stawowe.

Obserwowanymi objawami są:

- ból nasilający się przy ruchu
- obrzęk stawu
- częściowe ograniczenie jego ruchomości

10. Co to jest krwotok?

Krwotok jest to wynaczynienie krwi z naczyń krwionośnych (żyły, tętnice) na zewnątrz lub do jamy ciała.

11. Co to jest hipotermia?

Hipotermia (wychłodzenie organizmu) – obniżenie temperatury narządów wewnętrznych poniżej 35stopni C.

12. Co to jest wstrząs?

Wstrząs jest to stan załamania się przepływu krwi, skutkiem czego utrudnione zostaje przenoszenie tlenu do tkanek i narządów. Przyczyną wstrząsu może być: ciężkie uszkodzenie ciała, nagła utrata dużej ilości krwi (krwotok) ciężkie oparzenie, ciężkie zakażenie, ostra niewydolność serca.

SZKOLENIE LOGISTYCZNE

1. Co to jest zabezpieczenie logistyczne?

Zabezpieczenie logistyczne jest to proces zasilania wojsk dostawami zaopatrzenia oraz świadczenie usług niezbędnych do funkcjonowania, szkolenia i walki. Dostawy zaopatrzenia obejmują uzbrojenie i sprzęt wojskowy oraz środki bojowe i materiałowe. Natomiast usługi logistyczne są to przedsięwzięcia wykonywane przez oddziały (pododdziały) i urzędnicy oraz elementy logistyczne.

2. Co to jest zabezpieczenie materiałowe?

Zabezpieczenie materiałowe to pełne i terminowe zasilanie wojsk w środki bojowe i materiałowe we wszystkich klasach (działach) zaopatrzenia. Obejmuje ono: gromadzenie, przechowywanie, wydawanie i dostarczanie środków zaopatrzenia a ponadto: eksploatację zasobów miejscowych i zdobyczy wojennych, ewakuację materiałową oraz działalność gospodarczo-bytową.

3. Co to jest zabezpieczenie techniczne?

Zabezpieczenie techniczne to utrzymanie uzbrojenia, sprzętu wojskowego i technicznych środków bojowych w gotowości do użycia oraz odtwarzanie ich zdolności w razie uszkodzenia a także zaopatrywanie wojsk w uzbrojenie, sprzęt wojskowy oraz części wymienne i materiały techniczne niezbędne w procesie obsługowo-remontowym. Obejmuje ono: obsługiwanie techniczne (w tym usługi metrologiczne i specjalne urządzeń poddozorowych), rozpoznanie techniczne, ewakuację techniczną, remont uzbrojenia i sprzętu wojskowego, zaopatrywanie w sprzęt techniczny oraz techniczne środki materiałowe.

4. Co to jest zabezpieczenie medyczne?

Zabezpieczenie medyczne to utrzymanie dobrego stanu zdrowia żołnierzy zapewniającego zachowanie przez nich zdolności bojowej, objęcie opieką rannych i chorych oraz ich leczenie. Obejmuje ono: przedsięwzięcia

profilaktyki zdrowotnej, leczniczo-ewakuacyjnej, sanitarnohigieniczne i przeciwepidemiczne a ponadto: ochronę medyczną żołnierzy przed skutkami użycia broni masowego rażenia oraz zaopatrywanie w sprzęt i materiały medyczne.

5. Co to jest uzbrojenie i sprzęt wojskowy (SpW)?

Uzbrojenie i sprzęt wojskowy (SpW) - techniczne środki walki, sprzęt techniczny oraz wyposażenie i środki zaopatrzenia, w tym oprogramowanie, które ze względu na swoje wymagania lub właściwości techniczno – konstrukcyjne oraz sposób zaprojektowania lub wykonania są przeznaczone do celów wojskowych. SpW obejmuje również wyroby i technologie oraz sprzęt powszechnego użytku wykorzystywane w resorcie obrony narodowej.

6. Jakie przepisy określają należności mundurowe żołnierza?

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA OBRONY NARODOWEJ w sprawie umundurowania i wykwapowania żołnierzy w czynnej służbie wojskowej.

7. Jakie przepisy określają należności żywnościowe żołnierza?

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA OBRONY NARODOWEJ w sprawie wyżywienia żołnierzy czynnej służby wojskowej.

OCHRONA ŚRODOWISKA

1. Wymień podstawowe akty prawne dotyczące ochrony środowiska naturalnego.

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej,
- Ustawa o Ochronie Przyrody,
- Ustawa o Ochronie i Kształtowaniu Środowiska,
- Ustawa o hodowli, ochronie zwierząt łownych i prawie łowieckim.

2. Podaj definicję ochrony środowiska.

Ochrona środowiska to zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składników. Jej celem jest między innymi:

- utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,
- zachowanie różnorodności geologicznej,
- zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin lub zwierząt wraz z

siedliskami poprzez utrzymanie lub przywracanie ich do właściwego stanu,
- utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych,
a także innych zasobów przyrody i jej składników,
- kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

3. Wymień główne czynniki zagrożenia środowisku naturalnemu ze strony SZ RP.

- Myjnie samochodowe i czołgowe, które nie posiadają zamkniętych obiegów wody, skutecznych separatorów i łapaczy produktów ropopochodnych oraz innych zanieczyszczeń albo są przestarzałe technicznie i technologicznie;
- Magazyny MPS i stacje paliw, które są przestarzałe technicznie i technologicznie oraz w znacznym stopniu wyeksploatowane – zdecydowana większość obiektów nie spełnia aktualnych wymogów ochrony środowiska lub nie będzie ich spełniać po 2012 roku.
- Odpady niebezpieczne - wytwarzaniem, magazynowaniem i utylizacją lub ich przekazywaniem wyspecjalizowanym podmiotom;
- Niebezpieczne substancje chemiczne – wykorzystywanymi lub składowanymi w jednostkach wojskowych;
- Hałas i wibracje emitowane z lotnisk, poligonów i strzelnic wojskowych;
- Stacje radiolokacyjne, radiokomunikacyjne, radionawigacyjne emitujące promieniowanie elektromagnetyczne;

4. Jak należy postępować, aby zminimalizować skutki degradacji środowiska naturalnego ze strony wojska?

- Należy unikać przeprowadzania w terenie prac obsługowo-naprawczych, które można przeprowadzić w najbliższym garnizonie lub przy użyciu specjalistycznego sprzętu i urządzeń znajdujących się na terenie jednostki macierzystej (myjnie, warsztaty naprawcze).
- Prace takie należy wykonywać jedynie w miejscach do tego wyznaczonych, przy czym należy każdorazowo sprawdzić prawidłowość funkcjonowania urządzeń wentylacyjnych.
- Pozostałości po farbach, lakierach i rozpuszczalnikach należy gromadzić w celu ewentualnego wykorzystania lub bezpiecznego usunięcia.
- Farb, lakierów, rozpuszczalników, ani pozostałości po nich nie wolno wylewać do kanalizacji sanitarnej lub deszczowej.
- Należy unikać przeprowadzania prac malarsko-lakierniczych w terenie.
- Prace lakiernicze wykonywać na terenie lakierni-malarni lub w przystosowanych pomieszczeniach hal remontowych.

PROFILAKTYKA POŻAROWA

1. Podaj przyczyny powstawania i rozprzestrzeniania się pożarów.

Możliwości powstania pożaru mogą wynikać z:

- wad oraz awaryjnego stanu pracy instalacji urządzeń elektrycznych:
  - niewłaściwego wykonania,
  - braku bieżącej okresowej konserwacji,
  - stosowania prowizorycznej instalacji i urządzeń,
  - przeciążenia sieci zasilającej poprzez włączenie dużej ilości odbiorników energii do jednego obwodu,
  - stosowanie niewłaściwych urządzeń zasilających,
  - stosowania urządzeń ogrzewczych niezgodnie z zaleceniami producenta,
  - nie zachowania wymaganych odległości urządzeń ogrzewczych oraz żarowych punktów świetlnych od materiałów palnych,
- używania otwartego ognia:
  - palenia tytoniu w miejscach do tego nie wyznaczonych,
  - zaproszenia ognia spowodowanego pozostawieniem żarzących się materiałów np. papieros, zapalka,
  - wykorzystywania urządzeń z otwartym ogniem, urządzeń grzewczych które mogą powodować krzesanie iskier, przy jednoczesnym występowaniu w tych pomieszczeniach materiałów palnych,
  - prowadzenia prac remontowo-budowlanych polegających na spawaniu, cięciu, rozgrzewaniu substancji, malowaniu i klejeniu z użyciem materiałów niebezpiecznych pożarowo,
- niewłaściwego magazynowania cieczy łatwopalnych oraz rozlewania ich w miejscach do tego celu nieprzystosowanych,
- magazynowania substancji reagujących ze sobą egzotermicznie tzn. wydzielających ciepło,
- przechowywania ciał stałych w sąsiedztwie materiałów posiadających zdolność samonagrzewania się,
- celowego działania w celu dokonania podpalenia.
Oprócz w/w przyczyn zagrożenia mogą powstawać w wyniku różnych trudnych do przewidzenia sytuacji, a szczególnie w pomieszczeniach technicznych i pomocniczych.

2. Wymień zadania i obowiązki żołnierzy przy zapobieganiu pożarom.

Wszyscy pracownicy bez względu na zajmowane stanowisko ponoszą odpowiedzialność za wykonywanie następujących zadań w zakresie ochrony przeciwpożarowej:

- znajomość zagrożenia pożarowego na zajmowanym stanowisku pracy oraz sposobów przeciwdziałania możliwości powstania i rozprzestrzeniania się pożaru;
- znajomość zasad postępowania w przypadku powstania pożaru;

- orientacja w rozmieszczeniu podręcznego sprzętu gaśniczego i urządzeń przeciwpożarowych, a także umiejętność obsługi podręcznego sprzętu gaśniczego;
- znajomość warunków przeprowadzenia bezpiecznej ewakuacji osób i mienia;
- branie udziału w akcji ratowniczo - gaśniczej na terenie obiektu i podporządkowanie się poleceniom kierującego tą akcją;
- udział w szkoleniach przeciwpożarowych;
- niezwłoczne zgłaszanie przełożonym zauważonych usterek mogących spowodować pożar;
- przestrzeganie obowiązujących przepisów i instrukcji bezpieczeństwa pożarowego;
- znajomość znaków bezpieczeństwa oraz umiejętność odczytywania ich

3. Omów zasady postępowania w przypadku powstania pożaru.

Alarmowanie:

Każdy, kto zauważył pożar lub uzyskał informację o pożarze, obowiązany jest zachować spokój i nie dopuszczając do paniki natychmiast zaalarmować:

1. osoby znajdujące się w sąsiedztwie pożaru, narażone na jego skutki,
2. komendanta budynku, lub osobę wyznaczoną do przeprowadzenia ewakuacji,
3. Wojskową Straż Pożarną, tel. alarmowy 998
4. Oficera dyżurnego JW

Po uzyskaniu połączenia ze strażą pożarną należy wyraźnie podać:

1. gdzie się pali - dokładny adres nr budynku i jego nazwę,
2. co się pali - np. pokój biurowy, magazyn,
3. czy istnieje zagrożenie życia ludzkiego,
4. czy w rejonie objętym pożarem lub w bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się materiały łatwopalne lub wybuchowe itp.
5. należy podać numer telefonu, z którego dzwoniemy, swoje imię i nazwisko.

Akcja ratowniczo – gaśnicza:

Równoległe z alarmowaniem straży pożarnej lub oficera dyżurnego należy przystąpić do akcji ratowniczo gaśniczej przy pomocy podręcznego sprzętu gaśniczego znajdującego się w budynku o ile nie zagraża to zdrowiu i życiu osoby podejmującej próbę gaszenia pożaru.

Do czasu przybycia jednostek straży pożarnej, kierownictwo akcją sprawuje osoba funkcyjna, odpowiedzialna za bezpieczeństwo osób i mienia w obiekcie.

Każda osoba biorąca udział w akcji ratowniczo-gaśniczej powinna:

1. wyłączyć dopływ prądu elektrycznego do strefy pożaru (nie wolno gasić wodą instalacji i urządzeń elektrycznych pod napięciem),
2. przystąpić do ratowania ludzi, przeprowadzając ewakuację z zagrożonych pomieszczeń,

3. usunąć z miejsca pożaru i bezpośredniego sąsiedztwa wszelkie znajdujące się tam materiały palne, wybuchowe, toksyczne, a także cenne urządzenia, ważne dokumenty oraz nośniki informacji itp.,

SZKOLENIE PRAWNE

1. Zasady powoływania i pełnienia TSW.

a) powoływanie do służby wojskowej,

TSW pełniona jest w dwóch płaszczyznach – rotacyjnie i dyspozycyjnie.

Służba pełniona rotacyjnie jest pełniona w jednostce wojskowej, w określonych przez dowódcę jednostki wojskowej dniach służby, co najmniej raz w miesiącu przez okres dwóch dni w czasie wolnym od pracy. W trakcie pełnienia TSW rotacyjnie, żołnierz OT objęty jest obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 581 z późn. zm.).

Służba pełniona dyspozycyjnie jest pełniona poza jednostką wojskową, w czasie której żołnierz OT utrzymuje stały kontakt z jednostką wojskową. Oznacza ona gotowość do stawienia się do służby pełnionej rotacyjnie w terminie i miejscu wskazanym przez dowódcę jednostki wojskowej. Na żołnierzu spoczywa obowiązek samokształcenia i doskonalenia oraz podnoszenia sprawności fizycznej. W czasie pełnienia TSW dyspozycyjnie żołnierz OT może przebywać w jednostce wojskowej za zgodą dowódcy tej jednostki, jednak czas ten nie zalicza się do trwania TSW pełnionej rotacyjnie.

Powołanie do terytorialnej służby wojskowej (TSW) realizowane jest w kilku etapach:

1. Wniosek o powołanie do TSW.

Osoba ubiegająca się o powołanie do terytorialnej służby wojskowej składa wniosek do wojskowego komendanta uzupełnień. Wniosek złożyć może osoba, która:

- 1) posiada uregulowany stosunek do służby wojskowej, nie podlega obowiązkowi odbycia zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego lub w przypadku wprowadzenia obowiązku odbycia zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego, podlega mu;
- 2) posiada obywatelstwo polskie;

- 3) posiada zdolność fizyczną i psychiczną do pełnienia czynnej służby wojskowej;
- 4) posiada wiek co najmniej 18 lat;
- 5) nie była karana za przestępstwo umyślne;
- 6) nie była przeznaczona do służby zastępczej;
- 7) nie pełni innego rodzaju czynnej służby wojskowej lub nie posiada nadanego przydziału kryzysowego;
- 8) nie jest reklamowana z obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny lub w przypadku nadania przydziału organizacyjno-mobilizacyjnego w formie zbiorowej listy imiennej w jednostce przewidzianej do militaryzacji;
- 9) posiada odpowiednie wykształcenie do pełnienia służby na stanowisku służbowym w korpusie:
  - a) oficerów (co najmniej wyższe),
  - b) podoficerów (co najmniej średnie),
  - c) szeregowych (co najmniej podstawowe).

2. Rozmowa kwalifikacyjna.

Rozmowa kwalifikacyjna przeprowadzana jest przez komisję powołaną przez wojskowego komendanta uzupełnień. W trakcie rozmowy kwalifikacyjnej komisja ocenia stan wiedzy ogólnowojskowej osoby, która nie pełniła czynnej służby wojskowej i nie złożyła przysięgi wojskowej. Dodatkowo, każda osoba ubiegająca się o powołanie do TSW poddana zostanie ocenie pod kątem predyspozycji do pełnienia służby.

Rozmowa kwalifikacyjna jest jednym z czynników mających wpływ na uzyskanie rekomendacji w sprawie powołania do służby. W przypadku uzyskania rekomendacji, wojskowy komendant kieruje osobę ubiegającą się o powołanie do służby na dalsze etapy powołania do TSW. Nieuzyskanie rekomendacji skutkuje wydaniem przez wojskowego komendanta uzupełnień decyzji odmownej.

3. Komisja lekarska i pracownia psychologiczna.

Osoba, która uzyskała rekomendację w sprawie powołania do służby, ale nie posiada orzeczonej zdolności do czynnej służby wojskowej, kierowana jest przez wojskowego komendanta uzupełnień do:

- 1) wojskowej komisji lekarskiej – w celu określenia zdolności do pełnienia czynnej służby wojskowej;
- 2) wojskowej pracowni psychologicznej – w celu stwierdzenia braku przeciwwskazań do pełnienia czynnej służby wojskowej.

Pozostałe osoby kierowane są do wojskowej pracowni psychologicznej – w celu stwierdzenia braku przeciwwskazań do pełnienia czynnej służby wojskowej.

4. Karta powołania.

Wojskowy komendant uzupełnień doręcza osobie powołanej do TSW kartę powołania do służby. Osoba powołana do TSW otrzymuje kartę powołania nie później niż na 14 dni przed dniem stawienia się do jej pełnienia.

5. Przyjęcie do jednostki wojskowej/szkolenie podstawowe.

Osobę powołaną do TSW, która stawiła się do jej pełnienia, przyjmuje się do jednostki wojskowej. Proces przyjęcia obejmuje:

- 1) potwierdzenie tożsamości osoby powołanej do TSW oraz przeprowadzenie z nią rozmowy przez komisję przyjęcia osób powołanych do TSW;
- 2) ujęcie w ewidencji jednostki wojskowej jej danych osobowych;
- 3) dokonanie przeglądu lekarskiego oraz zabiegów sanitarno-higienicznych;
- 4) wydanie umundurowania i wyekwipowania osobistego;
- 5) przydzielenie do pododdziału;
- 6) wyznaczenie na stanowisko służbowe.

Dzień stawienia się osoby powołanej do TSW w jednostce wojskowej, jest dniem rozpoczęcia przez nią pełnienia TSW. Otrzymuje ona tytuł „żołnierza OT”.

W przypadku osoby, która dotychczas nie pełniła czynnej służby wojskowej i nie składała przysięgi wojskowej, w pierwszym okresie pełni ona TSW rotacyjnie nieprzerwanie przez okres 16 dni, w ramach którego odbywa szkolenie podstawowe i składa przysięgę wojskową. Szkolenie podstawowe może odbyć, w uzasadnionych przypadkach, w kilku okresach w ciągu czterech miesięcy w czasie wolnym od pracy.

b) przebieg służby wojskowej - wyznaczenie na stanowisko, opiniowanie służbowe i mianowanie,

Wyznaczenie na stanowisko służbowe następuje w pierwszym dniu pełnienia TSW rotacyjnie. Stanowi ono jeden z elementów procesu przyjęcia osoby powołanej do pełnienia TSW do jednostki wojskowej.

W zależności od posiadanego wykształcenia, osoba powołana do pełnienia TSW zostaje wyznaczona na stanowisko służbowe w korpusie oficerów (co najmniej wyższe), podoficerów (co najmniej średnie), szeregowych (co najmniej podstawowe).

W przypadku osoby, która dotychczas nie pełniła czynnej służby wojskowej i nie składała przysięgi wojskowej, powołanie może nastąpić wyłącznie na stanowisko służbowe w korpusie szeregowych.

Żołnierz OT podlega opiniowaniu służbowemu, w formie opinii służbowej. Prowadzi je przełożony żołnierz OT, zajmujący stanowisko służbowe co

najmniej dowódcy kompanii lub równorzędne, a opinię sporządza się nie rzadziej niż raz w roku kalendarzowym, w pierwszym kwartale roku za rok poprzedni. Wyjątek stanowi przypadek żołnierza, który został powołany do TSW w ostatnim kwartale roku kalendarzowego, wówczas opinię sporządza się w kolejnym roku kalendarzowym po upływie 365 dni od dnia powołania.

W ramach opiniowania żołnierza OT ocenia się:

- 1) cechy osobowe;
- 2) przebieg dotychczasowej służby wojskowej;
- 3) przestrzeganie dyscypliny wojskowej;
- 4) przestrzeganie przepisów o ochronie informacji niejawnych.

W opinii mogą zostać zawarte również informacje pozwalające na określenie przydatności żołnierza OT do pełnienia służby na zajmowanym stanowisku służbowym lub innym stanowisku służbowym odpowiadającym jego przygotowania zawodowemu oraz kwalifikacjom i umiejętnościom.

Od opinii służbowej żołnierzowi OT przysługuje odwołanie do wyższego przełożonego. Wnosi się je na piśmie wraz z uzasadnieniem, za pośrednictwem przełożonego, który sporządził opinię służbową, w terminie 7 dni od dnia zapoznania się żołnierza OT z opinią służbową. W przypadku niedotrzymania tego terminu, odwołanie pozostawia się bez rozpatrzenia, o czym informuje się żołnierze OT. Gdy przełożony żołnierza OT uwzględni odwołanie żołnierza OT w całości, zmienia on treść zaskarżonej opinii służbowej, a ta wówczas jest ostateczna. W przypadku nieuwzględnienia odwołania żołnierza OT lub uwzględnienia go w części, przełożony żołnierza OT przekazuje odwołanie wyższemu przełożonemu wraz z opinią służbową, od której wniesiono odwołanie, oraz swoim stanowiskiem w tej sprawie nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania odwołania.

Wyższy przełożony może opinię służbową, od której wniesiono odwołanie:

- 1) utrzymać w mocy;
- 2) zmienić lub uzupełnić;
- 3) uchylić i wydać nową;
- 4) uchylić, jeżeli brak było podstaw prawnych do jej wydania.

c) udzielanie urlopów,

Żołnierzowi OT pełniącemu terytorialną służbę wojskową rotacyjnie, pracodawca udziela na okres trwania tej służby urlopu bezpłatnego. Okres urlopu bezpłatnego w związku z tą służbą udzielonego przez pracodawcę jest wliczany do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, w tym wymiar urlopu wypoczynkowego za dany rok.

d) zasady zwalniania ze służby wojskowej.

Żołnierz OT zostaje zwolniony z TSW w ostatnim dniu ustalonego czasu jej trwania. Przed upływem czasu trwania TSW, żołnierz zostaje lub może zostać zwolniony w określonych sytuacjach.

Obligatoryjne przesłanki zwolnienia żołnierza OT ze służby przed upływem czasu jej trwania:

- 1) osiągnięcie wieku, w którym przestaje podlegać obowiązkowi służby wojskowej (do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 55 lat życia, a posiadający stopień podoficerski lub oficerski – 63 lata życia);
- 2) niespełnianie warunków, o których mowa w art. 98k ust. 3 (np. nie posiada obywatelstwa polskiego, nie posiada zdolności fizycznej i psychicznej do pełnienia czynnej służby wojskowej);
- 3) utrata stopnia wojskowego albo degradacja;
- 4) prawomocne orzeczenie kary dyscyplinarnej usunięcia z tej służby;
- 5) prawomocne orzeczenie środka karnego pozbawienia praw publicznych;
- 6) skazanie prawomocnym wyrokiem na karę ograniczenia wolności, pozbawienia wolności lub karę aresztu wojskowego;
- 7) powołanie do zawodowej służby wojskowej lub przyjęcie do służby wojskowej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego;
- 8) otrzymanie w opinii służbowej ogólnej oceny niedostatecznej;
- 9) nieukończenie szkolenia podstawowego lub niezłożenie przysięgi wojskowej w przypadku żołnierzy, którzy nie pełnili wcześniej czynnej służby wojskowej i nie złożyli przysięgi wojskowej;
- 10) niewyrażenie zgody na zmianę stanowiska służbowego w innej jednostce wojskowej w przypadku rozformowania jednostki wojskowej, w której pełnił tę służbę;
- 11) niewyrażenie zgody na zmianę stanowiska służbowego w przypadku zniesienia w etacie jednostki wojskowej stanowiska służbowego, na które był wyznaczony.

Fakultatywne przesłanki zwolnienia żołnierza OT ze służby przed upływem czasu jej trwania:

- 1) złożenie przez niego, drogą służbową, pisemnego wniosku uzasadnionego szczególnie ważnymi względami osobistymi lub rodzinnymi;
- 2) zaistnienie potrzeb Sił Zbrojnych;
- 3) niestawienie się do TSW pełnionej rotacyjnie;
- 4) odmowa wydania żołnierzowi OT lub cofnięcie mu poświadczenia bezpieczeństwa, wszczęcie kontrolnego postępowania sprawdzającego w tej sprawie lub niewyrażenie przez żołnierza OT zgody na przeprowadzenie postępowania sprawdzającego;
- 5) odmowa przyjęcia skierowania do wojskowej komisji lekarskiej lub wojskowej pracowni psychologicznej, niezgłoszenie się do tej komisji lub pracowni w określonym terminie i miejscu albo niepoddanie się badaniom, do których żołnierz OT został zobowiązany przez tę komisję lub pracownię;
- 6) otrzymanie w opinii służbowej ogólnej oceny dostatecznej;

- 7) brak możliwości wyznaczenia żołnierza OT na inne stanowisko służbowe w tej samej lub innej jednostce wojskowej, odpowiadające jego przygotowaniu zawodowemu oraz kwalifikacjom i umiejętnościom przydatnym w Siłach Zbrojnych, gdy żołnierz wyraził zgodę na zmianę stanowiska służbowego.

2. Podstawowe akty prawne regulujące przebieg terytorialnej służby wojskowej.

- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1534);
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1974r. o uposażeniu żołnierzy niezawodowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 616);
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej w sprawie sposobu i trybu ustalania i wypłacania żołnierzom pełniącym terytorialną służbę wojskową świadczenia pieniężnego (w opracowaniu);
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej w sprawie kwalifikacji żołnierzy pełniących terytorialną służbę wojskową przydatnych w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (w opracowaniu);
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej w sprawie udzielania żołnierzom pełniącym terytorialną służbę wojskową dofinansowania kosztów studiów lub nauki albo stażu, kursu lub specjalizacji (w opracowaniu)
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej zmieniające rozporządzenie w sprawie płatności uposażenia i innych należności pieniężnych oraz trybu pokrywania przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej kosztów pogrzebu żołnierzy niezawodowych (w opracowaniu).
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej w sprawie stawek uposażenia zasadniczego żołnierzy niezawodowych oraz dodatków do uposażenia zasadniczego żołnierzy niezawodowych (w opracowaniu).

3. Zasady pełnienia służby wojskowej w trakcie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

a) powoływanie do służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny,

W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny osoby uznane za zdolne do służby wojskowej, niezależnie od ich przeznaczenia, mogą być w każdym czasie powołane do czynnej służby wojskowej- kwalifikacje wojskową takich osób na polecenie Ministra Obrony Narodowej przeprowadzają wojewódzkie sztaby wojskowe,

Do czynnej służby wojskowej mogą być powołane również inne osoby, które zgłosiły się do pełnienia tej służby w drodze zaciągu ochotniczego (zaciąg ochotniczy przeprowadza wojskowy komendant uzupełnień), Żołnierze rezerwy stają się z mocy prawa po ogłoszeniu mobilizacji lub w czasie wojny żołnierzami w czynnej służbie wojskowej z chwilą stawienia się do tej służby w określonym miejscu i czasie.

Żołnierze odbywający czynną służbę wojskową w chwili ogłoszenia mobilizacji i wybuchu wojny oraz żołnierze powołani do tej służby pozostają w czynnej służbie wojskowej do czasu zwolnienia.

Osoby posiadające przydział mobilizacyjny są obowiązane w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny stawić się w miejscu i czasie określonych w karcie mobilizacyjnej. Osoby posiadające pracowniczy przydział mobilizacyjny są obowiązane stawić się w miejscu i czasie określonych w karcie mobilizacyjnej, w razie ogłoszenia mobilizacji, w czasie stanu wojennego oraz w czasie wojny,

Żołnierzom zawodowym, którzy w razie ogłoszenia mobilizacji, ogłoszenia stanu wojennego i w czasie wojny będą pełnili zawodową służbę wojskową na stanowiskach służbowych innych niż te, które zajmują w czasie pokoju, nadaje się przydziały mobilizacyjne na stanowiska przewidziane do objęcia w razie ogłoszenia mobilizacji, ogłoszenia stanu wojennego i w czasie wojny.

Przydział mobilizacyjny żołnierzowi zawodowemu nadaje się w formie rozkazu personalno-mobilizacyjnego.

Przydziały mobilizacyjne mogą być nadawane również żołnierzom pełniącym służbę kandydacką I Terytorialną Służbę Wojskową (TSW).

Żołnierze zawodowi, żołnierze pełniący służbę kandydacką oraz TSW, którzy w razie ogłoszenia mobilizacji, ogłoszenia stanu wojennego i w czasie wojny pełnią odpowiednio zawodową lub terytorialną służbę wojskową, albo służbę kandydacką, stają się z mocy prawa żołnierzami pełniącymi czynną służbę wojskową w czasie wojny.

Żołnierze zawodowi, żołnierze pełniący służbę kandydacką oraz TSW, którym nadano przydziały mobilizacyjne, w razie ogłoszenia mobilizacji, ogłoszenia stanu wojennego i w czasie wojny stawiają się niezwłocznie do pełnienia czynnej służby wojskowej w jednostkach wojskowych, do których nadano im przydziały mobilizacyjne.

b) mianowanie i wyznaczanie na stanowiska służbowe.

Żołnierza zawodowego i żołnierza pełniącego służbę kandydacką wyznacza się w razie ogłoszenia mobilizacji, ogłoszenia stanu wojennego i w czasie wojny na stanowisko służbowe stosownie do potrzeb Sił Zbrojnych, w zależności od kwalifikacji, predyspozycji i opinii służbowej.

Organami właściwymi do wyznaczania żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe w razie ogłoszenia mobilizacji, ogłoszenia stanu wojennego i w czasie wojny i zwalniania z tych stanowisk są:

1. Minister Obrony Narodowej - na wszystkie stanowiska służbowe do stopnia etatowego generała (admirala) włącznie oraz których wyznaczenie wynika z postanowień odrębnych ustaw, z wyjątkiem stanowisk służbowych, na które wyznacza i z których zwalnia Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych;
2. Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych - na wszystkie stanowiska służbowe do stopnia etatowego generała (admirala) włącznie w podległych mu jednostkach wojskowych;
3. dowódcy jednostek wojskowych - w odniesieniu do stanowisk służbowych do stopnia etatowego starszego chorążego sztabowego (starszego chorążego sztabowego marynarki) włącznie w podległych jednostkach wojskowych

Warunkiem objęcia stanowiska służbowego jest posiadanie lub mianowanie na stopień wojskowy odpowiadający stopniowi etatowemu stanowiska, na jakie żołnierz zawodowy ma być wyznaczony.

Mianowanie żołnierza zawodowego, TSW i żołnierza pełniącego służbę kandydacką w razie ogłoszenia mobilizacji, ogłoszenia stanu wojennego i w czasie wojny na wyższy stopień wojskowy, w obrębie korpusu kadry zawodowej Sił Zbrojnych, odpowiadający stopniowi etatowemu stanowiska służbowego, na jakie został wyznaczony, następuje z dniem objęcia stanowiska służbowego.

Mianowanie na wyższy stopień wojskowy następuje:

1. w przypadku stopnia wojskowego podporucznika (podporucznika marynarki) - w drodze postanowienia Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych;
2. w przypadku stopni wojskowych generałów (admirałów) - w drodze postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych lub Ministra Obrony Narodowej;
3. w pozostałych przypadkach - decyzjami organów, którzy są uprawnieni do wyznaczania na stanowiska

4. Pojęcie oraz rozwój międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych.

a) pojęcie wojny, pokoju, bezpieczeństwa i prawa wojennego (konfliktów zbrojnych),

Bezpieczeństwo - stan niezagrożenia, spokoju, pewności, wolność od zagrożeń; oraz naczelną potrzebą, wartością i celem działania ludzi, grup społecznych, państw

Bezpieczeństwo narodowe - składa się z 3 elementów: zapewnienie bezpieczeństwa państwa jako instytucji politycznej (suwerenność, ciągłość władzy, integralność terytorialna, nienaruszalność granic);

ochrona żywotnych interesów politycznych i gospodarczych państwa oraz ochrona społeczeństwa, jego dóbr i środowiska przed wszelkimi zagrożeniami militarnymi i niemilitarnymi,

Wojna - stan walki orężnej pomiędzy państwami przeciwstawiany stanowi pokoju; kontynuacja polityki przy użyciu innych środków (Clausewitz) ; gwałtowny konflikt masowy w którym strony działają przy użyciu regularnych sił zbrojnych i prowadzą planowe działania wojenne; w rozumieniu klasycznym rozumiana nie tylko jako stan faktyczny ale przede wszystkim stan prawny; obecnie w zaniku

Konflikt zbrojny - pojęcie szersze od wojny; obejmuje wszelkie działania zbrojne (z użyciem siły zbrojnej) zarówno pomiędzy państwami jak i stronami które nie są podmiotami prawa międzynarodowego, nawet wówczas jeśli wojna nie została wypowiedziana w sposób oficjalny ; wyróżniamy konflikty zbrojne międzynarodowe, niemiędzynarodowe oraz wewnętrzne umiędzynarodowione,

Pokój - stan zgodnego koegzystowania państw; nieprowadzenie bądź zaprzestanie działań zbrojnych

Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych (MPHKZ) jest częścią międzynarodowego prawa publicznego i zawiera normy zmierzające do ochrony w czasie konfliktu zbrojnego osób, które w ogóle nie uczestniczą w walce albo przestały w niej uczestniczyć, a także do ograniczenia stosowanych metod i środków prowadzenia działań zbrojnych

b) polityczne środki zapobiegania konfliktom zbrojnym,

Główne przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych z wyszczególnieniem przesłanek:

- politycznych (niestabilność ustrojów, państwa upadłe, roszczenia terytorialne, reżimy autorytarne),
- ekonomicznych (polaryzacja poziomu życia, walka o zasoby, wzajemne zależności gospodarcze),
- ideologicznych i religijnych
- etnicznych

Środki zapobiegania konfliktom zbrojnym z uwzględnieniem podziału na działania:

- dyplomatyczne (rokowania, mediacje, pośrednictwo, dobre usługi),
- gospodarcze (zerwanie umów gospodarczych, ograniczenie importu / eksportu, odcięcie dostaw),
- militarne (demonstracja siły, blokada),
- prawne (arbitraż międzynarodowy, sądy międzynarodowe, umowy międzynarodowe),

c) pojęcie, treść i zakres międzynarodowego prawa humanitarne konfliktów zbrojnych,

MPHKZ to gałąź prawa międzynarodowego którego celem jest ochrona ofiar konfliktu zbrojnego oraz ograniczenie metod i środków walki w celu uniknięcia zbędnych cierpień i nadmiernych szkód. MPHKZ dzieli się na prawo genewskie (ochrona ofiar konfliktu zbrojnego) i prawo haskie (ograniczenie metod i środków walki).

Zasady MPHKZ:

- Rozróżniania – należy zawsze dokonywać rozróżnienia pomiędzy ludnością cywilną i kombatantami oraz między obiektami cywilnymi a celami wojskowymi; działania zbrojne wolno kierować jedynie przeciwko celom wojskowym
- Humanitaryzmu- humanitarne traktowanie dla ofiar konfliktu i osób wyłączonych z walki
- Konieczności wojskowej- zezwala na ograniczenie bądź zniesienie statusu ochronnego oraz zastosowanie środków które nie są wprost zakazane przez prawo międzynarodowe jeśli jest to konieczne dla wykonania zadania
- Proporcjonalności- nie należy używać siły większej niż konieczna do wykonania zadania a niezamierzone straty wśród osób cywilnych i szkody w mieniu nie mogą być nadmierne w stosunku do oczekiwanej korzyści wojskowej
- Unikania nadmiernych cierpień i zbędnych szkód

d) podstawowe kategorie osób i obiektów.

Kombatant - każdy członek sił zbrojnych z wyjątkiem personelu medycznego

i duchownego; musi odróżniać się od ludności cywilnej w czasie gdy bierze udział w działaniach zbrojnych lub w wojskowej operacji przygotowawczej. Członkowie regularnych sił zbrojnych odróżniają się poprzez swoje umundurowanie, członkowie innych sił zbrojnych noszą stały i widoczny znak rozpoznawczy. W sytuacjach w których na skutek charakteru działań zbrojnych kombatant nie może odróżniać się od ludności cywilnej, zachowuje swój status kombatanta jeśli jawnie nosi broń w czasie starcia zbrojnego i w sytuacji gdy jest widoczny dla nieprzyjaciela.

Również mieszkańcy terytorium nie zajętego, którzy przy zbliżaniu się nieprzyjaciela spontanicznie i masowo chwytają za broń aby walczyć z wkraczającymi oddziałami (tzw. uczestnicy pospolitego ruszenia) są uważani za kombatantów jeśli jawnie noszą broń i przestrzegają prawa wojennego.

Cel wojskowy - celami wojskowymi są siły zbrojne przeciwnika (z wyjątkiem służb medycznych i personelu duchownego), urządzenia, budynki, pozycje gdzie ulokowane są siły zbrojne lub ich wyposażenie oraz inne obiekty które ze względu na swój charakter, położenie, przeznaczenie lub użytek przyczyniają się skutecznie do prowadzenia

działań wojskowych oraz których całkowite lub częściowe zniszczenie, zajęcie bądź zneutralizowanie pozwoli na osiągnięcie określonych korzyści wojskowych

Obiekt cywilny - wszystkie obiekty które nie są celami wojskowymi; pewne obiekty w zależności od sytuacji mogą stać się obiektami wojskowymi (np. most stosowany do celów taktycznych)

Obiekt kultury/ dobra kultury - obiekt przedstawiający poważną wartość dla dziedzictwa kulturalnego (bez względu na jego religijny bądź świecki charakter), jak np. zabytki architektury, sztuki lub historii, stanowiska archeologiczne, muzea, archiwa, biblioteki, itd.

5. Podstawowe pojęcia oraz znaki ochronne.

a) status kombatanta i jeńca wojennego,

Kombatant - każdy członek sił zbrojnych, z wyjątkiem personelu medycznego i duchownego

Jeńcy wojenni - kombatanci, którzy dostali się w ręce nieprzyjaciela i są w jego władzy

b) ochrona ludności cywilnej w konfliktach zbrojnych,

Osoba cywilna - oznacza każdą osobę, która nie należy do sił zbrojnych i nie bierze udziału w „levée en masse”

Obiekty cywilne - są to wszystkie obiekty, które nie są obiektami wojskowymi.

c) znaki ochronne.

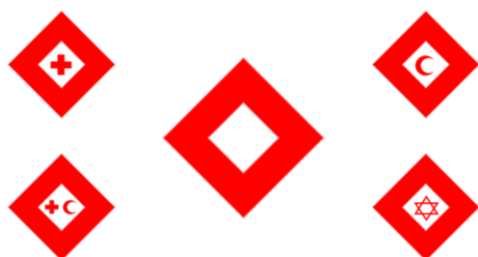
ZNAKI GENEWSKIE

Obecnie używane znaki:

- Czerwonego Krzyża,
- Czerwonego Półksiężyca,
- Czerwonego Kryształu

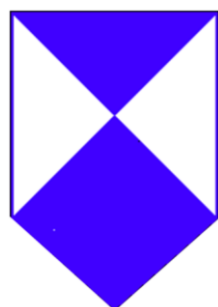
CZERWONY KRYSZTAŁ
(dozwolone warianty stosowania)

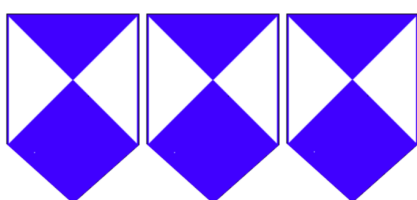
OBRONA CYWILNA

**OBIEKTY KULTURY I ICH PERSONEL
OCHRONA OGÓLNA**

**OBIEKTY KULTURY I ICH PERSONEL
OCHRONA SZCZEGÓLNA**

BUDOWLE I URZĄDZENIA ZAWIERAJĄCE NIEBEZPIECZNE SIŁY:

zapory, groble, elektrownie jądrowe, fabryki i laboratoria chemiczne itp.

6. Podstawowe zasady zachowania się w czasie działań taktycznych.

a) zasady, środki i metody walki,

- atakuj tylko kombatantów i cele wojskowe (zasada rozróżniania),
- nie używaj siły większej niż ta która jest konieczna do wykonania twojego zadania
- nie zwalczaj przeciwnika wyłączzonego z walki, humanitarnie traktuj jeńców, zbieraj rannych i chorych- swoich i przeciwnika,
- cywile- szanuj ich mienie, traktuj humanitarnie, jeśli tylko sytuacja na to pozwala ostrzegaj ich o możliwych zagrożeniach wynikających z działań wojskowych,
- uszanuj wszystkie osoby i obiekty noszące znaki ochronne,

b) strefy wyłączone oraz osoby i inne elementy nie biorące udziału w walce,

- strefa sanitarna- obszar tak zorganizowany aby mógł ochraniać rannych i chorych przed skutkami działań zbrojnych; nie powinny być usytuowane na terenach ważnych z militarnego punktu widzenia; tworzona na podstawie porozumienia pomiędzy stronami walczącymi już w czasie pokoju albo po rozpoczęciu działań zbrojnych
- strefa zdemilitaryzowana- obszar który spełnia następujące warunki: wszyscy kombatanci, bron i materiały wojskowe zostały z niego usunięte; nie czyni się użytku ze stałych urządzeń i obiektów na szkodę nieprzyjaciela; władza i ludność nie działają na szkodę nieprzyjaciela; ustała wszelka działalność dla wsparcia wysiłku wojskowego; status strefy zdemilitaryzowanej jest nadawany danemu obszarowi na mocy porozumienia stron,
- strefa zneutralizowana- ma charakter prowizoryczny i tymczasowy, tworzona jest na czas bezpośredniego zagrożenia działaniami zbrojnymi w celu ochrony osób wyłączonych z walki, na podstawie pisemnego porozumienia pomiędzy stronami
- państwa neutralne
- miasta otwarte- w drodze jednostronnego oświadczenia jedna ze stron deklaruje, iż nie będzie broniła określonego miasta i wycofuje z niego wszelkie oddziały i sprzęt wojskowy, co strona przeciwna powinna uszanować poprzez odstąpienie od ataku na takie miasto; instytucja ta opiera się na normach zwyczajowych, nie ma umocowania w przepisach prawa humanitarnego (w czasie II wojny światowej zastosowana w 1940 r wobec Paryża i w 1944 r. wobec Rzymu)

- miejscowości niebronione (zaimprovizowana strefa ochronna; obszar z którego usunięto cele wojskowe i na którym nie odbywa się żadna działalność wojskowa, znajdujący się w pobliżu strefy styczności sił zbrojnych lub który może być okupowany przez przeciwnika)
- strefy bezpieczeństwa (obszar na którym znajdują się szpitale i schrony)
- obozy jenieckie, miejsca internowania osób cywilnych,
- zakłady medyczne (szpitale, ośrodki, magazyny farmaceutyczne) i środki transportu medycznego zarówno wojskowe jak i cywilne,
- przedmioty kultu religijnego / obiekty sakralne
- obiekty i środki transportu obrony cywilnej,
- dobra kultury,
- budowle lub urzędnicy zawierające niebezpieczne siły
- środowisko naturalne

c) jeńcy oraz zajęte obiekty,

- jeńiec wojenny ma obowiązek podać jedynie swoje imię, nazwisko, stopień, datę urodzenia i numer identyfikacyjny
- jeńców należy traktować humanitarnie, nie mogą oni być celem ataku, chyba że podejmują bezpośrednie działania wrogie lub podejmują ucieczkę (wtedy tracą swój status ochronny),
- III Konwencja Genewska dotyczy jeńców wojennych i szczegółowo reguluje uprawnienia jeńców przebywających w obozach jenieckich.

d) środki podejmowane po zakończeniu walki.

Środki, które należy podjąć po zakończeniu działań zbrojnych:

- szukanie, zbieranie i leczenie rannych i chorych
- zbieranie, identyfikowanie i grzebanie zmarłych; zwrot szczątków, prochów, przedmiotów osobistych
- poszukiwanie osób zaginionych
- współpraca przy przywracaniu normalnych warunków dla ludności cywilnej (powrót do miejsc zamieszkania, odbudowa, przywrócenie działania służb publicznych),
- zwolnienie i repatriacja jeńców wojennych, uwolnienie internowanych osób cywilnych,
- zwrot dóbr kultury zawłaszczonych / wywiezionych za granicę
- zwrot obiektów / przedmiotów używanych o celów wojskowych
- oczyszczanie obszarów walki,

7. Odpowiedzialność żołnierzy za działania niezgodne z prawem w trakcie trwania konfliktu zbrojnego.

a) prawo i zwyczaj międzynarodowy,

Istnieją 2 źródła prawa międzynarodowego: umowy międzynarodowe (konwencje) i zwyczaj międzynarodowy. Pod pojęciem zwyczaju rozumiemy przyjęty w danej społeczności, ukształtowany przez wiele lat, sposób postępowania, traktowany przez tę społeczność jako obowiązujące prawo.

b) odpowiedzialność żołnierzy za wykroczenia i przestępstwa wojenne w świetle kodeksu karnego,

Czyny zabronione określone przez kodeks karny jako przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości i przestępstwa wojenne:

- eksterminacja grupy ludności (rasowej, etnicznej, religijnej)- rozumiana jako działanie mające na celu wyniszczenie danej grupy społecznej poprzez stosowanie zabójstw, okrutne traktowanie, środków mające ograniczyć liczbę urodzeń,
- stosowanie a także wytwarzanie, gromadzenie, zbywanie, przewóz środków masowej zagłady,
- atakowanie stref i obiektów wyłączonych z walki,
- stosowanie środków walki zakazanych przez prawo międzynarodowe,
- atak na osoby chronione (zabójstwa, tortury, okrutne lub poniżające traktowanie, branie zakładników, używanie w charakterze „żywych tarcz”)
- zamach na dobra kultury,
- niezgodne z prawem użycie znaków ochronnych
- inne naruszenia prawa międzynarodowego: zmuszanie do służby w nieprzyjacielskich siłach zbrojnych, bezprawne pozbawienie wolności osób wyłączonych z walki, odmowa praw do bezstronnego i uczciwego procesu,

c) odpowiedzialność żołnierzy za naruszenie prawa międzynarodowego (Konwencje genewskie i haskie, konwencje dotyczące ochrony praw człowieka, dziecka, obywatelskich, politycznych itd.).

Polska na skutek ratyfikacji konwencji zobowiązuje się że będzie ścigać i karać osoby winne naruszeń tych konwencji a w razie jeśli nie będzie w stanie same tego zrobić, przekaze sprawcę innemu państwu w celu osądzenia (tzw. **zasada „albo wydasz albo ścigasz”**); innymi słowy oznacza to, że sprawcy ciężkich naruszeń muszą być ścigani zawsze i wszędzie.

Prawo karne danego państwa jest stosowane tylko w przypadku przestępstw popełnionych na jego terytorium lub przez jego własnych obywateli, natomiast MPHKZ idzie dalej domagając się od państw

poszukiwania oraz karania każdego sprawcy bez względu na jego obywatelstwo i miejsce popełnienia przestępstwa, czyli obowiązuje **zasada powszechnego ścigania** ,

Na skutek ratyfikacji przez Polskę konwencji z zakresu MPHKZ, konwencje te stały się częścią prawa wewnętrznego, mają taką rangę jak ustawy i muszą być przestrzegane tak jak wszelkie inne polskie przepisy, np. kodeks ruchu drogowego

Najcięższe naruszenia MPHKZ określane jako zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości - ich definicje znajdziemy w statucie Międzynarodowego Trybunału Karnego :

- **zbrodnia wojenna**: ciężkie naruszenie prawa lub zwyczaju międzynarodowego; rozumiana jako atak przeciwko osobom i obiektom wyłączonym z walki polegający na: zamierzonym zabójstwie, dokonywaniu tortur, okrutnym traktowaniu w tym dokonywaniu eksperymentów medycznych, umyślnym sprawianiu wielkich cierpień albo ciężkich uszkodzeń ciała, dokonywaniu bezprawnie poważnych zniszczeń mienia, zmuszanie do służby w nieprzyjacielskich siłach zbrojnych, umyślne pozbawianie prawa do rzetelnego procesu, bezprawnych deportacjach i przesiedleniach, braniu zakładników,
- **zbrodnia przeciwko ludzkości**: czyny popełniane w ramach masowego lub systematycznego , świadomego ataku skierowanego przeciwko ludności cywilnej, takie jak: zabójstwo, eksterminacja, niewolnictwo, deportacje lub przymusowe przesiedlenia, uwięzienie, tortury, zgwałcenie, niewolnictwo seksualne, przymusowa prostytutcja, sterylizacja i inne formy przemocy seksualnej, prześladowanie z powodów politycznych, rasowych, etnicznych, religijnych, apartheid, wymuszone zaginięcia osób
- **ludobójstwo**: czyny dokonywane z zamiarem zniszczenia danej grupy ludności takie jak: zabójstwo, spowodowanie poważnego uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia psychicznego, rozmyślne stwarzanie warunków życia obliczonych na wyniszczenie osób, stosowanie środków mających na celu wstrzymanie urodzin w obrębie danej grupy, przymusowe przekazywanie dzieci członków tej grupy do innej grupy.

SZKOLENIE BHP

1. Podstawy prawne przepisów bezpieczeństwa i higieny służby oraz podstawowe przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy.

„Każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy” - art. 66 ust. 1 Konstytucji,

„Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia” - art. 38 Konstytucji,

Praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo sprawuje nadzór nad warunkami wykonywania pracy. - art. 24 Konstytucji,

Dział dziesiąty kodeksu pracy zawiera przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy.

2. Odpowiedzialność za naruszenie przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Przestrzeganie przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy jest podstawowym obowiązkiem pracownika.

W szczególności pracownik jest obowiązany:

- 1) znać przepisy i zasady bezpieczeństwa i higieny pracy, brać udział w szkoleniu i instruktażu z tego zakresu oraz poddawać się egzaminom sprawdzającym;
- 2) wykonywać pracę w sposób zgodny z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz stosować się do wydawanych w tym zakresie poleceń i wskazówek przełożonych,
- 3) dbać o należyty stan maszyn urządzeń, narzędzi i sprzętu oraz o porządek i ład w miejscu pracy,
- 4) stosować środki ochrony zbiorowej, a także używać przydzielonych środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego, zgodnie z ich przeznaczeniem,
- 5) poddawać się wstępnym, okresowym i kontrolnym oraz innym zaleconym badaniom lekarskim i stosować się do wskazań lekarskich,
- 6) niezwłocznie zawiadomić przełożonego o zaważonym w zakładzie wypadku albo zagrożeniu życia lub zdrowia ludzkiego oraz ostrzec współpracowników, a także inne osoby znajdujące się w rejonie zagrożenia, o grożącym im niebezpieczeństwie,
- 7) współdziałać z pracodawcą i przełożonymi w wypełnianiu obowiązków dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy.

3. Zagrożenia wypadkowe i zagrożenia dla zdrowia występujące w jednostce wojskowej.

1. Upadek na tym samym poziomie;
2. Upadek na niższy poziom;
3. Uderzenie przez spadające przedmioty;
4. Uderzenie, skaleczenie o nieruchome czynniki materialne;
5. Kontakt ze spalinami silnika diesla;
6. Kontakt z materiałami ropopochodnymi;
7. Porażenie prądem elektrycznym;
8. Hałas impulsowy (podczas strzelań);
9. Nadmierne obciążenie fizyczne (szkolenie WF);
10. Kontakt z bronią;
11. Niewłaściwe oświetlenie miejsca pracy;
12. Praca zmianowa;
13. Nadmierne obciążenie psychiczne, stres;
14. Praca w pozycji wymuszonej;
15. Pożar;
16. Wypadki komunikacyjne;
17. Zagrożenia biologiczne;
18. Promieniowanie elektromagnetyczne.

4. Zasady ręcznego przenoszenia ciężarów.

Podstawy prawne:

- Ustawa z dnia 26.06.1974 r. Kodeks pracy, dział X, rozdział I, Podstawowe obowiązki pracodawcy.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26.09.1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, Rozdział IV Transport wewnętrzny i magazynowanie.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 marca 2000 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1996 r. w sprawie wykazu prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac.

DEFINICJE

Ręczne prace transportowe - rozumie się przez to każdy rodzaj transportowania lub podtrzymywania przedmiotów, ładunków lub materiałów przez jednego lub więcej pracowników, w tym przemieszczanie ich poprzez: unoszenie, podnoszenie, układanie, pchanie, ciągnięcie, przenoszenie, przesuwanie, przetaczanie lub przewożenie,

Prace dorywcze - rozumie się przez to ręczne przemieszczanie przedmiotów, ładunków lub materiałów nie częściej niż 4 razy na godzinę, jeżeli łączny czas wykonywania tych prac nie przekracza 4 godzin na dobę,

Sprzęt pomocniczy - rozumie się przez to środki mające na celu ograniczenie zagrożeń i uciążliwości związanych z ręcznym przemieszczaniem przedmiotów, ładunków lub materiałów oraz ułatwienie wykonywania tych czynności; do środków tych zalicza się w szczególności: pasy, liny, łańcuchy, zawiesia, dźwignie, chwytaki, rolki, kleszcze, uchwyty, nosze, kosze, legary, ręczne wciągarki i wciągarki, krążki i wielokrążki linowe, przestawne pochylnie, taczki i wózki.

Środki ochrony indywidualnej – są to wszelkie środki noszone lub trzymane przez pracownika w celu jego ochrony przed jednym lub większą liczbą zagrożeń związanych z występowaniem niebezpiecznych lub szkodliwych czynników w środowisku pracy, w tym również wszelkie akcesoria i dodatki przeznaczone do tego celu.

WYMAGANIA PODSTAWOWE

1. Organizacja ręcznych prac transportowych, w tym stosowane metody pracy powinny zapewnić w szczególności:
  - ograniczenie długotrwałego wysiłku fizycznego, w tym zapewnienie odpowiednich przerw w pracy na odpoczynek, wyeliminowanie nadmiernego obciążenia układu mięśniowo-szkieletowego pracownika, a zwłaszcza urazów kręgosłupa, związanego z rytmem pracy wymuszonym procesem pracy,
  - ograniczenie do minimum odległości ręcznego przemieszczania przedmiotów,
  - uwzględnienie wymagań ergonomii.Przy ręcznym przemieszczaniu przedmiotów - tam gdzie jest to możliwe
  - należy zapewnić sprzęt pomocniczy odpowiednio dobrany do ich wielkości, masy i rodzaju, zapewniający bezpieczne i dogodne wykonywanie pracy.
2. Organizując ręczne prace transportowe, należy brać pod uwagę konieczność unikania ręcznego przemieszczania przedmiotów, gdy:
  - przedmiot jest zbyt ciężki, za duży, nieporęczny lub trudny do utrzymania według oceny osoby kierującej pracownikami,
  - przedmiot jest niestabilny lub jego zawartość może się przemieszczać,
  - przedmiot jest usytuowany tak, że wymaga trzymania lub operowania w odległości od tułowia pracownika, albo ma tendencje do wyginania się lub obwijania wokół tułowia pracownika,
  - kształt lub struktura przedmiotu może powodować urazy u pracownika, zwłaszcza w przypadku kolizji,
  - wydatek energetyczny niezbędny do podnoszenia i przenoszenia przedmiotów przekracza 2.000 kcal (8.375 kJ) na zmianę roboczą,
  - przemieszczanie przedmiotu może być wykonywane tylko poprzez skręt tułowia,
  - wykonanie pracy wymaga pochylecia tułowia pracownika o kąt większy od 45° lub wykonywania czynności przemieszczania w pozycji niestabilnej,

- mogą wystąpić nagłe ruchy przedmiotu,
  - stanowisko pracy lub jego otoczenie uniemożliwia przemieszczanie przedmiotu na wysokości zapewniającej bezpieczeństwo lub przy prawidłowej pozycji ciała pracownika,
  - powierzchnia jest nierówna, stwarzająca zagrożenie przy poruszaniu się lub jest śliska w zetknięciu ze spodem obuwia pracownika,
- podłoga i powierzchnia robocza mają różne poziomy, co wymusza przemieszczanie przedmiotów na różnych wysokościach,
- podłoga lub powierzchnia oparcia stóp jest niestabilna,
  - przedmiot ogranicza pole widzenia pracownika,
  - temperatura, wilgotność i wentylacja są niedostosowane do wykonywanej pracy.
- 3.** Przy pracach związanych z ręcznym przemieszczaniem przedmiotów należy zapewnić wystarczającą przestrzeń, zwłaszcza w płaszczyźnie pionowej, umożliwiającą zachowanie prawidłowej pozycji ciała pracownika podczas pracy.

UWAGA !!!

Niedopuszczalne jest ręczne przemieszczanie przedmiotów przez pomieszczenia, schody, korytarze albo drzwi zbyt wąskie w stosunku do rozmiarów tych przedmiotów, jeżeli stwarza to zagrożenia wypadkowe.

1. Powierzchnia, po której są przemieszczane ręcznie przedmioty, powinna być równa, stabilna i nieśliska. Przejścia, drogi transportowe oraz tory i torowiska, po których są przemieszczane przedmioty, powinny spełniać wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy określone w odrębnych przepisach.

2. Przedmiot nieporęczny lub trudny do uchwycenia i utrzymania powinien być przemieszczany przy użyciu odpowiedniego sprzętu pomocniczego, nieograniczającego pola widzenia, zapewniającego bezpieczeństwo podczas pracy,

3. Przedmioty, których środek ciężkości po ustawieniu w pozycji do podnoszenia i po podniesieniu znajdowałby się powyżej połowy wysokości przedmiotu, nie powinny być przenoszone ręcznie, chyba że do przeniesienia przedmiotu zastosowano uchwyty znajdujące się powyżej środka ciężkości,

4. Zwoje taśmy, drutu, kabla itp. przedmioty podczas ich przenoszenia powinny być zabezpieczone przed rozwinięciem i wyginaniem,

5. W razie konieczności przenoszenia przedmiotu trzymanego w odległości większej niż 30 cm od tułowia, należy zmniejszyć o połowę dopuszczalną masę przedmiotu przypadającą na jednego pracownika, lub zapewnić wykonywanie tych czynności przez co najmniej dwóch pracowników.

6. Ostre, wystające elementy przedmiotów przemieszczanych powinny być zabezpieczone w sposób zapobiegający powstawaniu urazów.

7. Opakowania przedmiotów przemieszczanych ręcznie powinny być wykonane z odpowiednio wytrzymałych materiałów oraz nie powinny stwarzać zagrożeń wypadkowych związanych w szczególności z ich kształtem, w tym ostrymi krawędziami. Jeżeli kształt lub rozmiar opakowania

przeznaczonego do ręcznego przemieszczania przedmiotów utrudnia

lub uniemożliwia bezpieczne ich przemieszczanie, opakowanie takie powinno być wyposażone w odpowiednie uchwyty.

8. Sposób rozmieszczenia przedmiotów w opakowaniach powinien zapewnić ich stabilność podczas przemieszczania.

UWAGA !!!

Niedopuszczalne jest przenoszenie i przetaczanie przedmiotów po pochylniach, nie związanych w sposób stały z konstrukcją budynku, o kącie nachylenia ponad 15°, oraz przenoszenie po schodach o kącie nachylenia ponad 60°. Niedopuszczalne jest przebywanie pracownika między legarami podczas przetaczania przedmiotów po pochyło ustawionych legarach.

PRZEMIESZCZANIE PRZEDMIOTÓW PRZEZ JEDNEGO PRACOWNIKA

Masa przedmiotów podnoszonych i przenoszonych przez jednego pracownika nie może przekraczać:

30 kg - przy pracy stałej,

50 kg - przy pracy dorywczej.

UWAGA !!!

Niedopuszczalne jest ręczne przenoszenie przedmiotów o masie przekraczającej 30 kg na wysokość powyżej 4 m lub na odległość przekraczającą 25 m.

1. Podczas oburęcznego przemieszczania przedmiotów siła użyta przez pracownika niezbędna do zapoczątkowania ruchu przedmiotu nie może przekraczać wartości:

300 N - przy pchaniu,

250 N - przy ciągnięciu,

przy czym podane wartości określają składowa siły mierzona równoległe do podłoża.

2. Wartości sił używanych przez pracownika do poruszania elementów urządzeń służących do ręcznego przemieszczania przedmiotów (w szczególności dźwigni, korb, kół) nie mogą przekraczać:

250 N - w przypadku obsługi oburęcznej,

120 N - w przypadku obsługi jednoręcznej.

3. Dopuszczalne jest ręczne przetaczanie przedmiotów o kształtach okrągłych (w szczególności beczek, rur o dużych średnicach), pod warunkiem zachowania wartości sił określonych w punkcie b., a ponadto przy spełnieniu następujących wymagań:

- masa ręcznie przetaczanych przedmiotów po terenie poziomym nie może przekraczać 30 kg na jednego pracownika,

- masa ręcznie wtaczanych przedmiotów na pochylnie przez jednego pracownika nie może przekraczać 50 kg.

ZESPOŁOWE PRZENOSZENIE PRZEDMIOTÓW

1. Przenoszenie przedmiotów, których długość przekracza 4 m i masa 30 kg, powinno odbywać się zespołowo, pod warunkiem aby na jednego pracownika przypadła masa nie przekraczająca:

25 kg - przy pracy stałej,

42 kg - przy pracy dorywczej.

UWAGA !!!

Niedopuszczalne jest zespołowe przenoszenie przedmiotów na odległość przekraczającą 25 m lub o masie przekraczającej 500 kg.

2. Przy zespołowym przenoszeniu przedmiotów należy zapewnić:
- dobór pracowników pod względem wzrostu i wieku oraz nadzór pracownika doświadczonego w zakresie stosowania odpowiednich sposobów ręcznego przemieszczania przedmiotów i organizacji pracy, wyznaczonego w tym celu przez pracodawcę,

- odstępy pomiędzy pracownikami co najmniej 0,75 m oraz stosowanie odpowiedniego sprzętu pomocniczego.

3. Przenoszenie przedmiotów długich i o dużej masie powinno odbywać się przy zastosowaniu sprzętu pomocniczego, pozwalającego na transport takich przedmiotów z możliwie najmniejszym unoszeniem ich ponad poziom podłoża.

4. W przypadku zespołowego przenoszenia na ramionach przedmiotów, należy zapewnić, aby pracownicy:

- wkładali i opuszczali przenoszony przedmiot jednocześnie i na komendę,

- znajdowali się po jednej stronie przenoszonego przedmiotu, używali środków ochrony indywidualnej chroniących ramiona.

PRZEMIESZCZANIE MATERIAŁÓW SZKODLIWYCH I NIEBEZPIECZNYCH

1. Organizacja i metody prac związanych z ręcznym przemieszczaniem materiałów mogących stwarzać zagrożenia w związku z ich właściwościami (żrących, trujących, pyłących) powinny eliminować lub ograniczać te zagrożenia.

2. Niedopuszczalne jest przenoszenie przez jednego pracownika materiałów ciekłych - gorących, żrących albo o właściwościach szkodliwych dla zdrowia, których masa wraz z naczyniem i uchwytem przekracza 25 kg.

3. Balony szklane z kwasami lub innymi cieczami żrącymi powinny być przewożone na specjalnych wózkach.

4. W wyjątkowych przypadkach balony mogą być przenoszone przez dwóch pracowników w odpowiednio wytrzymałych koszach z uchwytami.

5. Niedopuszczalne jest przenoszenie balonów, o których mowa w ust. 2, na plecach lub przed sobą.

PRZEMIESZCZANIE ŁADUNKÓW ZA POMOCĄ PORUSZANYCH RĘCZNIE WÓZKÓW ORAZ TACZEK

1. Dopuszczalna masa ładunku przemieszczanego na wózku po terenie płaskim o twardej nawierzchni, łącznie z masą wózka, nie może przekraczać:

- 350 kg - na wózku 2-kołowym,

- 450 kg - na wózku 3- lub 4-kołowym.

2. Przy przemieszczaniu ładunku na wózku po pochyleniach większych niż 5% masa ładunku, łącznie z masą wózka, nie może przekraczać:

- 250 kg - na wózku 2-kołowym,

- 350 kg - na wózku 3- lub 4-kołowym.

UWAGA !!!

Niedopuszczalne jest ręczne przemieszczanie ładunków na wózkach po pochyleniach powierzchni większych niż 8% oraz na odległość większą niż 200 m.

1. Wózki powinny zapewniać stabilność przy załadunku i rozładunku.

- 2.** Wózki przemieszczane na szynach oraz wózki kołowe przemieszczane na pochyleniach powinny posiadać sprawnie działające hamulce.
- 3.** Masa ładunku przemieszczanego na wózku szynowym po terenie poziomym, łącznie z masą wózka, nie może przekraczać 600 kg na pracownika.
- 4.** Przy przemieszczaniu ładunku na wózku na pochyleniach torów większych niż 2% masa ładunku, łącznie z masą wózka, nie może przekraczać 450 kg na pracownika.
- 5.** Niedopuszczalne jest przemieszczanie ładunków na wózkach szynowych na pochyleniach torów większych niż 4% oraz na odległość przekraczającą 400 m.
- 6.** Odległość między pojedynczymi wózkami na pochyleniach torów powinna wynosić co najmniej 25 m, a pomiędzy zestawami złożonymi z kilku wózków - co najmniej 50 m.
- 7.** Hamulce wózków szynowych przemieszczanych w zestawie powinny być sprawne, tak aby gwarantowały szybkie zatrzymanie zestawu. Wszystkie wózki wchodzące w skład zestawu powinny być ze sobą połączone.
- 8.** Wózki-wywrotki powinny posiadać sprawnie funkcjonujące urządzenia zabezpieczające przed przypadkowym przechyleniem się koleby lub skrzyni oraz urządzenia do unieruchomienia wózków w czasie przechylania koleby lub skrzyni.
- 9.** Sposób ładowania oraz rozmieszczenia ładunków na wózkach i taczkach powinien zapewniać ich równowagę i stabilność podczas przemieszczania.
- 10.** Przedmioty przewożone na wózkach nie powinny wystawać poza obrys wózka i przysłaniać pola widzenia. W wyjątkowych przypadkach dopuszczalne jest przewożenie przedmiotów w warunkach niespełnienia tych wymagań, o ile praca odbywa się pod nadzorem zapewniającym bezpieczne jej wykonanie.
- 11.** Masa ładunku przemieszczanego na taczce, łącznie z masą taczki, nie może przekraczać: 100 kg - po twardej nawierzchni i 75 kg - po nawierzchni nieutwardzonej. Niedopuszczalne jest przemieszczanie ładunku na taczce po pochyleniach większych niż 8% oraz na odległość przekraczająca 200 m.

PRZEMIESZCZANIE ŁADUNKÓW PRZY UŻYCIU RĘCZNIENAPĘDZANYCH DŹWIGNIC

- 1.** Dźwignice powinny posiadać wyraźne oznakowanie określające ich dopuszczalny udźwig.
- 2.** Stosowane do przemieszczania ładunków krążki, wielokrążki i wciągarki powinny być przymocowane do posiadających odpowiednią wytrzymałość belek, haków, dźwigarów lub innych konstrukcji - w sposób zapewniający bezpieczeństwo pracy.
- 3.** Stosowane wciągarki i przyciągarki powinny być przymocowane do podłoża a w sposób zabezpieczający przed ich przemieszczaniem podczas pracy.
- 4.** Wciągarki i przyciągarki powinny posiadać sprawne hamulce oraz urządzenia uniemożliwiające ruch wsteczny wału lub bębna.
- 5.** Stosowane krążki i liny powinny być tak dobrane, aby niemożliwe było

zakleszczenie lub zsuniecie się liny.

6. Elementy układów ciągnowych stosowanych podczas przemieszczania ładunków powinny spełniać wymagania określone w Polskich Normach.

7. Niedopuszczalne jest używanie lin i łańcuchów uszkodzonych lub o niedostatecznej wytrzymałości albo niewłaściwie zamocowanych.

8. Długość liny lub łańcucha powinna być tak dobrana, aby przy rozwinięciu, niezbędnym do przemieszczenia ładunku, pozostały na bębnie co najmniej 2 zwoje.

9. Sposób zamocowania ładunku na haku powinien zapobiegać jego upadkowi lub gwałtownej zmianie położenia.

10. Podnoszenie lub opuszczanie ładunków w miejscu przebywania pracowników powinno być poprzedzone sygnałem ostrzegawczym.

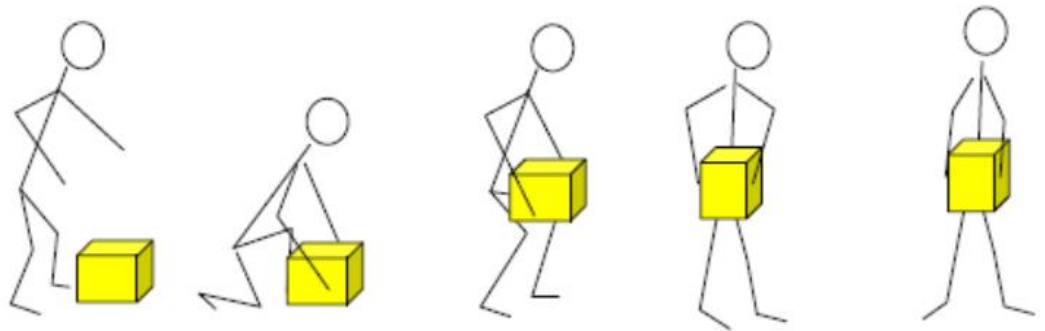
UWAGA !!!

Przebywanie pracowników pod zawieszonym ładunkiem jest niedopuszczalne.

PRAWIDŁOWE USYTUOWANIE CIAŁA I ŁADUNKU W CZASIE PODNOSZENIA ŁADUNKU

1. Kobiety podnosząc ładunek powinny:

- przykłąknąć na jednym kolanie tak, żeby jak najściślej przylegało do ładunku, przy czym stopa drugiej nogi powinna znajdować się ok. 30 cm od ładunku,
- uchwycić z obu stron ładunek w taki sposób, żeby nie wysunął się z rąk, podnieść ładunek przez prostowanie nóg, przy czym grzbiet powinien być cały czas wyprostowany.

2. Mężczyźni, podnosząc ładunek powinni:

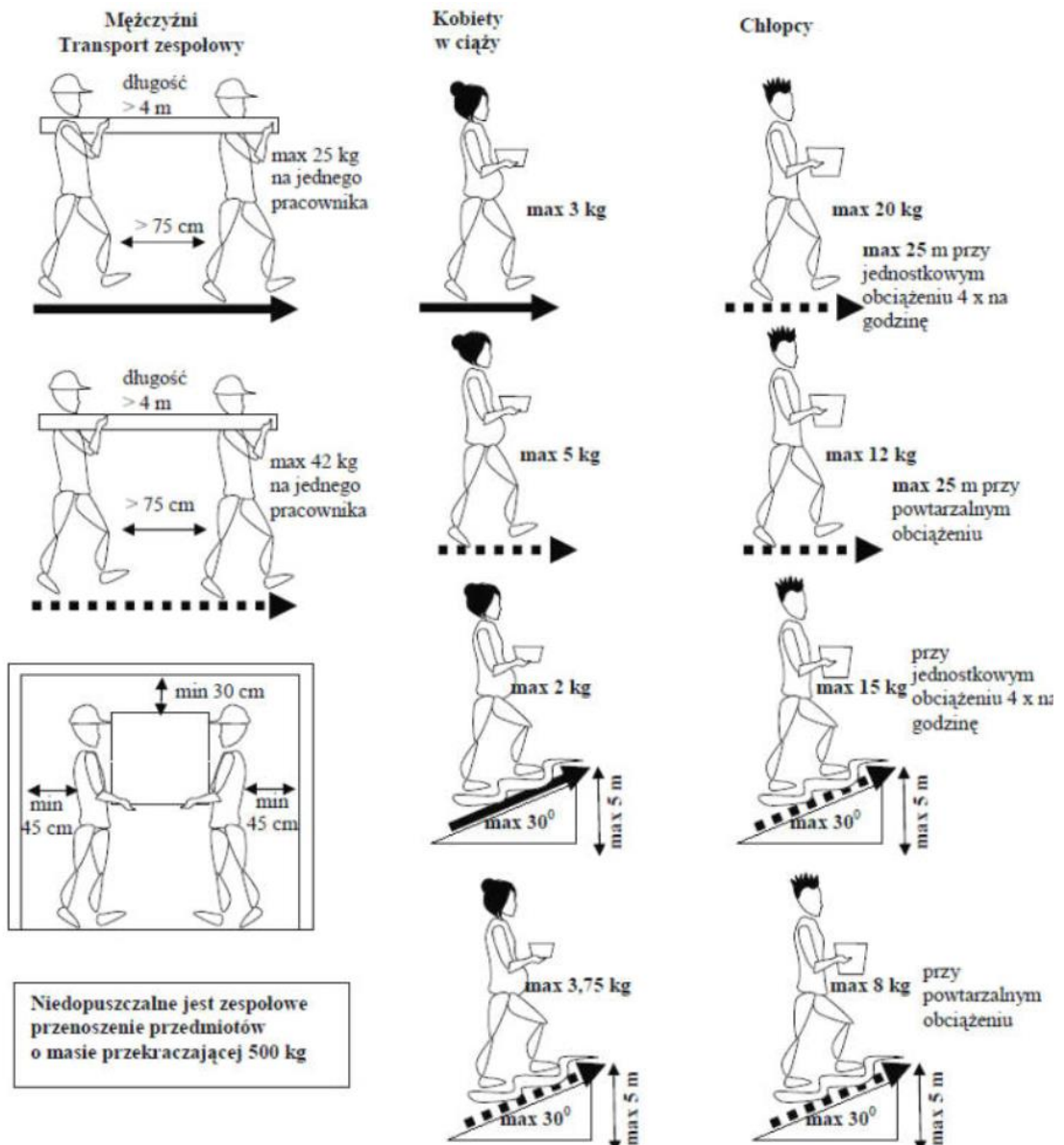
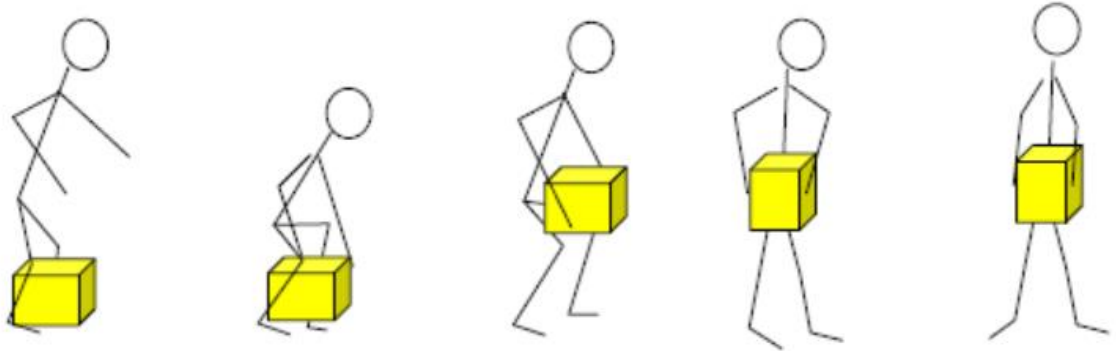
- podejść jak najbliżej ładunku jeżeli jest to możliwe, okrążyć go, przy czym stopy powinny być lekko rozwarne,
- przykucnąć obok podnoszonego ciężaru,
- wyprostować grzbiet i mocno uchwycić ładunek tak aby nie wyslizgnął się z rąk,
- podnosić ładunek przez prostowanie nóg, trzymając go jak najbliżej ciała, przy czym grzbiet powinien być cały czas wyprostowany. **b.**

Mężczyźni, podnosząc ładunek powinni:

- podejść jak najbliżej ładunku jeżeli jest to możliwe, okrążyć go, przy czym stopy powinny być lekko rozwarne,
- przykucnąć obok podnoszonego ciężaru,

- wyprostować grzbiet i mocno uchwycić ładunek tak aby nie wyslizgnął się z rąk,
- podnosić ładunek przez prostowanie nóg, trzymając go jak najbliżej ciała, przy czym grzbiet powinien być cały czas wyprostowany.

- a) **podstawowe środki przeciwdziałające wypadkom i chorobom**, szkolenia, instruktarze, podnoszenia sprawności fizycznej, ubiór dostosowany do wykonywanych obowiązków.
- b) **profilaktyczna opieka lekarska – zasady jej sprawowania w odniesieniu do żołnierza.**

OCHRONA INFORMACJI NIEJAWNYCH

Zasady ochrony informacji niejawnych określa

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych

W/w ustawie unormowano:

- Przepisy ogólne.
- Klasyfikowanie informacji niejawnych.
- Organizacja ochrony informacji niejawnych.
- Szkolenie w zakresie ochrony informacji niejawnych.
- Bezpieczeństwo osobowe.
- Postępowanie odwoławcze i skargowe, wznowienie postępowania.
- Kancelarie tajne. Środki bezpieczeństwa fizycznego.
- Bezpieczeństwo teleinformatyczne.
- Bezpieczeństwo przemysłowe.
- Ewidencje i udostępnianie danych oraz akt postępowań sprawdzających, kontrolnych postępowań sprawdzających i postępowań bezpieczeństwa przemysłowego.
- Zmiany w przepisach obowiązujących.
- Przepisy przejściowe i końcowe .

1.Przepisy ogólne

Określają zasady ochrony informacji, których nieuprawnione ujawnienie spowodowałoby lub mogłoby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłoby z punktu widzenia jej interesów niekorzystne, także w trakcie ich opracowywania oraz niezależnie od formy i sposobu ich wyrażania, to jest zasady:

- Klasyfikowania informacji niejawnych.
- Organizowania ochrony informacji niejawnych.
- Przetwarzania informacji niejawnych.
- Postępowania sprawdzającego prowadzonego w celu ustalenia, czy osoba nim objęta daje rękojmię zachowania tajemnicy, zwanego postępowaniem sprawdzającym lub kontrolnym postępowaniem sprawdzającym.
- Postępowania prowadzonego w celu ustalenia, czy przedsiębiorca nim objęty zapewnia warunki do ochrony informacji niejawnych, zwanego dalej postępowaniem bezpieczeństwa przemysłowego.
- Organizacji kontroli stanu zabezpieczenia informacji niejawnych.
- Ochrony informacji niejawnych w systemach teleinformatycznych.

- Stosowania środków bezpieczeństwa fizycznego w odniesieniu do informacji niejawnych.

rękojmia zachowania tajemnicy — jest zdolność osoby do spełnienia ustawowych wymogów dla zapewnienia ochrony informacji niejawnych przed ich nieuprawnionym ujawnieniem, stwierdzona w wyniku przeprowadzenia postępowania sprawdzającego;

Informacje niejawne, którym nadano określoną klauzulę tajności:

- Mogą być udostępnione wyłącznie osobie uprawnionej, zgodnie z przepisami ustawy dotyczącymi dostępu do określonej klauzuli tajności.
- Muszą być przetwarzane w warunkach uniemożliwiających ich nieuprawnione ujawnienie, zgodnie z przepisami określającymi wymagania dotyczące kancelarii tajnych, bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych, obiegu materiałów i środków bezpieczeństwa fizycznego, odpowiednich do nadanej klauzuli tajności.
- Muszą być chronione, odpowiednio do nadanej klauzuli tajności, z zastosowaniem środków bezpieczeństwa określonych w ustawie i przepisach wykonawczych wydanych na jej podstawie.

Dopuszczenie do pracy lub pełnienia służby na stanowiskach albo zlecenie prac związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „POUFNE”, „TAJNE”, „ŚCIŚLE TAJNE” może nastąpić po:

- uzyskaniu poświadczenia bezpieczeństwa oraz odbyciu szkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych.

Dopuszczenie do pracy lub pełnienia służby na stanowiskach albo zlecenie prac, związanych z dostępem danej osoby do informacji niejawnych o klauzuli „ZASTRZEŻONE” może nastąpić po:

- pisemnym upoważnieniu przez kierownika jednostki organizacyjnej, jeżeli nie posiada ona poświadczenia bezpieczeństwa;
- odbyciu szkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych.

W zależności od stanowiska lub wykonywania czynności zleconych, o które ubiega się osoba, zwana dalej „osobą sprawdzaną”, po wypełnieniu przez nią Ankiety Bezpieczeństwa Osobowego, wobec tej osoby przeprowadza się:

zwykłe postępowanie sprawdzające (przeprowadza pełnomocnik ochrony na pisemne polecenie kierownika jednostki organizacyjnej) – przy stanowiskach i pracach związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne”,
poszerzone postępowanie sprawdzające: (przeprowadza ABW lub SKW na pisemny wniosek kierownika jednostki organizacyjnej)

- przy stanowiskach i pracach związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”,
- wobec pełnomocników ochrony, zastępców pełnomocników ochrony oraz kandydatów na te stanowiska,
- wobec kierowników jednostek organizacyjnych, w których są przetwarzane informacje niejawne o klauzuli „poufne” lub wyższej,

- wobec osób ubiegających się o dostęp do informacji niejawnych międzynarodowych lub o dostęp, który ma wynikać z umowy międzynarodowej zawartej przez Rzeczpospolitą Polską.

STREFA OCHRONNA I - w której przebywanie wiąże się z możliwością bezpośredniego dostępu do informacji niejawnych.

STREFA OCHRONNA II - w której przebywanie nie wiąże się z bezpośrednim dostępem do informacji niejawnych.

STREFA OCHRONNA III - służąca do kontroli osób i pojazdów, w której przebywanie nie wiąże się z dostępem do informacji niejawnych oznaczonych klauzulą „ściśle tajne” lub „tajne”

Przetwarzanie informacji niejawnych w systemie teleinformatycznym dozwolone jest jedynie w systemie posiadającym akredytację bezpieczeństwa teleinformatycznego.

Akredytacji udziela się na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat.

ABW albo SKW udziela akredytacji bezpieczeństwa teleinformatycznego dla systemu teleinformatycznego przeznaczonego do przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „POUFNE”, „TAJNE”, „ŚCIŚLE TAJNE”, na podstawie dokumentacji bezpieczeństwa teleinformatycznego oraz pozytywnego wyniku audytu.

Kierownik jednostki organizacyjnej udziela akredytacji bezpieczeństwa teleinformatycznego dla systemu teleinformatycznego przeznaczonego do przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „ZASTRZEŻONE” przez zatwierdzenie dokumentacji bezpieczeństwa systemu teleinformatycznego.

Administrator systemu – osoba lub zespół osób, nie pełniących funkcji inspektora teleinformatycznego, odpowiedzialnych za funkcjonowanie systemu teleinformatycznego oraz za przestrzeganie zasad i wymagań bezpieczeństwa dla systemu.

Inspektor bezpieczeństwa teleinformatycznego – pracownik lub pracownicy pionu ochrony, odpowiedzialni za weryfikację i bieżącą kontrolę zgodności funkcjonowania systemu z Szczegółowymi Wymaganiami Bezpieczeństwa oraz za kontrolę przestrzegania Procedur Bezpiecznej Eksploatacji.

KODEKS KARNY Rozdział XVII Przepisy przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej Art. 130.

§ 1. Kto bierze udział w działalności obcego wywiadu przeciwko RP, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Kto, biorąc udział w obcym wywiadzie albo działając na jego rzecz, udziela temu wywiadowi wiadomości, których przekazanie może wyrządzić szkodę RP, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 3. Kto, w celu udzielenia obcemu wywiadowi wiadomości określonych w § 2, gromadzi je lub przechowuje, włącza się do sieci komputerowej w celu ich uzyskania albo zgłasza gotowość działania na rzecz obcego wywiadu przeciwko RP, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 4. Kto działalność obcego wywiadu organizuje lub nią kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

Art. 265

§1 Kto ujawnia lub wbrew przepisom ustawy wykorzystuje informacje niejawne o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§2 Jeżeli informacje określoną w §1 ujawniono osobie działającej w imieniu lub na rzecz podmiotu zagranicznego sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§3 Kto nieumyślnie ujawnia informację określoną w § 1, z którą zapoznał się w związku z pełnieniem funkcji publicznej lub otrzymanym upoważnieniem podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do 1 roku.

Art. 267

§1 Kto bez uprawnienia uzyskuje informację dla niego nie przeznaczoną, otwierając zamknięte pismo, podłączając się do przewodu służącego do przekazywania informacji lub przełamując elektroniczne, magnetyczne albo inne szczególne jej zabezpieczenie, podlega grzywnie, karze ograniczenia albo pozbawienia wolności do lat 2.

§2 Tej samej karze podlega, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem specjalnym.

Tej samej karze podlega, kto informację uzyskaną w sposób określony w § 1 lub § 2 ujawnia innej osobie.

§4 Ściganie przestępstwa określonego w § 1-3 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 268

§1 Kto nie będąc do tego uprawnionym, niszczy, uszkadza, usuwa lub zmienia zapis istotnej informacji albo w inny sposób udaremnia lub znacznie utrudnia osobie uprawnionej zapoznanie się z nią podlega grzywnie, karze ograniczenia lub pozbawienia wolności do lat 2.

§2 Jeżeli czyn określony w §1 dotyczy zapisu na komputerowym nośniku informacji, sprawca podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§3 Kto dopuszczając się czynu określonego w § 1-2, wyrządza znaczną szkodę majątkową podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§4 Ściganie przestępstwa określonego w § 1-3 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

SERE

1. Rozwiń skrót SERE i podaj jego definicję.

SERE – Survival, Evasion, Resistance, Escape/Extraction) – zestaw zasad i procedur postępowania umożliwiających IP przeżyć/przetrwać i uniknąć pojmania

w niebezpiecznym, nieprzyjaznym środowisku, a w przypadku pojmania

unikanie wykorzystania, przygotowanie/realizacja ucieczki i powrót do macierzystej jednostki/organizacji.

2. Wyjaśnij pojęcie Izolowany Personel.

Izolowany Personel (ang. IP – Isolated Personnel) – to żołnierze, pracownicy cywilni i kontraktowi SZ RP (oraz inne osoby spoza SZ RP wskazane przez ministra ON, przebywające w rejonach operacji prowadzonych przez SZ RP), którzy zostali odseparowani od macierzystej jednostki/organizacji i są zmuszeni do stosowania technik przeżycia, ukrywania się, przeciwdziałania wykorzystaniu lub przygotowania ucieczki. Izolacja personelu może nastąpić w wyniku:

- 1) prowadzenia działań bojowych na teatrze (ang. Isolated);
- 2) zagubienia, braku orientacji w terenie lub wypadku (ang. Missing);
- 3) zatrzymania przez siły rządowe, wojskowe lub policyjne władz lokalnych (ang. Detained);
- 4) uprowadzenia przez bojowników lub ugrupowania przestępcze i terrorystyczne (ang. Captured).

3. Wyjaśnij pojęcie Odzyskiwanie Izolowanego Personelu.

Odzyskiwanie Izolowanego Personelu (ang. PR – Personnel Recovery) – jest sumą wojskowych, dyplomatycznych i cywilnych działań mających na celu odzyskanie i reintegrację IP.

4. Co to jest *survival* ?

Survival – przeżycie, przetrwanie (wojny, katastrofy, nagłej samotności na odludziu, itp.) Dotyczy ono takich zachowań, które pozwalają człowiekowi przeżyć w ekstremalnych, czyli skrajnie uciążliwych warunkach. Najprostszą definicją jest określenie survivalu mianem samoratownictwa.